

POMOLOGIA

SZERKESZTI: DR. KEREKES LAJOS
ÖTÖDIK KÖTET

KÖRTE I.

1 9 4 1

POMOLÓGIA

SZERKESZTI: DR. KEREKES LAJOS

ÖTÖDIK KÖTET

KÖRTE I.

A FAJTÁKAT LEIRTA

HORN JÁNOS

A GYÜMÖLCSKÉPEKET TERMÉSZET UTÁN FESTETTE

KOCHNÉ KLOPFER ERZSÉBET

40 művészi műnyomattal

NÖVÉNYVÉDELEM ÉS KERTÉSZET KIADÁSA

B E V E Z E T É S .

A körtefa (Pirus) erdeinkben vadon előtalálható. A nemes körtefával kapcsolatba hozható 5—6 faj Európában, Ázsiában és Északamerikában honos. Egy-némelyike a hideg északon és a magas hegyeken majdnem a lombosfák határán is még jól díszlik. Más fajai viszont a meleg éghajlat alatt találták meg életfeltételeiket.

Fajai közül a legismertebb az erdeinkben vadon előforduló *vadkörtefa*, a Pirus communis L. Ez a legtöbb kerekded, csupasz leveleket, hajtásokat és rügyeket nevelő és gömbölyded gyümölcsöt termő nemes fajtáinknak az őse. Gyümölcse a nálunk ismeretes vadkörte vagy vackor. Magcsemetéje a középtörzsű, magastörzsű és gazdasági körtefák általánosan használt legjobb alanya. Közép-Ázsiában és a Kaukázusban honos. Az ebből eredő nemes fajtáink a Pirus communis var. sativa csoportba sorolhatók. Ázsia nyugati részén, Déloroszországban, a Fekete-tenger és a Földközi-tenger keleti vidékein honos az *Anatoliai körte* (Pirus nivalis Jack, vagy Pirus var. eleagrifolia Schneid.), valamint a Kis-Ázsiában, a Kaukázusban és a Krim félszigeten honos *Fűzlevelű körte* (Pirus salicifolia). Mindkét faj, de különösen az előbb említett, a keskeny, molyhoslevelű és hosszú gyümölcsű körtefajták legtöbbjének őse. Mindkettőnél erősebb növekedésű, igen nagy, terebélyes koronát nevelő faj a *Kínai körtefa*, a Pirus sinensis Lol., vagy más autor szerint a Pirus ussuriensis Max., amelynek hazája Kína, Mandzsúria és Korea. Ennek magcsemetéje száraz, homokos talajon is jól díszlő, erősen növekedő alanyt szolgáltat.

A nálunk termeszteni szokott nemes *fajták* eredete biztosan aránylag csak kevés fajtánál vezethető vissza az ősré. Egyrésztük közvetlenül az előbb említett fajoknak, mások az ezekből előállott fajtáknak további leszármazottjai.

A hazai termesztőket legjobban érdeklő nálunk honos vadkörtefa két emberöltőt is túlélő fájának feketehéjú gyökérzete mélyen lehatol a talajba. A felesmennységű talajvizet az almafánál és a kényesebb szilvafajták fájánál is jobban bírja. A szíkes talajnak is egyik legjobban díszlő gyümölcsfája. Fiatal korában gyorsan nő. Többnyire szép, egyenletes, néha azonban a túlerős fejlődés miatt elgörbülő, csavarodott törzset nevel. Koronája magasba törtető, majd eltérbélyesedő, sűrű, sokszor kuszált, idősebb korában visszahajló ágazatú. A legtöbb egyedül álló körtefa vén korára nagy, terebélyes, igen mutatós, hatalmas koronát tartó fává fejlődik. Magcsemetéje vékonyabb, tövises, világosabb héjú.

Fájának belseje fiatal korában majdnem fehér. Idősebb korában vörösbarna színezetű, finoman szemcsézett, tömött, elég kemény, gyakran lángozott vagy felhőzött. Mint ilyen, mutatós, könnyen hasítható, faragható és jól pácolható volta miatt az asztalos- és műipar jól megfizetett és szívesen vásárolt árúja. Fájának nagy nyomási szilárdsága van. Kár, hogy fáját a szuhbogarak nagy előszeretettel ki-kezdik.

A körtefa *virágja* hímnős. Egy termőrügyből 4—7 virág is fejlődhet. Ezek mindegyike külön-külön kocsánnyal van ernyőszerű fürtben az egészen rövid közös termőhajtáson elhelyezve. Az 5 csészelevél zöldszínű s az érett gyümölcsön is megmaradva, ennek száraz végével ellenkező végén, puhább levél, vagy kemény szaruszerű, barnás, feketés osztványokként látható. A virágok 5 *szirma* vagy *szíromlevele* fehér, ritkábban gyengén rózsás. Porzóinak száma 20—40. A virág termője 5 termőlevélből alakul. Alsó állású. Az 5 bibeszál alján összenőtt. A *termés*, vagyis a körtegyümölcs «húsa» nem egyéb, mint megnövekedett, meghúsosodott vacok. Ez veszi körül az 5 børszerű termőlevélből alakult, közönségesen «csutkának» mondott, 5 *magrekeszre* oszló *magházat*. A magrekeszek mindegyikében rendszeren 2—2 kifejlett, csiraképes vagy csenevész, fejletlen *magot* találunk. Vannak azonban olyan fajták is, amelyekben mag nincs és a magház is puha, elhúsosodott, mint pl. a Riha magnélküli körte.

A körtefát *gyümölcscszerkezete* tekintetében az *almástermésű*, vagy *lágymagú gyümölcsfák* csoportjába sorozzuk. Miután nem a tulajdonképpeni termést képező magvakat, hanem az ezeket védő, körülvevő meghúsosodott vackot fogyasztjuk, a körte nem valódi — (mint pl. a mandula), hanem *áltermés*.

A virágban levő porzósálak végén látható porhonban fejlődő *himpov* (pollen), ha megérik és a virág ragadós bibefejére jut, ott kedvező körülmények között

kicsirázik. A belőle fejlődő pollentömlő a bibeszál belsejében a termő maghonába nő, ott a magrügybe hatol s abban mint hímsejt, a nőivarú petesejttel egyesül. Ha ez megtörtént, a virág nemcsak beporzódott, hanem *megtermékenyült*. Ennek további természetes és rendes fejlődési folyamata a magvak kifejlődése, az ezeket magabazáró, magházat körülvevő vacoknak gyümölcsképződésévé történő megvastagodása. A körtéknél elég gyakran előfordul azonban az is, hogy a gyümölcsöt képező hús a virág megtermékenyülése nélkül is kifejlődhet.

A körték legfőbbje nem *önbeporzó*. Vagyis a virágokat nem a saját, hanem más körtéfának, sőt más körtéfajtának a hímpora termékenyíti meg. Vannak már természetükénél fogva rossz, hiányos, csenevészén fejlődött, tehát rosszul termékenyítő, és kifogástalan, jó pollent adó fajták. Ez nem a helytől függ, hanem fajtajelleg. Így pl. jó, egészséges, *jóltermékenyítő* pollent szolgáltatnak a Bosk kobak körte, Csatár körte, Clairgeau vjk., Hardy vjk., dr. Guyot Gyula vjk., Őszi szürke körte, Avranches-i jó Lujza, Liegel vjk., Le Lectier, Lepin jegyző, Stuttgarteri kecskeőr, Zöld Magdolna, Téli esperes, Wienne diadala, Római háj körte, Clapp kedveltje, Coloma őszi vjk., Nemes Krasszán, Esperen bergamott, Esperen úri körte, Giffard vjk., Angoulêmei hercegnő, Charneui izletes, Napoleon vjk., Muskotály körte, Új Poiteau, Pontozott nyári tövis körte, Riha magnélküli körte és a Capiaumont.

Rosszul termékenyítő pollent adnak többek között pl. a Salzburgi körte, Lukas Sándor körte, Amanlis vjk., Vilmos körte, Mortillet vjk., Cognée vjk., Diel vjk., Jó szürke körte, Erdei vjk., Udvari tanácsos, Nagy macskafej, dr. Lucius minister, Serres Olivér, Pap körte, Angevini szép, Takarékos körte, Száraz Marci, Császárs körte, Téli Nellis, Zephirin Gregoire és a Mass elnök körtéfajták.

A körték között sok olyan fajtát ismerünk, amelyeknél a virágok nőivar-szerve fejletlen, csökevényes. Az ilyenek még jó pollent adó fajták fájának a közelében is csak kevés termést adnak, vagy terméketlenek. A pollent jórészt a méhek szállítják virágról-virágra. A megtermékenyítést tehát főleg ezek — s nem a szél — végzi.

A körtegyümölcs *letrásánál* annak minden jellegzetes belső és külső tulajdonságát kell figyelembe venni. *Érési idő* alatt a fogyasztásra teljesen érett állapotot értjük. Ez a helytől, időjárástól, éghajlattól függően eltolódhat. Megkülönböztetünk nyári, korai vagy késő őszi és téli érésű fajtákat.

A körte szárfelőli részét a gyümölcs alapjának vagy *száras végének* mondjuk. Az ezzel ellenkező vége a csúcsa vagy másként a *kelyhes vége*.

Alakjukat tekintve ismerünk 1. *lapos* (hagymaalakú vagy Bergamott alakú) *körtéket*. Ezek száras és kelyhes végükön szélesen lapított alakúak. 2. *Gömbölyű-körtéket*, amelyek száras és kelyhes végükön szinte egyformán szép szabályosan legömbölyítettek. Továbbá 3. *tojásdad alakú körtéket*, majd 4. *körte alakúakat*, amelyeknek legnagyobb szélességi átmérője a kelyhes-végük felé van s onnan száras-végük felé enyhe behajlással elvékonyodnak. Vannak továbbá 5. *Harang (csiga) alakú körték*, amelyek a szárasvégük felé egyenletesen fogynak, majd 6. *Füge alakú körték* és végül 7. *Kobak alakúak*, mely utóbbiaknál az alsó részén széles, hasas a körte, míg száras-vége felé hosszú, vékony nyakat mutat.

A körte *nagysága* a termőhely milyenségétől, a fa korától, fajtájától függ. Megkülönböztetünk kis (a hosszanti és szélességi átmérő 5 cm-nél kisebb), közép-nagy (a szélességi átmérő 6—7 cm) és amelyeknél az átmérő 8 cm-nél nagyobb, nagy, vagy igennagy körtéket.

A körték színe egyszínű vagy többszínű lehet. Utóbbi esetben az *alapszín* a *fedőszín* borítja. Többnyire eleinte zöld, később világosabbzöld, vagy sárgás, néha sárgás színűek. A fedőszín rendszeren barnás vagy élénkpiros, amely elmosva, néha lángosan, csíkosan van az alapszínre ráfestve. Ismerünk szürkésbarna színű, parásfelületű ú. n. «bőr»-körtéket is. Az idősebb fának és a napnak kitett gyümölcs alapszíne élénkebb, vagy ha fedőszínnel bír, az pirosabb. A birsalanyon álló fák gyümölcse is színesebb, mint a vadkörte állóé. A melegebb természetű talajon termesztett körte is színesebb, mint a hidegebb talajon, nedvesebb földben, hűvösebb éghajlat alatt termett.

A *héj* sima, érdes, durva vagy finom felületű, száraz vagy zsírostapintatú, vékony, vastag, szívós, továbbá némi hamvasságot mutató, avagy enélküli lehet.

A gyümölcs csúcán látható *kehely* levélkéi, osztványai hosszúak, rövidék, tompák, hegyesek, puhák, kemények, szaruszerűek, barnák, feketék, továbbá fellálló, szétterülő, egymásra hajlók, végül csupaszok vagy molyhosodók lehetnek. Maga a kehely osztványainak állása szerint zárt, félig nyílt vagy nyílt lehet s a körte csúcsára helyezve, arra ferdén ráhelyezve vagy szűk, mély, széles, lapos, síma, bordás, vagy ráncos falú *kehelymélyedésbe* helyezett lehet.

A *szár* hosszú, rövid, vékony, vastag, fás, húsos, bunkós végű vagy enélküli,

továbbá síma, molyhosodó, színes és fényes lehet. Elhelyezését tekintve a száras-vég egyenes folytatását képezheti, vagy ezen oldalra nyomva a körte felszínéről vagy mélyedésből indulhat ki. Ez a *szármélyedés* mély, sekély, lapos, széles, szűk, szabálytalan vagy szabályos lehet.

A *körtehús* a fehér, sárgászöldesfehér és a pirosnak legkülönbözőbb árnyalatait mutathatja. Állománya szerint megkülönböztetünk puha, vajszerűen olvadó, szotyósodó, kemény, roppanó (répás), durva vagy finom rostozatú majd szemcsés, végül kövecses húsú fajtákat. Lehet bővelű, szárazabb, lénélküli, továbbá cukros, íztelen, fanyar, fűszeres, aromás, muskotályos zamatú.

Minőségét, tehát felhasználhatóságát tekintve megkülönböztetünk asztali (csemege), piaci, háztartási és gazdasági fajtákat. A jó minősítés közepes minőségnek felelhet meg. E felett nagyon jó, kitűnő, míg alatta kevésbé jó és rossz minőség van.

A gyümölcs *magházának* alakja rendszeren tojásdad vagy kerekded. Helye rendszeren inkább a gyümölcs kelyhes-vége felé van. A magház arányos, nagy, kicsiny zárt vagy nyitott *tengelyű* lehet. A magházat alkotó *magrekeszek* nagyok vagy kicsinyek, továbbá szűkek, tágak, igen tágak, 1—2 magot rejtők vagy üresek. A magház milyenségét természetesen a körtének közepén, hosszában történő szétvágása után állapíthatjuk meg. A *magvak* épek, csirázásra képesek, tehát tökéletesek vagy fejletlenek, színük világosbarna, gesztenyebarna vagy fekete. Nagyok, kicsinyek, kihegyezettek, tojásdadok lehetnek. A *kehelycső* hosszú és rövid, ebben a porzószalak megmaradt alsó vége fent, közepén vagy mélyen lent elhelyezett lehet.

Termesztett körtefajtáink száma igen nagy. Kb. 2300 fajtát ismernek, illetve írtak le. Hazánkban is jónéhányszáz fajta van, de ezek közül csak mintegy negyven fajta van rendszeres termesztés alatt.

Tömegtermesztésre a nyári fajták közül 11, az őszi érésűek közül 6, a téliek közül pedig 9 fajta van hivatalosan ajánlva. Ezek a 150.000/1939. évi F. M. rendelet szerint ma a következők: *Nyári fajták* (különleges esetekben való termesztésre ajánlva): Nyári Kálmán, dr. Guyot Gyula, Árpával érő, Nagy szegfű körte, Tökés körte, Clapp kedveltje, Júliusi esperes, Gyöngy körte (Tojás, Nácika), Arabitka, Búzás körte, Citrom körte (Tiszán túlra). *Őszi fajták* (általános termesztésre ajánlva): Bosk kobak körte, Vilmos körte, Hardy vjk., Császár körte; (különleges esetekben való termesztésre ajánlva) az Angoulêmei hercegnő és az Avranchesi jó Lujza. *Téli érésű fajták* (általános termesztésre ajánlva): Diel vjk., Esperen bergamott, Hardenpont vjk., Serres Olivér, Pap körte, Nemes Krasszán, Téli esperes; (különleges esetekben való termesztésre ajánlottak pedig): Kieffer és a Lepin jegyző körtefajták.

Hogy könnyebben eligazodhassunk a sok körtefajták között, egyes pomológusok különböző alaptól kiindulva csoportokba, rendszerekbe sorozták be többé-kevésbé használható módon a fajtákat. Ezek leghasználhatóbbja a Diel-Lukas rendszereinek összevonása által elkészített *pomológiai rendszer*. Ez a következő 15 csoportba sorolja a körtefajtákat.

I. Vajkörték. Többnyire körte- vagy tojásdad alakúak. Középnagyok vagy nagyok. Héjuk vékonyabb, némelyiknél pirossal festett. Húsuk cukros, olvadó, bővelű. Ide tartoznak pl. az Amanlis vjk., Császár körte, Diel vjk., Erdei vjk., Hardy vjk., Izambert, Liegel vjk., Nemes kolmár, Társulati esperes, dr. Guyot Gyula stb.

II. Fél-vajkörték. Mint az előbbi osztályba tartozók, de húsuk kevésbé olvadó és több fanyarsággal bír. Ide tartoznak pl. a Vienne diadala, Őszi szürke vjk., Hölygek körtéje, Főherceg körte, Angelina, II. Ferenc stb.

III. Bergamott körték. Gömbölydedek, száras-végükön belapítottak. Zöldes héjuk alatt sokszor halványan piros húsuk elég olvadó, jellegzetesen illatos, zamatos. Ide tartoznak pl. a Crassan bergamott, Esperen bergamott, Esperen úri körte, Hartwick bergamott, Nemes Krasszán, Osvegói vjk., Serres Olivér, Zephirin Gregoire stb.

IV. Fél-bergamott körték. Mint az előző csoportbeliek, de kissé hosszabbak, száruk is hosszabb, húsuk csak félig-olvadó. Ide tartoznak pl. a Bavay Zsuszka, Cecile tengernagy, Húsvéti bergamott, Júliusi esperes, Német nemzeti bergamott, Nagy nyári bergamott, Piros bergamott, Szürke méz körte stb.

V. Hosszú zöldkörték. Megnyúlt körtealakúak. Héjuk síma, vastag, zöld. Húsuk cukros, fűszeres, eléggé olvadó, bővelű. Ide tartoznak pl. az Ármin körte, Dix vjk., Hosszú zöld füge körte, Pap körte, Takarékos körte, Új Poiteau, Udvari tanácsos, St. Germain, Nyári zöld kobak körte, Vadász körte stb.

VI. Kobak körték. Középnagyok vagy nagyok. Hosszú vékonyakúak. Száruk hosszú, görbült. Héjuk rozsdás vagy rozsdával fedett. Húsuk olvadó, bővelű,

cukros. Ide tartoznak pl. a Bosk kobak körte, Boisbunel vjk., Clairgeau, Clapp kedveltje, Capiaumont vjk., Fetel apát kobakja, Elza asszony, Nyári kobak körte, Marianna hercegnő, Riha magnéliküli körte, Tongrei vjk., Totleben tábornok, Van Marum kobakja stb.

VII. Kálmán körték. Körtealakúak. Dudoros, buckós felületűek. Héjuk zöld. Húsuk olvadó, kitűnő, cukros, aromás ízű. Ide tartoznak pl. a Nyári Kálmán körte, Téli Kálmán körte, Angoulêmei hercegnő, Fortunata, Grumbkovi vjk., Bachelier vjk., Douillard Alexandrina, Esmeralda, Hardenpont izletes vjk., Hardenpont téli vjk., Jodoigne diadala, Kongresszus emléke, Mass elnök, Napoleon vjk., Six vjk., Vilmos körte stb.

VIII. Pirók-körték. (Russelettek): Középnagyok, elég szabályos tojásdad-alakúak, sárga színűek, napos oldalukon pirossal festettek. Többnyire erősen muskotályízűek. Ide tartoznak pl. a Bronzos vjk., Bivort pirókja, Búzával érő, Poitevine szépe, Csíkos pirók, Decoster pirók, Egri körte, Giffard vjk., Januári pirók, Jó szürke körte, Lipcsei retek körte, Nina, Ottrubay pirók, Pisztráng körte, Stuttgarti kecskeőr, Seckel, Silvange stb.

IX. Muskotály körték. Kisebkek. Hosszúkás tojásdad- vagy hosszal körtealakúak. Többnyire sárgák, pirosan festettek vagy rozsdásak. Húsuk elég bőlevű, jellegzetes muskotályzamatú. Idetartoznak pl. a Darázs körte, Brüsseli őszi muskotály körte, Hosszúszárú fehérke, Francia muskotály körte, Nyári zöld tövis körte, Nyári kis muskotály körte, Balzsam körte.

X. Hájkörték. Középnagyok vagy ennél nagyobbak. Harangalakúak. Sárgás alapszínűek, pirossal festettek. Húsuk puha, szinte szétfolyó (szotyósodó), rendszeren semmitmondó-ízű. Idetartoznak pl. az Angol nyári vjk., Római háj körte, Edward király, Fahéjszínű háj körte, Korai cukor körte, Nyári nagy citrom körte, Trombita körte, Paradicsom körte, Windsori körte stb.

XI. Szegfűkörték. Kisebb, tojásdadalakú, zöldessárgás alapszínű, néha pirossal festett, vagy barnás, rozsdás szárazfelületű, némileg muskotályos-ízű körték. Idetartoznak pl. az Árpával érő, Nagy szegfű körte, Kis szegfű körte, Augusztusi német körte, Kétszertermő körte, Liegel méz körte, Lipcsei retek körte, Meisseni tojás körte, Nyári tojás körte, Nyári vér körte, Nyári ánás körte, Oskola körte, Salzburgi körte, Voltmann tojás körte stb.

XII. Hosszú főző (roppanó) körték. Nagy, hosszú körték. Héjuk durva, zölde, pirossal festett. Húsuk kemény, répaszerű, soha meg nem puhuló, csak főzve fogyasztható, de akkor kitűnő zamatú. Idetartoznak pl. az Angevini szép, Báró körte, Cserlevelű császár körte, Chaptal, Campervenus, Hardenpont roppanó körte, Hollandi kancellár, Van Mons kolmár, Szent György körte, Zöld fontos körte, Száraz Marci stb.

XIII. Gömbölyded főzőkörték. Mint az előbbieik, de símább héjúak, gömbölyded alakúak, középnagyok vagy nagyok. Húsuk kellemes fahéjillatú. Idetartoznak pl. a Nagymacskafej, Kismacskafej, Legszebb téli körte, Nagy szeptemberi körte, Schnackenburgi téli körte, Téli jég körte, Tehénláb körte, Wittenbergi harang körte, Esperen márciusi körte, X. Károly körte stb.

XIV. Hosszas borkörték. Legfeljebb középnagyok, tojásdad-alakúak. Héjuk síma. Nyersen nem élvezhetők, fanyarízűek, borkészítésre valók. Idetartoznak pl. az Ezéi körte, Chevalier, Hartriegel körte, Hosszúszárú körte, Knaus körte, Pichel körte stb.

XV. Gömbölyű borkörték. Mint az előző csoportba tartozók, de gömbölyded alakúak, szürkeshéjúak, húsuk erősebben kövecses. Idetartoznak pl. a Betzel körte, Champagnei süttö körte, Einsiedeli vadóka, Rummeltz körte, Sageret bor körte, Svájci víz körte stb.

A körtefa az igényesebb gyümölcsfák közé tartozik. Egyik legkedveltebb hazai gyümölcsünk. Nyersen, főzve, aszalva, borrá, szesszé és más módon feldolgozva mindig könnyen értékesíthető gyümölcs. Érés ideje a fajtától függően kora nyártól késő tavaszig tart. Sajnos, nálunk elegendő mennyiségben még mindig nem termesztik. A hazai termés még a belső szükségletet sem fedezi. Kitűnő exportgyümölcsünk lehetne. Magas cukor- és vitamintartalmánál fogva nagy táplálóértékkel bír. Dr. Becker neves vitaminkutatónk megállapítása szerint a körtékben az ember szükséglete tekintetében még mindig elegendő C-vitamin található. 100 köbcentiméter nyers körtében átlag 19 milligramm C-vitamin van. Ez a mennyiség a fajtától, illetve a körték nyári avagy téli érésétől függően némileg változik. Megfelelő helyen termesztett nemes fajtáinak bőlevű, ízes, zamatos, édes és aromás olvadó gyümölcse tényleg királyok asztalára való.

Délnyugat-Európában már nagyon korán foglalkoztak a körte termesztésével. Magvait a cölöpépítmények maradványaiban is megtalálták. Az ókor déli törté-

neti népei, a görögök és rómaiak is már nagy becsben tartották és több fajtáját ismerték. Állítólag a ma is jól ismert Császár körte és Izambert vjk. is már a római asztalok kedvenc gyümölcse volt.

A középkor urai is szívesen és mind nagyobb értékben termesztették. Jelentősége a XVII. században Francia- és Angolországban az alma elé tette.

Hazánkban a körte termesztése szintén igen régi keletű. Különösen a törökök révén és az Anjou-ház uralkodása alatt kezdték nálunk nagyobb mértékben termesztetni. Régi termesztésére sok, a körtével kapcsolatba hozott helység és hely neve emlékeztet. Maga a «körte» szó is török-bolgár eredetű. Régebben körtvének, körtvélynek mondták.

Van néhány hazai eredetű körtefajtánk is. Több ennél a nálunk meghonosított ősfajta. A középkorban már Árpával érő, Cseresznyével érő körtefajtát ismertek. A Kálmán körte, — dr. Rapaits Raymund neves tudósunk szerint helyesen — Kármán körte szintén a régi időkben Ázsiából hozzánk behozott, innen az egész világon elterjedt fajta. Kármán egy ázsiai nép s egyben egy ottani város nevét jelenti.

A XVII. században Lippay János Psoni Kert című — egyik legrégebb — kertészeti könyvünkben már 4 körtefajtát említ. A Korai muskotály körte, (Kis szegfű körte), Kis Körtvély (1393-tól), Hosszúszárú körte (Fehér muskotály körte, Nágovics körte), Pünkösdi körte, Veres körte, Buzával érő (Zöld muskotály körte) szintén már a középkorban ismertek voltak. Abban az időben inkább a nyári és koraőszi érésű körtéket termesztették. Téli érésű körtéről nem emlékeznek meg az akkori írások, feljegyzések. Ezeket később, a XIX. században kezdték rendszerebben termesztetni. Ezekkel a nyári körtéknél jobb minőségű, nagyszerű ízű és zamatos húsú, téliérésű körtékkel tulajdonképpen csak azóta foglalkoznak s vonták be az általános termesztésbe.

Meg kell itt említenünk a körtének egy kellemetlen jelenségét, a körtegyümölcs húsának a *kövecsességét*. Ez a legtöbb körtefajta gyümölcsében előfordulhat, de leginkább és a legnagyobb mértékben mégis éppen a legjobb, legnemesebb fajtájú körtében találhatjuk meg. A kövecsesség elsősorban és erősebben a száraz, mészben gazdag talajon azoknál az inkább téli érésű, savanykás ízű gyümölcsöt termő fajtáknál mutatkozik, amelyek fája birsalanyon (a körtefa törpe alanya) áll. Ez a kellemetlen jelenség helyi okoknak, a meg nem felelő termesztési körülményeknek a következménye. Nyirkosabb jellegű, melegebb, jó termőerőben levő, mészben szegényebb, megmunkált talajon, még a kövecsesedésre hajlamos fajták birsre oltott fáinak termésén is csak alig, vagy egyáltalában nem mutatkozik. Ilyen birsalanyon többé-kevésbé kövecsesedő, vagy legalább sárgulásra hajlamos, tehát *birs alanyon* — ennek meg nem felelő talajra — *nem ültetendő fajták* pl. az Avranchesi jó Lujza, dr. Guyot Gyula, Téli esperes, Erdei vjk., Serres Olivér, Liegel téli vjk., Regentin, Esperen úri körtéje, Új Poiteau, Vilmos körte, Nemes kolmár, Clapp kedveltje, Clairgeau, Nemes Krasszán, Lepin jegyző, Malinesi Jozefina, Hardenpont ízletes, Napoleon vjk. stb. Ezek és hasonlók, meg nem felelő talaj esetén birsre oltva, tehát törpealak, vagy bokorfa gyanánt csak *kétszeroltás* (közbeoltás) alkalmazásával nevelhetők. Ennél a míveletnél a birsalanyra először olyan körtefajtát oltunk, amelynek gyümölcse nem kövecsesedik (Papkörte, Normandiai cidér körte, Hardy vjk., Kieffer körte, Amanlis vjk., Jodoigne diadala, Diel vjk. stb.) s ennek a fájába oltjuk egy vagy több év múlva a — közvetlen birsalanyon kövecsesedő vagy sárguló — termesztetni óhajtott fajta fáját. Ha nagyobb alakú bokorfát akarunk, akkor a birsalanyt figyelmen kívül hagyva az ilyen fajtákat pl. a Császár körte vagy az Izambert vjk. gyenge növekedést mutató magcsemetéire oltjuk.

A körte legjobb minőségű gyümölcsöt termő fajtái az *időjárás viszontagságai* iránt is elég érzékenyek. Inkább a szőlő égöve alá tartozó gyümölcsnem. Azonban a késő téli érésű fajták a hideg éghajlat alatt is kitűnő gyümölcsöt teremnek s ott haszonnal is termesztethetők. A kényes fajták fájának vesszői, törzse, ha kellő mértékben meg nem fásodott, minden álló helyén a téli napsugár behatására fagyfoltokat kaphat, vagy teljesen elfagyhat. Az ilyen fajták fiatalültetésű oltványait ennek megelőzése céljából célszerű télire frissen oltott mésszel bepermetezni, bemészélni, vagy papirossal, avagy más, a napsugarakat a fától távol tartó anyaggal bekötözni.

Az országban 1940-ben kb 3 millió körtefa volt elültetve. Rendes termésű évben átlag 2600 vagon körtetermés várható. Ez rendes viszonyok között kb 4 1/2 millió pengő értéket képvisel.

Hogy miért ismertetjük ebben a könyvünkben éppen a következőkben felsorolt fajtákat, azt az első, alma-kötetünkben adott előszóban neves szerkesztőnk kimerítően megindokolja.

Horn János.

Alençoni esperes.

Stephaneum nyomda Budapest.

Alençonni esperes

Dechantsbirne von Alençon, Doyenné d'Alençon, Poir d'Alençon, Doyenné d'hiver d'Alençon, Doyenné d'hiver nouveau, Doyenné gris d'hiver.

Érésí ideje: Szeptember végétől november elejéig van. Hűvösebb tájakon termesztett és jól eltartott gyümölcssei tavaszig is elállnak.

Minősége: Elsőrendű vagy néha csak másodrendű asztali, elsőrendű piaci.

Nagysága: Középnagy, ritkábban kissé nagyobb.

Alakja: Szabályos tojásdad. Kisebb példányai néha kissé nyakasak. Felülete nem egészen sík, szelíden hovádasos. Zöme közepénél alább esik, honnét kelyhe felé hirtelen, de elég szabályosan gömbölyödve szűk talpban fogy el. Szára felé szelíden, néha némi csekély behajlással rövid, tompa kúpban végződik. Szára rövid, vastag, bunkós végű, néha kissé görbült, barna mázas, a gyümölcs csúcsán sekély mélyedésbe nyomott, néha az egyik oldal emelkedett volta miatt kissé oldalt álló. Kelyhe kicsiny, nyílt. Kehelyosztványai szaruszerűek, molyhosak, rövidek. Kehelymélyedése szabályos, szűk, sekély, falán, karimáján gyakran némi emelkedésekkel hullámos felületű. Kehelycsöve rövid.

Héja: Vastag, kemény, hovádasos felületű, kissé zsírosabb tapintatú. Eleinte sárgászöld, értével zöldessárga, napos oldalán aranysárga, néha némi pirossal belehelt. Pontozata sűrű, apró, szembetűnő. Rozsdafoltok és alakzatok különösen a gyümölcs két végén sűrűbben-ritkábban minden gyümölcsön mutatkoznak.

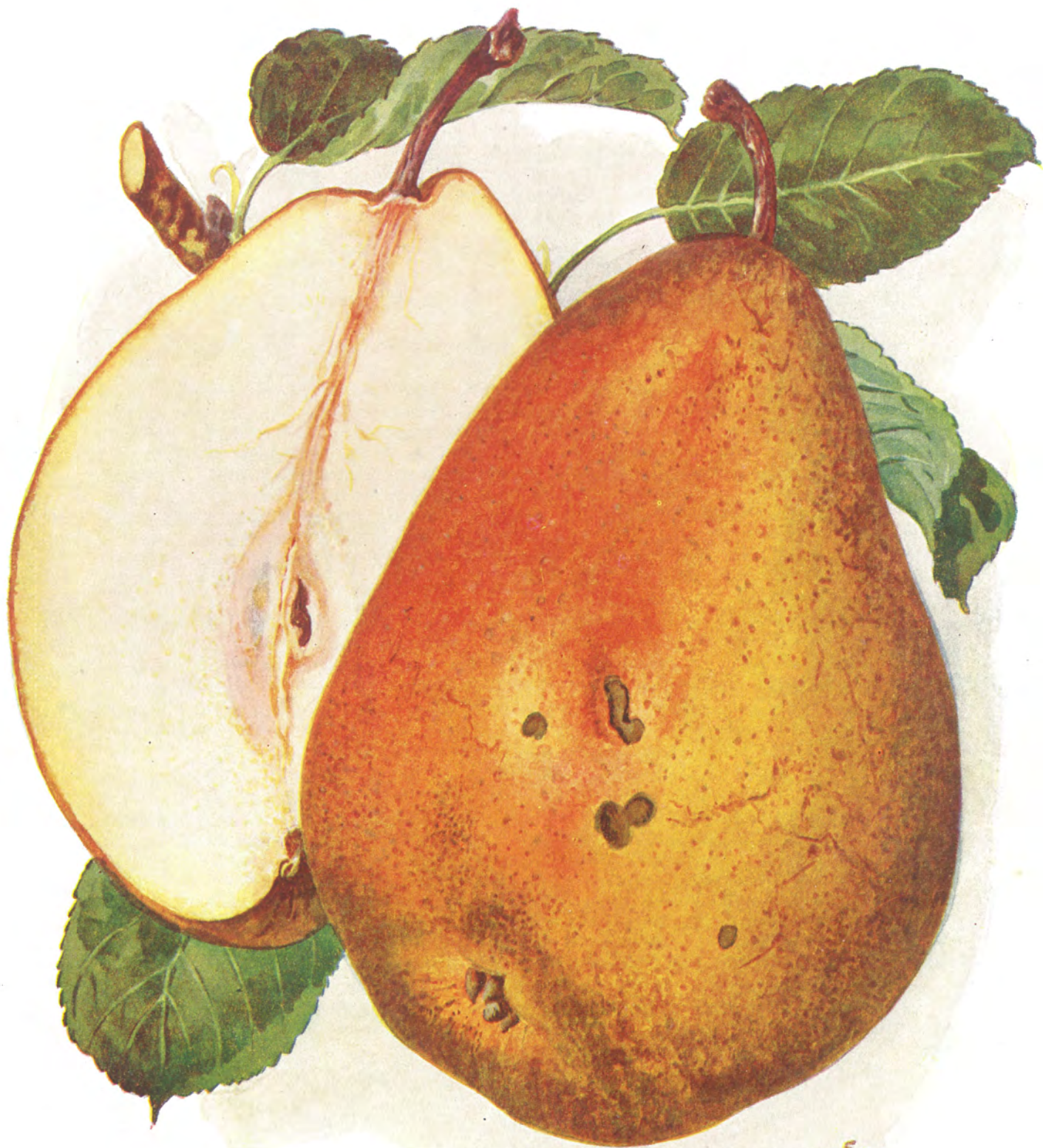
Belseje: Húsa sárgásba játszó fehér, finom, tömött, olvadó, magháza körül szemcsésen kövecses, bő levű, cukros, finom savanyval emelt fűszeres ízű. Magháza zárt, nagy, barna ép magvakat rejt.

Fája: Edzett, mérsékelten növekedő, korán és bőven termő. Ferdén felfelé törekvő ágai sűrű, gúlaalakú koronát alkotnak. Birsén bokor- és alakfának, de különösen vadalanyon középtörzsű gazdasági fának egyaránt alkalmas. Helyben, talajban nem válogat. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán. Vesszői középhosszúak, vékonyak, bunkósan végződők, elhajlók, könnyökösek. Eleinte finoman molyhosak, későbbben csupaszok, sárgásbarnák, sűrűn pontozottak. Többnyire rövid levélközűek. Rügyei kicsinyek, tompahegyűek, elállóak, alig emelkedett alapon ülők. Virágrügyei kicsinyek, tojásdadok, sötét gesztenyeszínűek. Levelei középnagyok, vékonyak, kemények, hosszas tojásdadok, íveltek, eleinte molyhosak, később elég fényesek, tompa fogakkal ritkásan fűrészeltek vagy csaknem épszerűek. Levélnyelük középhosszú, középvastag, elég merev, hajlott. Levélpálhái áralakúak, rendetlenül állóak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy inkább hegyes vidékre, kötöttebb talajra való. Az Alföldön termelt gyümölcsé nagyon korán beérik. Bár nála finomabb körtéink is vannak, egy-egy fának a házikertben helyet szoríthatunk, mert mint törpe- és alakfa a nyesést jól bírja s bőven ad termést.

Származása: Franciaországban, Alençon vidékén, a 17. század elején véletlenül magról kelt és fává nevelt csemetéjéről szaporították el akkor még kitűnőnek talált gyümölcssei miatt. Ma, legalább gyűjteményekben, minden országban előtáláljuk.

Horn János.

M. E.

Angevinei szép

Belle Angevine, Schöne Angevine, Kilós Körte.

Érés ideje: December-február. Jó helyen nyár elejéig is eltartható. Tulajdonképpen nyers fogyasztás céljára sohasem érik meg.

Minősége: Harmadrendű asztali, főzésre, mutatós alakja és színe miatt asztal díszítésére való. A főzőkörték csoportjába tartozik.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy. Súlya néha két kilót is elér. Emiatt kiállításokon mérlegre téve szokták bemutatni.

Alakja: Hosszú hasas avagy körtealakú. Elég szabályos. Néha kissé buckás vagy bordásodó felületű. Egyik oldalán hízottabb. Zöme középtájnál jóval alább esik, honnét kelyhe felé összehúzódva többnyire ferdén álló, szűk karimában végződik. Szára felé szelíden, majd többnyire gyenge behajlással fogyva hosszús, zömökebb, rendszeren kissé elhajló kúpos csúcsot mutat. Szára elég hosszú, vastag, fás, sárgásbarna színű, rendszeren görbült, bunkában végződik. A gyümölcs felszínére helyezett szűkebb mélyedésbe nyomott, vagy a csúcsból annak folytatásaként húsosan kiemelkedik, avagy kissé a csúcs oldalára csúszott mélyedésben ül. *Kelyhe* nagy, nyílt, vagy félig nyílt. Kehelylevelei durvák, szaruneműek, nagyok, felállóak, szűk, nem mély üregben ülők. Kehelymélyedésének falán és karimáján ráncok, emelkedések váltakoznak, mely utóbbiak néha a gyümölcs oldalára is felhúzódva, annak kerekdedségét zavarják.

Héja: Vastag, kissé érdes felületű, száraz tapintatú, bágyadtan fénylő. Eleinte világosabb zöld, értével sárgászínű, napos oldalán aranyásárga, élénk pirossal mosott vagy belehelt. Pontozata sűrű, szembetűnő. Árnyas oldala kissé vagy alig szétfoszló rozsdával borított. Egybefolyó rozsdázottság rendszeren csupán a két vége körül mutatkozik.

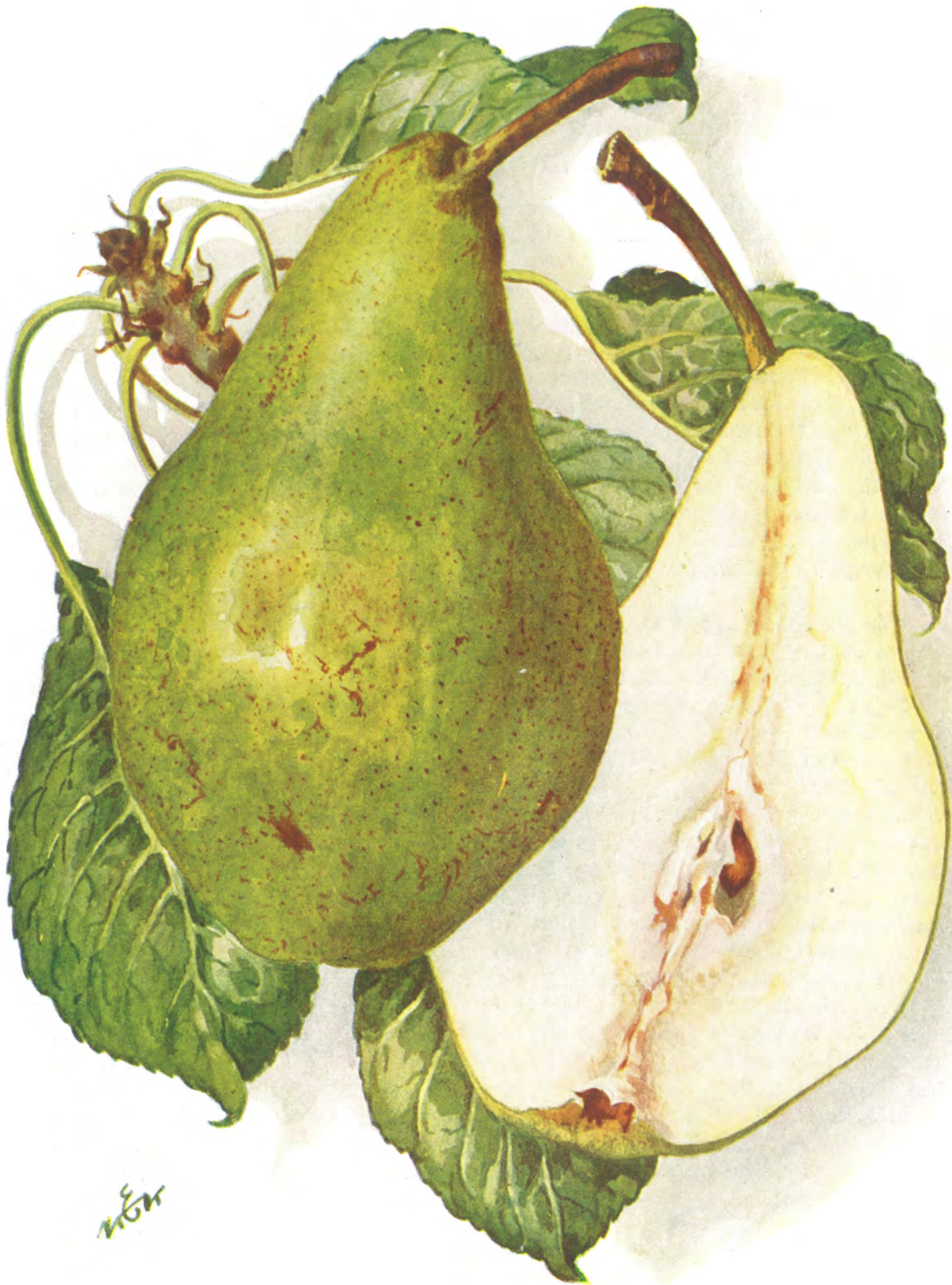
Belseje: *Húsa* sárgásfehér, durva, roppanó, répás, tömött. Magháza körül kövecses. Hosszú ideig eltartva sem puhul meg. Leve kevés, kissé cukros, de húzós savannyal kevert, iztelen. *Magháza* zárt. Többnyire fejletlen magvai érett korban feketék.

Fája: Erőteljes növekedésű, igen edzett. Ágai felfelé törekvő, szellős, gúlaalakú koronát nevelnek. Korán és bőven terem. Gyümölcsei többnyire csomókban állanak. A szél nem tesz bennük kárt. *Vesszői* hosszúak, vastagok, kissé könyökösek, fiatal korukban gyengén molyhosak, később csupaszok, sárgásbarnák, napos oldalukon pirossal mosottak, jól láthatóan pontozottak, rendetlen ízközűek. Helyben, talajban nem válogat. Vadalanyon középmagastörzsű fának való. *Rügyei* nagyok, rövidek, elállóak, duzzadt alapon állók, szürkésen sötétbarnák. *Levelei* középnagyok, vastagok, keményszövetűek, tojásdadok, eleinte finoman molyhosak, későbbben bágyadtan fénylők, élesen, finoman és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelük középhosszú, elég vastag, merev, vízszintesen elálló. Levélpárhái kicsinyek, fejletlenek, hegyükkel a hajtás felé visszahajlók, nem tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy nyers fogyasztásra nem való. Csak főzésre, befőzésre alkalmas. Gyűjteménybe vagy a különlegességeket szerető kertjébe való. Birsalanyon mint törpe- vagy alakfa, jó talajon és a gyümölcsök megfelelő megtrikítása után óriási, de csak díszítésre való példányokat terem.

Származása: Franciaországból a rokokó idejében terjedt el. Ma már alig látható, figyelmet nem érdemlő fajta.

Horn János

Árminkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Árminkörte

Téli Árminkörte, Hermanns birne, Saint Germain, Die Saint Germain, Inconnue la Fare, Soint Germain vert, Saint Germain d'hiver.

Érés ideje : Október közepétől december közepéig van.

Minősége : Elsőrendű asztali és gazdasági.

Nagysága : Közepesnél nagyobb vagy jóval nagyobb.

Alakja : Hasasan hosszús kúpalakú, néha kissé ferde. Többnyire egyik oldala hizottabb s gyakran buckós, bordás felületű. Szára közepes hosszúságú, középvastag, fás, görbe, a gyümölcs csúcsára annak folytatásaként húsosan kiemelkedik vagy többnyire oldalt helyezt. Rendesen bunkósan végződő. Kelyhe nyílt, elég nagy, majdnem a felszínre, vagy sekély, szűk mélyedésbe helyezt, melynek hullámos karimájáról az enyhe bordák a gyümölcs derekára is gyakran felhúzódnak.

Héja : Vastagabb, érdesebb felületű, értékével sárgászöld. Pontozata szembetűnő, sűrű. Gyengébb rozsdalakzatok a gyümölcsök két végén és ritkán a derekán is előtálalhatók.

Belseje : Húsa fehér, tömött, olvadó, magháza körül sokszor kövecsesen szemcsés. Leve igen bő, elég édes, néha némi savanyval emelt nagyon kellemesen fűszeres ízű. Magháza félig nyílt, középnagy, sok, hegyes magot magábarejtő.

Fája : Fialat korban erős növekedésű. Teljesen edzett, korán és nagyon bőven terem. Felfelé törekedő ágazata sűrű, keskeny gúlaalakú koronát képez. Inkább vadalanyra való. Középtörzsű és nagy terjedelmű alakfának vagy bokoralakú fának is vadalanyon nevelendő. Laza, táplálóanyagokban bővelkedő, melegebb, nyirkosabb jellegű talajt kedveli. Gyümölcssei nem jól állják helyüket a fán. Ezért védett helyet kíván. Vesszei hosszúak, elég vastagok, könyökösek, csupaszak, sárgásbarnák, szembetűnően és sűrűn pontozottak. Inkább hosszú rügyközűek. Rügyei nagyok, zömökek, elállóak, de hegyükkel a vessző felé visszagörcbülők, elég magas talpra helyezettek. Virágrügyei középnagyok, kúposak. Levelei vékonyabbak, kemények, kerülékesek, hullámos szélűek, fényesek, szélein tompán, szabályosabban fűrészeltek. Levélpálhái rövidek, áridomúak.

Termesztésre vonatkozóan megjegyzem, hogy hideg, kötött, erősebben kiszáradó talajra, szélnek kitett helyre nem való. Az Alföldön termett gyümölcssei nagyon korán beérnek. Ezek íze csak másodrendű. A kései fagyokat jól kiállja még virágos állapotában is. Házikertjeinkben a helyét jól megérdemli. Egy változata a Csíkos Árminkörte. Ennek minőségi értéke kisebb.

Származása : Franciaországban 1660 körül magról kelt őst a Fare folyócska partján Lude város közelében, Saint Germain d'Acre egyházközségben véletlenül fedezték fel. Innen ered St. Germain neve. Hermannsbirnének Diel nevezte el. Innen van a magyar Árminkörte elnevezése.

Horn János.

1876

Avranchesi jó Lujza.

Stephaneum nyomda Budapest.

Avranches-i jó Lujza

Jó Lujza, Avranches-i jó Luiz, Lujzakörte, Gute Louise von Avranches, Bonne Louise d'Avranches, Bonne de Longueval, Louise bonne d'Avranches, Louise bonne de Jersey, Poire de Jersey, Bergamotte d'Avranches, Prince Germain.

Érés-i ideje : Szeptember-október.

Minősége : Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága : Középnagy, néha ennél kisebb.

Alakja : Többnyire hosszás körte- vagy tojásdad alakú, néha kissé egyenetlenül boltozódott. Zöme középtáján alul esik, honnét kelyhe felé szépen domborodva szűk talpban foy el. Szára felé pedig némi behajlással avagy enélkül hosszú tompa kúpban végződik. Szára elég hosszú, fás, kiindulási helyénél és a végén bunkós, sárgásbarna színű. A gyümölcs végén húsos emelkedéstől félre nyomva avagy a gyümölcs egyenes folytatásaként húsos emelkedésből kiáll. Kelyhe kicsiny, többnyire nyílt. Osztványai szaruneműek, rövidek, felállók, tág, lapos mélyedésben ülők.

Héja : Elég síma, zsíros tapintatú, finom, vékony. Eleinte világoszöld, értével sárgászöld, napos oldalán gyakran élénk pirossal bemosott, a *Pisztráng körtére* emlékeztető élénk piros pettyekkel behintett. Pontozata alig észrevehető. Rozsdafoltok vagy alakzatok többnyire csak a szár és a kehely körül vannak.

Belseje : Húsa gyengén sárgásba játszó fehér, némi zöldes erekkel átszőtt, igen finom, olvadó, magtokja körül is csak ritkán szemcsés. Leve igen bő, cukros, nagyon finom, gyengéd savanyal emelt, illatos, fűszeres ízű. Magháza zárt, kicsiny, magvai feketék, nagyok.

Fája : Erőteljes növekedésű, edzett. Virágjai a tavaszi fagyokat aránylag jól kiállják. Korán és bőven terem. Felfelé törekvő ágazata szép, szabályos karcsúbb piramisalakú koronát nevel. Birszen mint törpe- és alakfa, vadalanyon mint középtörzsű fa kitűnően díszlik. Helyben, talajban nem válogat. A nyesést jól bírja. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszői középvastagok, hosszúak, egyenesek, kissé könyökösek, eleinte molyhosak, később csupaszok, vörösbarnák, szürkén pontozottak, többnyire rövid ízközűek. *Rügyei* középnagyok, széles talponállók, hegyesek, hegyükkel kissé elállók, alig kiemelkedő talpra helyezettek. *Virágrügyei* kúposak, közepes nagyságúak, hossza hegyben végződik. *Levelei* keménykések, középnagyok, tojásdadkerülékesek, hegyesek, íveltek, eleinte molyhosak, később csupaszok, fényesek, mélyen, élesen de ritkán fűrészesek. Levélnyelük rövid, vastag, merev, elálló, nyár végén pirossal festett. Levélpálhái hosszúak, elhajlók, eléggé tartósak, sokszor hiányzanak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy a tömegtermesztésre másodsorban, ajánlott fajták közé van besorozva. Az Alföldön is érdemes termeszteni. Házikertben kereskedelmi célt szolgáló gyümölcsösben egyaránt a helyén van. Gyümölcsei nem egyhamar szotyósodnak és feldolgozásra is kiválóan alkalmasak. Felfelé törekvő koronája miatt útmenti ültetésre is igen alkalmas.

Származása : 1780-ban Longueval a normandiai Avranchesben magról nevelte és felesége nevére nevezte el. Ma már minden gyümölcstermesztő országban nagyon el van terjedve. Van egy változata, a *Csikos Avranches-i jó Lujza*, amelyet 1870 óta ismerünk. Olyan mint az anyafajta, csak hogy gyümölcse, levelei sárgán csikozottak. Kevésbé edzett, csak gyűjteménybe való.

Horn János.

Bosc kobak körte

Stephaneum nyomda Budapest.

Bosc kobak körte

Tévesen Sándor cár, Alexander. Egyébként Lopó körte, Rozsdás körte, Bosc's Flaschenbirne, Humboldt's Butterbirne, Beurré d'Apremont, Beurré Bosc, Poire Bosc, Calebasse Bosc, Calebasse Bose.

Érés ideje: Október közepe táján van, azonban hűvös helyen november közepéig is jól eltartható.

Minősége: Kitűnőleg elsőrendű csemege és piaci. A legjobb őszi körték egyike.

Alakja: Jellegzetesen kobakszerű, ritkábban hosszás körtealakú, de ilyen esetben is a kelyhe felé erősebben hasas. Legnagyobb átmérője közepénél alul esik, honnét szára felé hirtelen, majd egyenletes behajlással fogyva hosszú, sokszor elhajló, mindjobban vékonyodó nyakkal végződik, míg gömbalakúan kidomborodó alsó része kelyhe felé szűk talpba szorul össze. A gyümölcs folytatásaként húsos gyűrűből kiemelkedő, vagy ritkábban némi sekély mélyedésbe helyezett szára hosszú, fás, elég vastag, sokszor görbült némi vörössel festett. Félig nyílt vagy nyílt, rövid, többnyire vastag osztványokból álló kelyhe rendszeren inkább a földszínen, mint sekély, néha ráncosfalú mélyedésben ül, ahonnan ritkábban egészen lapos, elenyésző, a gyümölcs zömét kissé szabálytalanná tevő, alig érzékelhető bordák néha a zömén túl is felhúzódnak.

Színe: Eleinte világoszöld, értével sápadt sárga alapszíne a napos oldalon is csak kissé sötétebb. Pontozata szembetűnő, szürkés-barna színű. Finom, fahéjszínű, jellegzetes rozsdamáz a gyümölcs felületén mindenütt előfordul, sőt sokszor a felületet teljesen és egybefolytán be is vonja.

Héja: Elég vékony, száraztapintatú, az érett gyümölcsről darabokban könnyen lehúzható.

Belseje: Fehéres húsa finoman szemcsézett, tömött, teljesen szétolvadó. Édes, gyengéd savanyval emelt fűszeres-ízű, igen zamatos leve rendszeren csorgásig bő. Magháza kicsiny, félig nyílt, értével a hús róla teljesen leolvad. Magtokjai jól fejlődött, elég sok nagy magot rejtenek. Porzószállai felsőállásúak, többnyire csak az alapjuk látható.

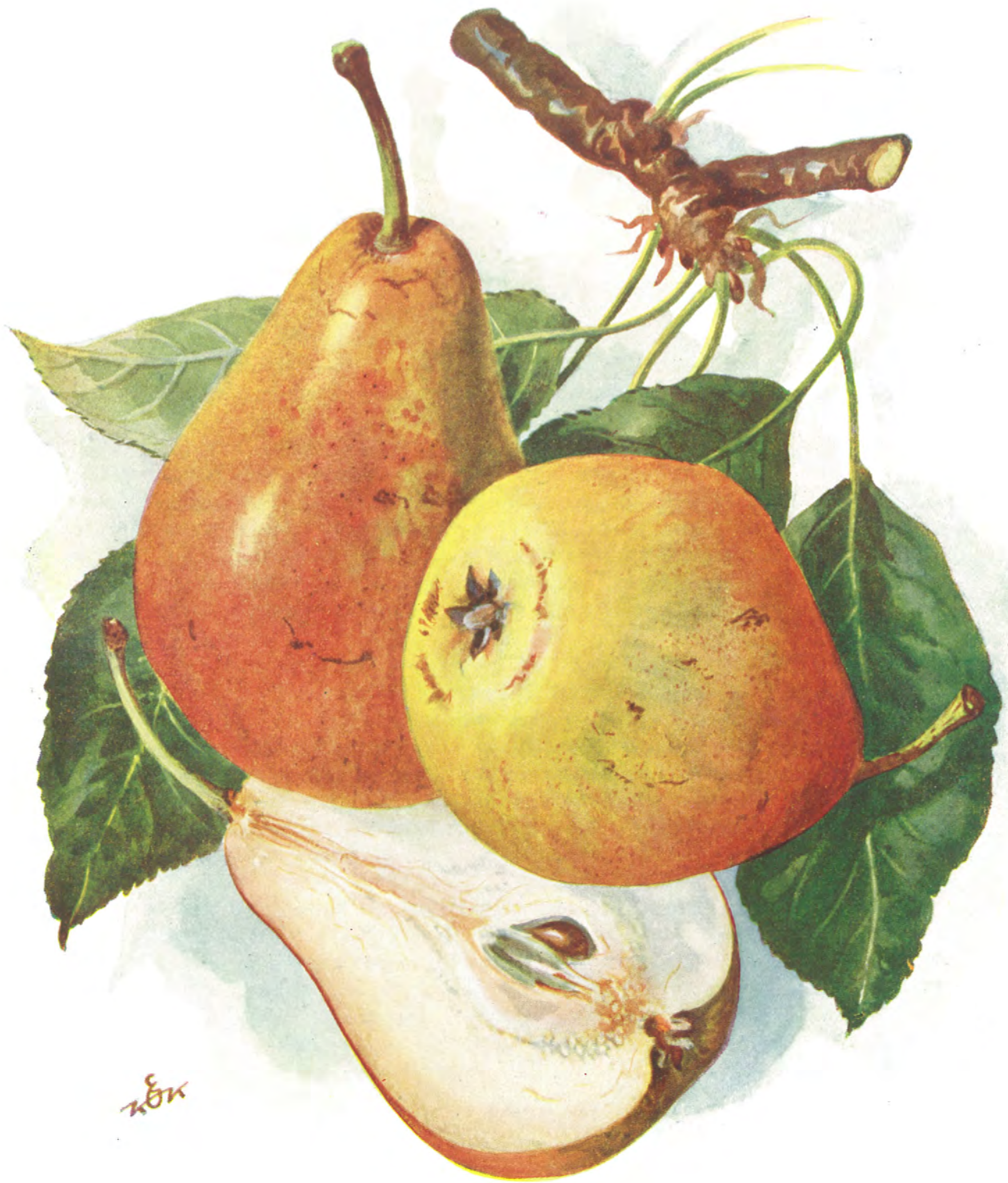
Fája: Korán, rendszeren, de nem kimondottan bőven terem. Eleinte buján növekedik. Hosszú, nyurga ágai ágas-bogas, ritkás koronát nevelnek. Hajtásai aránylag gyérebbe fejlődnek, merevek, az átlagosnál vastagabbak, simák, a levélközök a rendszerenél hosszabbak. Vesszői hosszúak, felfelé állóak vagy nagy szögben elállóak, egyenletesen vastagok, a rügyeknél többnyire sarkosak, rügyközeik hosszúak, finoman bordázottak. Simák, bágyadt-fényűek, pirosas barnák, sűrűen pontozottak. Farügyei inkább kicsinyek, hegyesek, elállóak, lazábban álló pikkelyekkel fedettek, elég jól fejlett alapra helyezettek. Virágrügyei hosszasan kúposak, középnagyok, fényesek, vöröses-barna színezetűek. A körtefavirágzás idejének az elején nyílnak. Szirmai nagyok, erősen nyelesek, kerülékesek, végükön kissé kicsipettek, hamar lehullók. Levelei nagyok, vastagok, széles tojásdadalakúak, rövid, kemény hegyben végződők, laposak, ritkán hullámosak, simák, fényesek. A levelek széle igen finoman fűrészes vagy ép, néha pirosas színezetű. Nyelük hosszú, merev. Levélpárhái hosszúkásak, igen keskenyek, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy vadalanra ojtva középtörzsű és magastörzsű fának való. Birsalanyon a legtöbb helyen nem jól díszlik. Közbeajtás alkalmazásával gúlának vagy esetleg nagyalakú alakfa gyanánt nevelhető, bár hosszabb termőrészei, erős növekedése miatt nem célszerű ilyen állandóan nyésés alatt tartott fának alkalmazni. Helyben, talajban nem válogat, de inkább a nyirkosabb talajt, éghajlat kedveli. Gyümölcssei a szelet jól állják a fán. Hegyvidéken, alföldön egyaránt jól terem. A tömegtermesztésre ajánlott fajták között van felsorolva. Idősebb fájának hosszú, felnyúlt ágai megfelelő mértékben visszanyesve gazdaságosabban kihasználható, sűrűbb ágazatú koronát nevelnek. Úgy a házi kertekben, mint a kereskedelmi célt szolgáló gyümölcsösökben is — őszi érése dacára, — mindig nagyon megérdemli a neki juttatott helyet.

Különleges alakú gyümölcssei mindig kapósak. Nemcsak nyersen való asztali fogyasztásra, hanem aszalásra és díszítésre is alkalmasak. Célszerűbb rendszeren eltartóhelyiségben hűvösen eltartani, mint hűtőházba helyezni, mert onnan kiszedve gyümölcssei hamar romlanak, foltosak lesznek, kívánatos voltukat elveszítik. Óvatosan, mindig kézzel szedendő, mert értével a legkisebb nyomódás is meglátszik rajtuk. Lehetőleg sokáig hagyandó a fán.

Származása: Nem lehetetlen, hogy a franciaországi Apremont városkából veszi az eredetét, de ez a legelfogadhatóbb állítás sem tekinthető bizonyosnak, úgy hogy származása még ma is bizonytalan.

Horn János.

Búzaskörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Búzaskörte

Búzával érő körte.

Érés ideje : Június-július eleje.

Minősége : Elsőrendű piaci.

Nagysága : Középnagy vagy ennél kisebb.

Alakja : Hossza tojásdad, vagy lapított, néha hosszabb körtealakú, néha majdnem gömbölyded. Elég szabályos. Felülete síma. Egyik oldala csak ritkán hizottabb mint a másik. *Szára* közepesnél hosszabb, görbült, középvastag, kissé bunkósan végződő, zöld, barna mázzal bevont. A gyümölcs csúcsán szabályos karimájú, sekély mélyedésbe helyezett vagy oldalra nyomott. *Kelyhe* nagy, nyílt, kisebb osztványaival sekély, tágabb, kisebb-nagyobb ráncokkal vagy emelkedésekkel környezett üregben ülnek.

Héja : Világoszöld, értével sárgászöld, bágyadtan fénylő, napos oldalán barnapirossal mosott. Pontozata apró, sűrű, jól szembetűnő. Síma, elég száraz tapintatú. A piros fedőszín néha a gyümölcs egész napérte oldalát is bevonja, néha szinte teljesen hiányzik. Rozsdafoltok különösen a gyümölcs két végén, a szár- és a kehelymélyedésben gyakoriak.

Belseje : *Húsa* fehéres, finom, elég tömött, magháza körül néha szemcsésen kövcses. Értével mindjárt szotyós lesz. *Magháza* nagy, sok, nagy, ép magvat rejt. Kehelycsöve rövid.

Fája : Teljesen edzett, elég korán, azután nagyon bőven terem. Ágazata szellős, szabálytalanabb, terebélyes koronát nevel. Növekedése erőteljes. Helyben, talajban nem válogat. Szinte mindenütt megterem. Gyümölcsében a szél alig tesz kárt. Vadalanyon közép-törzsű fa gyanánt érdemes ültetni. Hamar szotyosodó gyümölcsei miatt birsalanyon törpe- vagy alakfa gyanánt nem érdemes ültetni. *Vesszői* középvastagok, könyökösek, hosszabb rügyközűek. *Rügyei* kisebbek, kissé elálló, *termőrügyei* középnagyok, kúposak, feketék. *Levelei* vékonyak, merevebbek, hossza kerülékesek, sűrűn elég szabályosan fűrészesek. Levélnyele hosszú, vékony, elhajló. Levélpálhái hosszúak, keskenyek, megmaradók, elszáradók.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy nagyon korai érése miatt a tömegtermesztésre másodsorban ajánlott fajták közé van felvéve. Nagy városok mellett érdemes tömegesen termesztetni, mert itt gyorsan szotyosodó, de nagyon korán érő gyümölcse hamar vevőt talál. Egyébként igen korai volta miatt egy-egy fájának a házikertben helyet szoríthatunk akkor, ha a szotyós körtét szeretjük. Alföldön, magasabb tájakon, kötöttebb talajon is jól díszlik. A nyesést nem kedveli, nem is való törpe- és alakfának.

Származása : Ismeretlen.

Horn János.

Clairgeau.

Stephaneum nyomda Budapest.

Clairgeau

Clairgeau vajkörte, Clairgeau's Butterbirne, Beurré Clargeau, Clairgeau de Nantes.

Érés ideje: Szeptember végétől november végéig van, de a hűvösebb tájakon termett gyümölcsök karácsonyig is eltarthatók.

Minősége: Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: Hosszas körte- vagy csigás gúlaalakú, sík felületű, egyik oldala rendszeren hizottabb mint a másik. *Szára* vastag, rövid, bunkósan végződő. Fényes, vörhenyes mázzal bevont. A gyümölcsnek többnyire félregörbült csúcsából annak folytatásaként kiálló, vagy húsos emelkedésétől félrenyomottan a felszínre helyezett. *Kelyhe* nagy, félig nyílt, szűk és nem mély üregben ül, melynek falát lapos emelkedések kissé hullámossá teszik.

Héja: Vastag, keménykés, síma, száraz tapintatú, bágyadtan fénylő, értével sápadt sárga, napos oldalán pirossal mosott. Pontozata sűrű, vörhenyesre színeződő. Rozsdafoltok és alakzatok minden gyümölcsön előfordulnak, két végét sokszor finom rozsdamáz borítja.

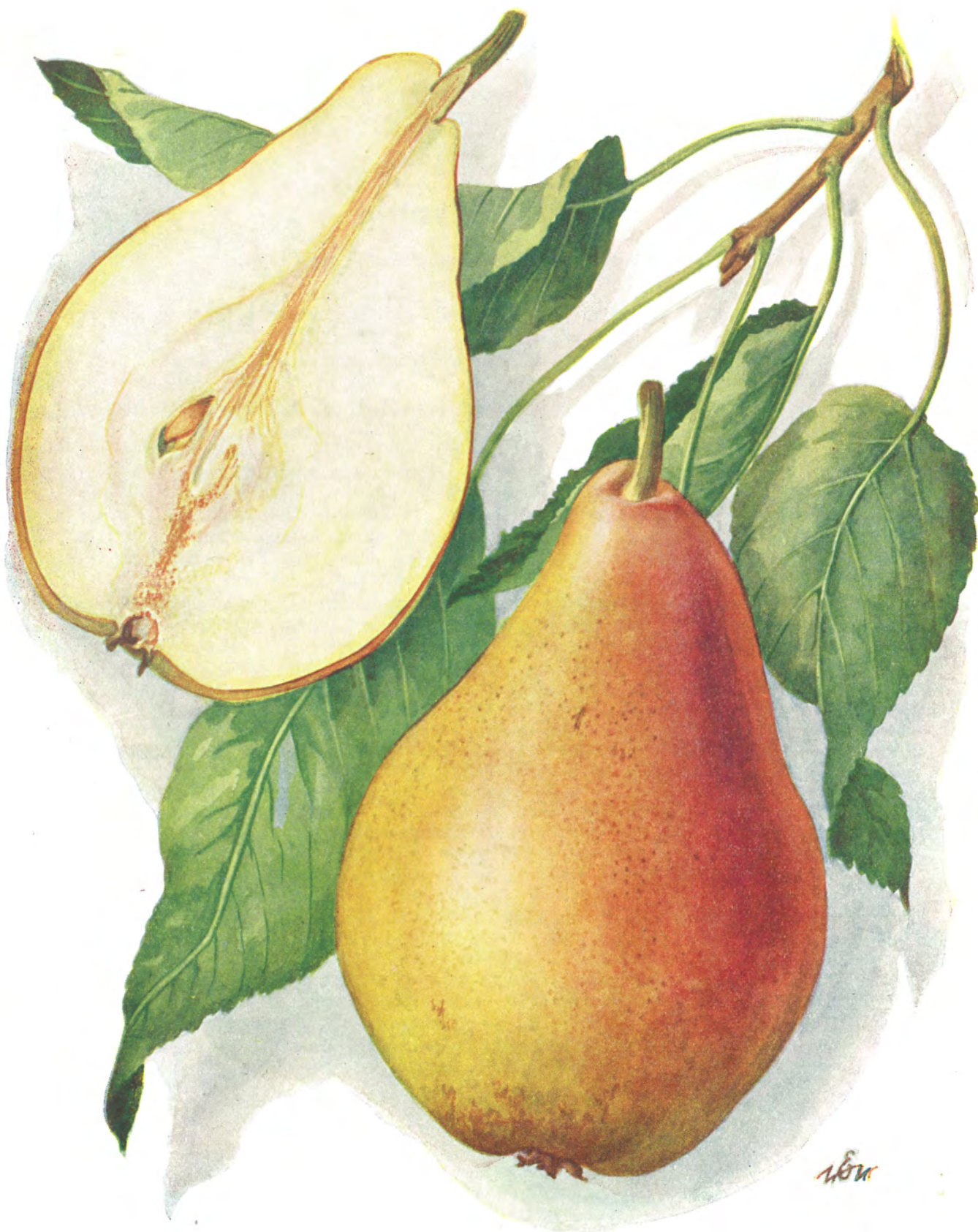
Belseje: *Húsa* sárgásfehér, félfinom, olvadó, magháza körül szemcsés. Leve bő, édes, gyengéden összehúzó, igen illatos, nagyon kellemesen fűszeres zamatú. *Magháza* kicsiny, elég nagy, néha fejletlenebb magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid.

Fája: Erősen fejlődik, teljesen edzett, korán és nagyon bőven terem. Felfelé törekvő merev ágai sűrű, szabályos gúlaalakú koronát nevelnek. Vadalanyon és birsen egyaránt jól diszlik. A nyesést jól bírja. Szép törpefák és alakfák nevelhetők belőle. Vadalanyon közep-törzsű fának nevelendő. Vezérvesszői tavaszonként erősebben visszanyesendők, mert különben ágai gyorsan és könnyen felkopaszodnak, az alsók fejlődése visszamarad. Nyirkosabb jellegű táplálóanyagokban bővelkedő melegebb talajt kedveli, a laza talajban is jól terem. *Vesszei* hosszúak, vastagok, kissé könyökösek, simák, érett korban fényesek, szembe-tűnően pontozottak, rövid rügyközűek. *Rügyei* elég nagyok, tompák, lapulók, gyenge, bordázatlan alapon ülők. *Virágrügyei* nagyok, tompák. *Levelei* vastagok, elég nagyok, lágyabbak, nagy fogakkal fűrészelték. *Levélnyelük* elég rövid, vastag, levélpálhái áridomúak, a nyélre helyezettek, tartósabbak.

Termesztésére vonatkozólag megemlítem, hogy szépsége valamint jósága miatt minden kertben helyet kell adni neki. Virágzásban nem kényes s ezért a tavaszi fagyoknak jól ellent áll. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán. Szép színes gyümölcssei az asztal díszét képezik.

Származása: Franciaországban, Nantesben, Clairgeau Péter kertész nyerte magról 1841-ben.

Horn János.

Clapp kedveltje.

Stephaneum nyomda Budapest.

Clapp kedveltje

Clapp kedvence, Clapps Liebling, Favorite de Clapp.

Érés ideje: Augusztus második fele. Hűvösebb tájakon termett gyümölcsei azonban szeptember közepéig is eltarthatók.

Minősége: Kitűnően elsőrendű asztali és elsőrendű piaci.

Nagysága: Középnagy vagy nagy.

Alakja: Szabályos körtealakú, néha hosszas tojásdad. Felülete hovádasos, vagy szelíden hullámos. Szára rövid, elég vastag, egyenes vagy kissé görbe, húsos, olykor görcsös, mázas. A gyümölcs csúcsáról a gyümölcs folytatásaként húsos gyűrűzetből kiálló, néha emelkedettebb húsos dudortól kissé félrenyomott. Kelyhe nagy, nyílt, majdnem a felszínre helyezett vagy szűk, sekély, olykor oldalra nyomott üregben ül, melynek karimájáról lapos emelkedések a gyümölcs derekáig is felhúzódhatnak, de annak kerekdedségét alig zavarják.

Héja: Vastag, világoszöld, értékével szalmasárga, napos oldalán élénk pirossal be-mosott, ezen sokszor sötétebb pirossal lángozott vagy pettyezett. Pontozata sűrű, zöld pettyecskekből álló. Rozsdaalakzatok ritkán fordulnak elő rajta.

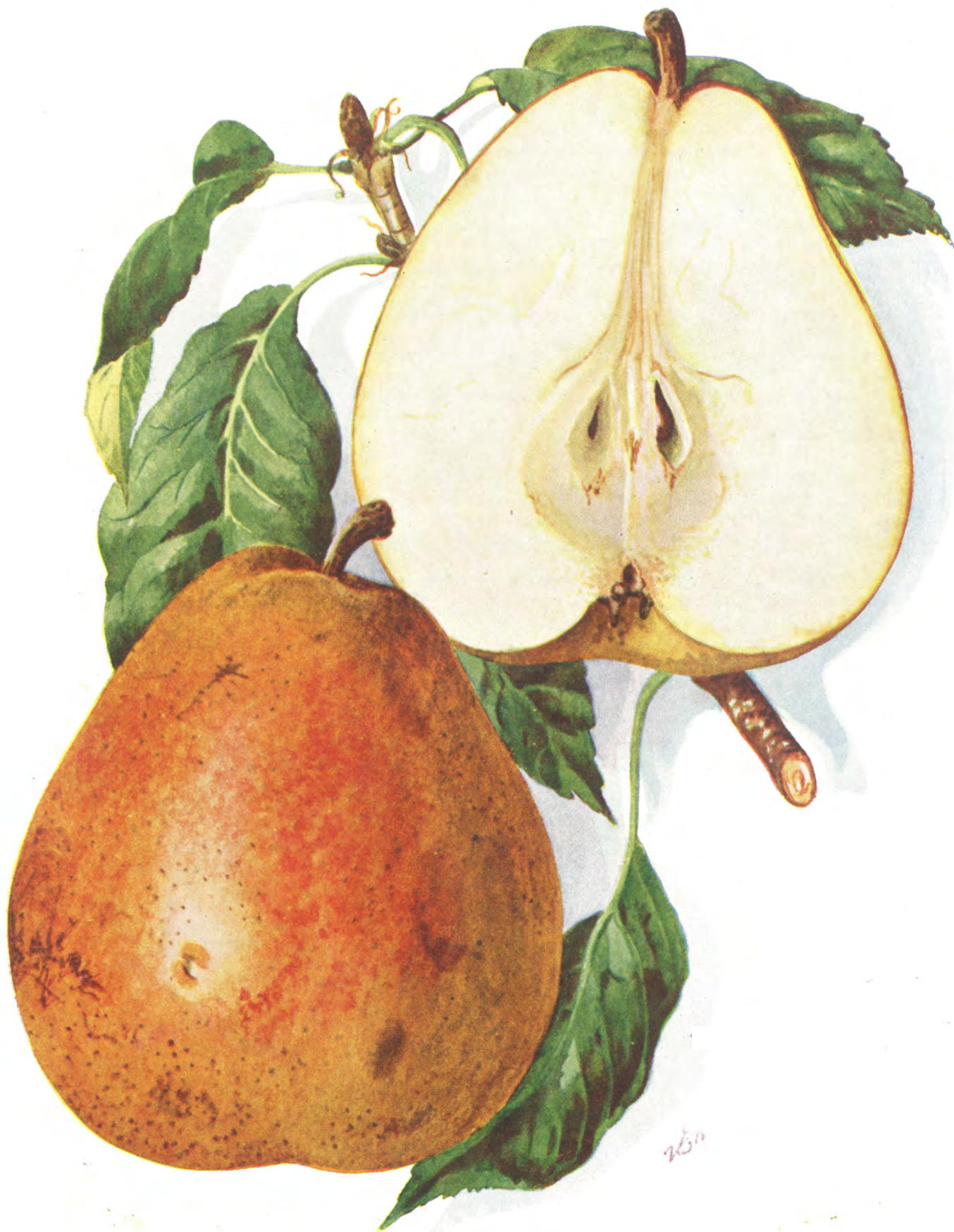
Belseje: Húsa néha kissé sárgásba játszó fehér, nagyon finom, olvadó, magháza körül néha szemcsésen kövecses. Leve igen bő, nagyon édes, kellemesen, gyöngéden illatos és fűszeres ízű. Magháza elég kicsiny, ép magvakat rejt. Tengelye zárt.

Fája: Erős, szinte buja növekedésű, teljesen edzett, korán és elég bőven terem. A tavaszi fagyokat virágzásban is jól kiállja. Felfelé törekvő ágai szellős gúlaalakú koronát nevelnek. Vadalanyon, birsen egyaránt jól díszlik. Sovány talajon azonban birsre nem való, mert itt csak gyengén nő és agyontermi magát. Vadalanyon közép- és magastörzsű fának, birsalanyon jó talajban alak- és törpefának való. Gyümölcsei a szelet elég jól állják a fán. Inkább a nyirkosabb jellegű talajra való. Vesszei gyéribben fejlődnek, hosszúak, kissé könyökösök, bordázottak, sötétvörösek, szembetűnően pontozottak, rövid rügyközűek. Rügyei középnagyok, kissé elállóak, kiálló alapon ülők. Virágrügyei nagyok, hegyesek, virágjai nagyok, a rendesnél többnyire több szirmossal bírók, félig teltek. Levelei hosszúkásak, vastagok, kemények, símák, nagyon fényesek, finoman fűrészesek. Levélnyelük elég hosszú, vastagabb, merev, pirossal belehelt. Levélpálhái nagyon hosszúak, fonálidomúak, elég tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy a tömegtermesztésre másodsorban ajánlott fajták közé van felvéve. Egyike a legjobb, legkeresettebb nagy, szép színes nyári körtéinknek. Silány talajon birsre oltva csak nyomorog. Az Alföldön és hegyes vidéken is terem, csak az erősebb szelektől védettebb helyen álljon. Minden házikertben, nagy városok közelében nagy gyümölcsösökben is a helyét nagyon megérdemli.

Származása: Az Erdei vajkörte magjáról Amerikában, a Massachusetts állambeli Dorchesterben Clapp Tádé nyerte 1840 körül. Ma már egyike a legelterjedtebb nyári körtéknek.

Horn János.

Császár körte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Császár körte

Pergament-körte, Őszi pergament-körte, Őszi fehér-körte, Weisse Herbstbutterbirne, Kaiserbirne, Doyenné, Doyenné blanc, Saint Michel blanc, Neige blanc, Doyenné du seigneur, Beurré blanc.

Érés ideje: Szeptember végétől október végéig. Hűvösebb éghajlat alatt termett gyümölcse azonban november végéig is eltartható.

Minősége: Kitűnőleg elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága: Középnagy, néha kisebb.

Alakja: Tompa csigaalakú vagy tojásdad gömbölyű. Zöme középtájánál kissé feljebb esik. Innen szára felé szabályosan fogyva tompa csúcsban végződik, míg kelyhe felé egyenletesen domborodva szélesebb talpban fogy el. Egyik oldala rendszeren hízottabb mint a másik. Egyébként szabályosabb alakú. Szára rövid, vastag, bunkós, görbült, barnaszínű. Tág, sekély mélyedésben vagy a gyümölcs felületén ül. Szármélyedésének karimáját lapos emelkedések teszik hullámosná, amelyek néha alig szembeutónólag a gyümölcs derekára is lehúzódnak. Kelyhe kicsiny, félig nyílt vagy zárt, szaruszerű osztványú. Elég tág, sekélyebb, kissé hullámos vagy ráncosfalú mélyedésben van elhelyezve.

Héja: Elég vékony, finom, síma, fénylő. Eleinte világoszöld, értével halvány citromsárga, néha élénk sárga, napos oldalán élénk pirossal mosott, birsalanyon sokszor pirossal teljesen festett. Pontozata szembeutónó. Sokszor ragyás, rozsdafoltokkal behintett. Utóbbi szár- és kehelymélyedésében látható, ahonnan sugáralakban a karimára is felhúzódnak.

Belseje: Húsa fehér, finom, olvadó, magháza körül sem kövecses. Leve bő, édes, kellemes fűszeres zamatú. Magháza zárt, kisebb, puha, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid.

Fája: Lassan növekedő. Elég edzett. Korán, rendszeren és bőven terem. Virágjai kevésbé kényesek. Nem nagyterjedelmű, lazább ágazatú koronát nevel. Vadalanyon, birsalanyon egyaránt jól díszlik. Helyben nem válogat. Hegyesebb vidéken északról védett, délre néző lejtőkre való. Középkötött, melegebb jöminőségű talajt kedveli, olyant, amely nyáron sem szárad ki teljesen. Vesszeje rövidebb, középvastag, idősebb fákön gyakran lefelé görbülő, homályossárga színű, szembeutónó, apró pontozatú, rövid rügykőzű. Rügyei közep-nagyok, kúposak, elálló, kiálló alapra helyezett. Virágrügyei hosszas kúposak, világosabbak, mint a hajtórügyek. Levelei tojásdadok, végükön elkeskenyedők, kinyúló hegyben végződők, fényesek, tompán fűrészesek, néha majdnem épszerűek. Levélnyelük rövid, levélpálhái fonálszerűek, középhosszúak vagy rövidek, hamar lehullók.

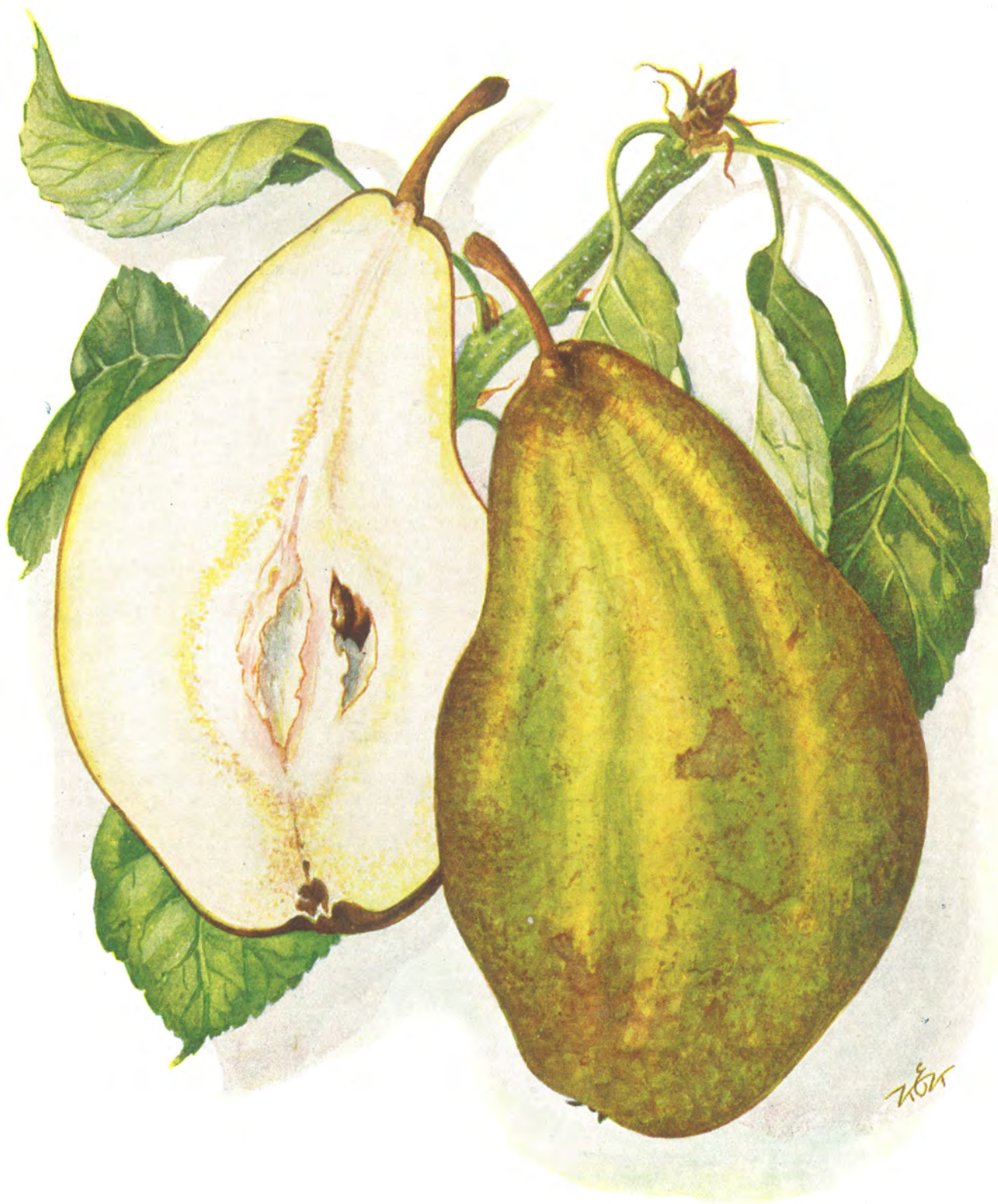
Termesztésére vonatkozólag megemlítem, hogy a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van felvéve. Nagy hibája, hogy a gombabetegségek nagymértékben megtámadják, mert kivénül, legyengült fajta.

Alakfának, törpefának való. Vadalanyon középtörzsű fa, törpefa nevelhető belőle. Minden házikertben adjunk neki helyet. Tömeges termesztésre csak a neki minden tekintetben megfelelő helyen ültessük. A nyesést jól tűri. Oltása könnyen megered. A franciák ezért «Bonne Ente»-nek (könnyű oltásúnak) is nevezik. Magcsemetéje, mint «vadalany», jól használható más gyengébb növekedésű körtefajták alá bokor- és kisebb alakú fának. Mindenütt előtálalható ismert fajta.

Változata a **Csíkos császárkörte**. Ennek fája még gyengébb növekedésű, ellentálló-képessége még kisebb. Csak gyűjteménybe való, nem sokat érő változat.

Származása : Tulajdonképpen ismeretlen. Azt mondják, hogy már a rómaiak is természetették *Sementinum* név alatt. A legrégebb gyümölcsészeti könyvekben is feltalálható. Hazánk egyes vidékein a Nyári Kálmán-körtét nevezik tévesen Császár-körtének. Ennek húsa finomságával, olvadékonyságával s kitűnő ízével bíró körtét a pomológusok hozzá hasonlítva, régen róla nevezték el vajoncnak, vajkörtének (Beurré, Butterbirne).

Horn János.

Csikos Árminkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Csíkos Árminkörte

Gestreifte Saint Germain, Hermanns Birne, Saint Germain panaché.

Érés ideje : Októbertől november végéig tart. A hűvösebb vidéken termesztett gyümölcse december végéig is eltartható.

Minősége : Elsőrendű asztali és gazdasági. Csíkozott, érdekes színezete miatt, mint érdekességet, a piacon szívesen vásárolják.

Nagysága : Jókora nagy, többnyire középnagy vagy ennél valamivel kisebb is.

Alakja : Hosszú hasas kúpalakú vagy ritkábban körtealakú. Egyik oldala rendszeren hizottabb, mint a másik. Néha buckós, bordás, sőt kissé szögletes. Zöme a középtájnál jóval alább esik, honnét kelyhes vége felé elvékonyodva szűk talpban végződik, míg szára felé legtöbbször behajlással fogyva hosszúságos, sokszor elgörbült, többnyire hegyes, ritkábban tompa csúcsban enyészik el. Szára középvastag vagy vékonyabb, középhosszú, fás, görbe, barnamázás, a gyümölcs csúcsának többnyire az oldalára helyezett vagy csaknem a gyümölcs folytatásaként abból húsosan kiemelkedő. *Kelyhe* elég kicsiny, rendszeren félig nyílt, osztványai szaruneműek, felálló, elég hosszúak, majdnem a felszínre vagy sekély, szűk, mélyedésbe helyezettek. Kehelymélyedésének karimája hullámos vagy bordás, mely utóbbiak a gyümölcs derekáig is felhúzódva annak kerekdedségét, szabályosságát megzavarják.

Héja : Vastagabb, érdes, száraz tapintatú. Eleinte sápadtzöld, értével sárgászöld, minden piros színeződést nélkülöz. Az alapszín a szártól a kehelyig keskenyebb-szélesebb sárga és sötétebb zöld csíkok szabálytalanul váltogatva vonulnak végig. Pontozata apró, sűrű és szembetűnő. Rozsdaalakzatok a kehely és szára körül és néha itt-ott a derekán is mutatkoznak.

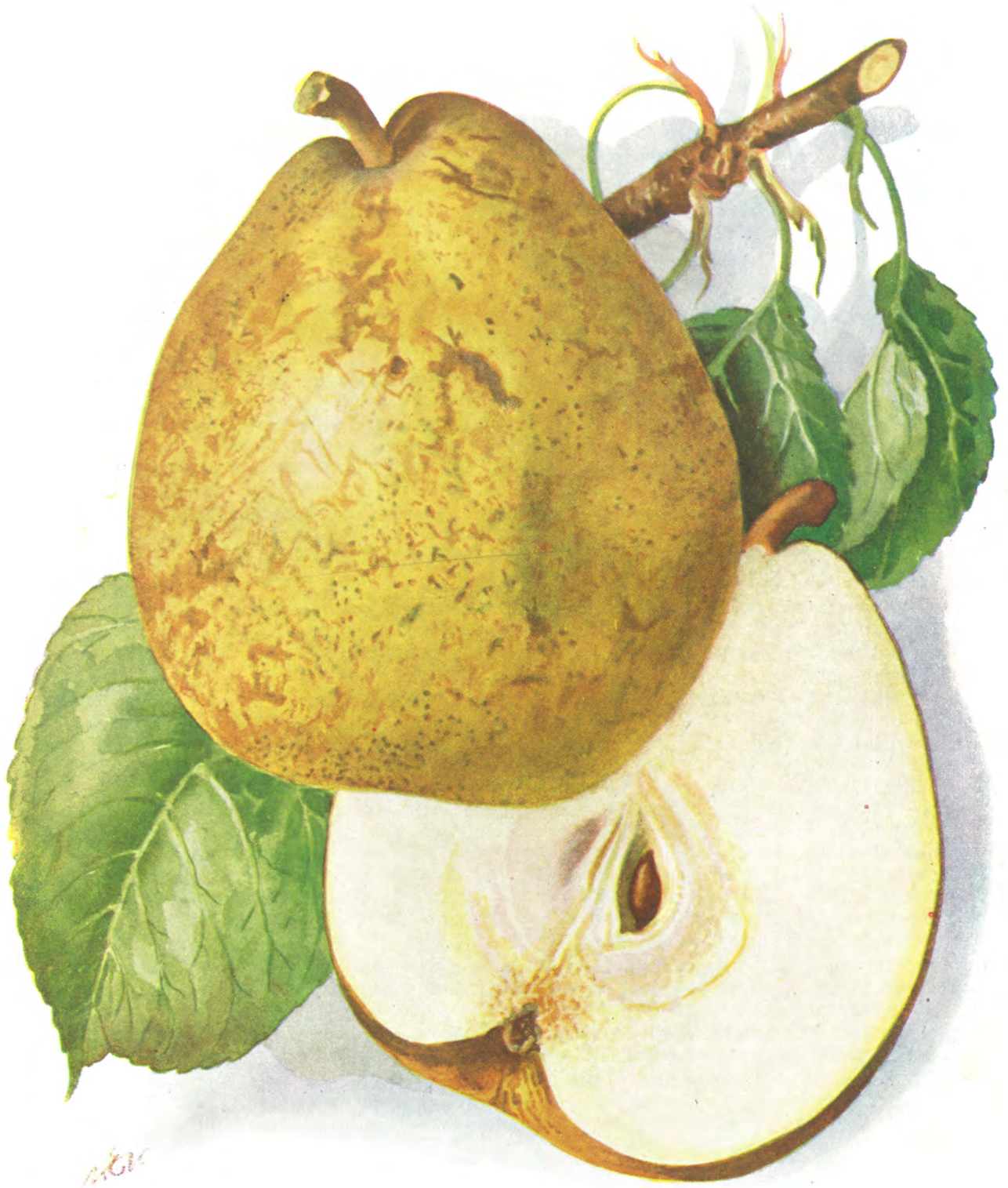
Belseje : Húsa fehér, nem egészen finom, tömött, olvadó. Magháza körül sokszor kövecsesen szemcsés. Leve igen bő, édes, kissé élénkebb savanyúsággal emelt, nagyon kellemesen fűszeres ízű. *Magháza* nyílt, kevesebb, sokszor fejletlen magot rejt.

Fája : Fiatalabb korában középerősen, későbbben gyengén növekedő. Kényes, fagyérzékeny, ellentállóképessége igen gyenge. Korán és bőven terem. Felfelé törekedő, sűrű ágazata keskeny gúlaalakú koronát nevel. Inkább vadalanyra, mint birsalanyra való. Ez utóbbin túlgynge növekedést mutat. Törpealanyán bokoralakú vagy még inkább alakfának, vadalanyon közepes törzsű fának való. Melegebb, termékeny, lazább és elegendően nyirkos talajt, védett helyet kíván. Hidegebb éghajlat alá nem való. Gyümölcseit a szelek könnyen lerázzák. Vesszői elég rövidek, középvastagok, vagy vastagok, könyökösek, eleinte finoman molyhosak, későbbben csupaszok, zöldessárgás barnák, sárgán csíkozottak. Fehéres pontozatuk sűrű, szembetűnő. Levélközük többnyire hosszabb vagy rendetlenül változó. *Rügyei* nagyok, zömökek, elálló, de hegyükkel néha a vessző felé visszahajlók, szürkén vagy sárgán tarkázottak, jól kiemelkedő alapra helyezettek. *Virágrügyei* középnagyok, kúposak, vöröses színezetűek. *Levelei* elég nagyok, vékonyabbak, hosszúságos tojásdadok, hosszú hegyben végződők, sokszor csatornásak, íveltek, hullámos szélűek, csupaszok, néha sárgán csíkozottak, fényesek, tompa fogakkal szabályosan és mélyen fűrészeltek. Levélnyelük hosszú, vékony, hátragörbülő, zöldes színezetű, sokszor sárgával csíkozott. Levélpálhái rövidek, vékonyak, keskenyek, elég hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy kereskedelmi értéke nincsen. Mint az *Ármin-körte* változata attól csíkozottságával, gyengébb növekedésével, kényes voltával tér el. A nem hideg télű, de mégis magasabb, melegebb éghajlat alá való. Házikertben különleges, csíkozott gyümölcse miatt egy-egy fát elültethetünk, de egyébként ültetésétől bátran eltekinthetünk. Az Alföldre nem való.

Származása : Az *Ármin-körte* fáján növekedett sporthajtásból szaporították el. Franciaországban 1815 táján kezdték szaporítani. Előállításának közelebbi helye és első szaporítójának neve ismeretlen.

Horn János.

Diel vajkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Diel vajkörte

Diel vajonca, Diels Butterbirne, Beurré Diel, Beurré des Trois-tours, Dry Toren, Beurré magnifique, Beurré incomparable, Beurré du roi.

Érés ideje: Szeptember végétől november végéig, hűvös helyen termesztve december közepéig, végéig is.

Minősége: Kiválóan elsőrendű asztali, elsőrendű piaci.

Nagysága: Nagy, néha igen nagy, máskor a közép nagyságot is alig éri el.

Alakja: Változó. Többnyire kúpos körtealakú, vagy hasas tojásdad. Rendszerint egyik oldala hizottabb mint a másik. Zöme közepénél kissé feljebb esik, honnan szára felé gyenge hajlással hirtelen fogy és tompa csúcsban, míg kelyhe felé jól domborodva szélesebb talpban végződik. Felületét sokszor buckos emelkedések egyenetlenné teszik. Szára rövid, bunkós, görbe, világosbarna. Tág, sekély mélyedésbe szorítva, vagy buckák közé, a gyümölcs felszínére van kissé féloldalra elnyomva helyezve. Szármélyedésének karimáját lapos emelkedések hullámosá teszik, amelyek néha a gyümölcs derekára is levonulnak. Kelyhe kicsiny, zárt, szarunemű. Tágasabb, de sekély, sokszor hullámosabb falú és karimájú üregben ül.

Héja: Vastag, érdes tapintatú. Eleinte világoszöld, értékével halvány citromsárga, napos oldalán néha élénk pirossal mosott, földvörössel színezett. Pontozata szembetűnő. Sűrű rozsdafoltok gyakoriak rajta, amelyek különösen a szár- és kehelymélyedése körül sűrűn összefolynak.

Belseje: Húsa fehér vagy sárgába játszó, félfinom, olvadó, különösen magtokja körül szemcsés. Leve bő, igen édes, rendszeren gyengéd savanyval emelt, kellemes fűszeres ízű, de szárazságban birsalanyon kissé fanyar. Magháza elég tágas, nyílt vagy félignyílt kevés fejtett magot rejtő.

Fája: Fiatal korában nagyon erősen növekedő. Elég edzett. Korán és nagyon bőven termő. Vadalanyon, birsalanyon egyaránt jól díszlik. Melegebb fekvést, nyirkosabb, jó művelt, középkötött, melegebb, nyáron sem teljesen kiszáradó talajt kíván. Száraz helyen gyümölcse apróbb marad. Középtörzsű fának, bokor- és alakfának nevelhető. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán, de azért szélről védett, magasabb vidékeken déli fekvés a legjobb helye. Törzse mesterséges módon nevelendő, mert természetes módon nevelve rossz, gyenge, vékony törzset képez. Ezért sok helyen, különösen hűvösebb éghajlat alatt, koronába oltják. Vesszői vastagok, könyökösek, vörhenyes barnák, pontozottak. Hajtásai zöldesbarnák, hegyük felé vörösödők, finoman molyhosak, különböző rügyközűek. Rügyei nagyok, elálló, virágrügyei inkább kisebbek. Levelei nagyok, vastagok, rövidhegyűek, fényesek, tompán fűrészesek. Levéllyelük vastagabb, hosszú, levélpálhái nagyok, fogazottak, lándzsásak, a nyélre helyezettek.

Termesztésére vonatkozólag felemlítem, hogy a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van sorolva. Neki való helyen nagyban, minden házikertben kicsinyben a termesztését méltán megérdemli. Alakfának kitűnő fajta. A nyesést nagyon jól bírja és meghálálja. Így nevelve igen nagyra kifejlődő gyümölcseit egyenként fel kell kötni. Igen bő termései miatt gyümölcse sok esetben ritkítandó, különben fája hamar elvénu, fejlődésében visszaesik.

Származása: Belgiumban, Perck község egy tanyáján (Trois Tours) kelt magról a 18. században. Vilvorde környékén már 1811-ben el volt terjedve. Itt Van Mons híres kertésze, Meuris fedezte fel, s főnöke, Diel nevére keresztelte. Ma már mint egyik legjobb körtefajta mindenütt el van terjedve.

Horn János.

Drouard elnök.

Stephaneum nyomda Budapest.

Drouard elnök

Président Drouard.

Érés ideje : November-január vége.

Minősége : Elsőrendű asztali, piaci és gazdasági fajta.

Nagysága : Nagy vagy igen nagy.

Alakja : Csonka kúpalakú vagy kissé kúpos hordóalakú, néha harangalakú. Egyik oldala kissé húzottabb, mint a másik. Felülete kissé horpadásos. *Szára* többnyire rövidebb, vastag, zöldes, végén kissé bunkós, kissé görbült. *Kelyhe* elég nagy, félig nyílt, nagy, felfelé álló osztványaival tág, széles, hullámos felületű, elég mély üregben ül. Kehelycsöve rövid.

Héja : Vékony, simább tapintatú, fénylő, világos zöldessárga, rendszeren napos oldalán is minden pirosságot nélkülöz. Pontozatra finom, jól szembetűnő. Egészen finom, hálószerű rozsdalakzatok gyakoriak rajta.

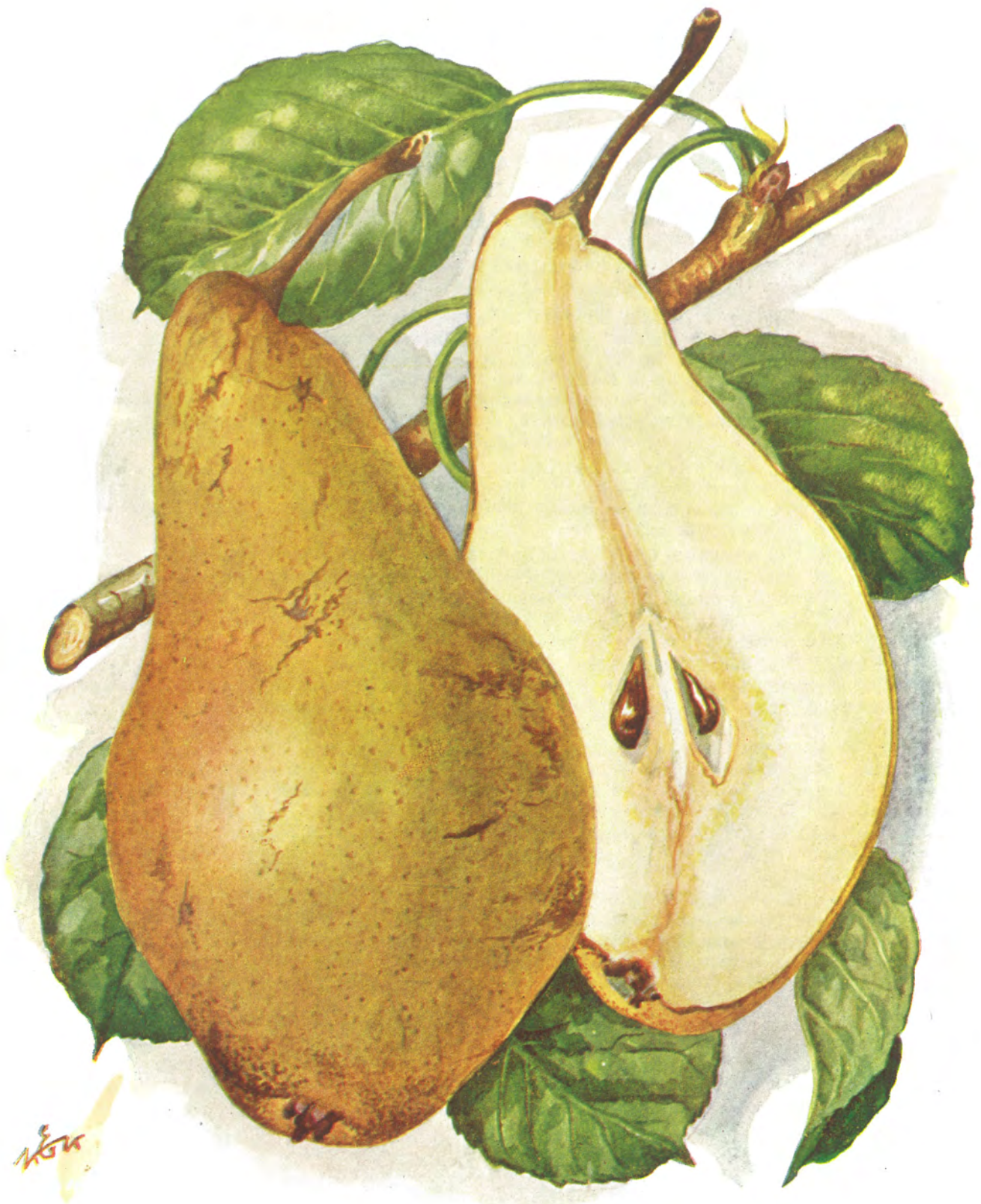
Belseje : *Húsa* sárgásfehér, a héj alatt néha némi zöldessárga színeződéssel. Tömött, olvadó, magháza körül sokszor kövecsesedő. *Magháza* nagy, sok, ép, nagy magot rejtő. Kehelycsöve rövid. Leve igen bő, édes, kevés savanyúsággal emelt, nagyon finoman fűszeres ízű.

Fája : Erős fejlődésű, teljesen edzett. Elég korán terem. Ágazata szellősebb, terebélyes koronát nevel. Vadalanyra való. Ezen középestörzsű fán adja a legszebb termést. Birsén kevésbé jól díszlik, növekedése gyenge. A nyesést kevésbé kívánja. Bokoralakú fának birsalanyon közbeoltással nevelendő. Táplálóanyagokban gazdag, melegebb, lazább, nyáron is kissé nyirkosabb jellegű talajt kedveli. Gyümölcsei a szelet kevésbé állják, ezért védettebb helyet kíván. *Vesszői* vastagok, rövidebb izkőzűek, könnyökösek. *Rügyei* nagyok, kissé elállóak. *Virágrügyei* nagyok, magas alapon állók. *Levelei* nagyok, kissé hosszabbak a rendszerénél, fiatal korukban molyhosodók, később fényesek. Szabálytalanul, gyengén fűrészesek. Levélnyele hosszú, hajlított, vékonyabb. Levélpárhái rövidebbek, ferdültek, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy nagy és kitűnő gyümölcsei miatt minden házikertben haszonnal adhatunk neki helyet. Érett korában a gyümölcsök gondos csomagolást kívánnak, mert könnyen nyomásfoltokat kapnak. A trágyázást megkívánja.

Származása : Franciaországban 1870 körül kezdték szaporítani. Előállításának közelebbi helye és módja ismeretlen. Termesztését annak idején nagyon felkarolták, de kevésbé bő termőképessége miatt ma már csak házikertekben találjuk. Nyirkos altalaj esetén az Alföldön is jól díszlik.

Horn János.

Egri körte.

Stephaneum nyomda Budapest

Egri körte

Erlauer Birne, Poire d'Eger Soutman, Zoutman.

Érési ideje: Október vége, november közepe. Hűvösebb vidéken termesztett gyümölcs azonban február közepéig is eltartható.

Minősége: Elsőrendű piaci, másodrendű asztali.

Nagysága: Középnagy vagy ennél nagyobb.

Alakja: Többnyire hosszas körtealakú vagy hosszas tojásdad. Egyik oldala hízottabb mint a másik. Sokszor a gyümölcs kissé elgörbültnek néz ki. Szára elég hosszú, középvastag, fás, mázas, tövénél húsos, végén bunkós. A gyümölcs csúcsán annak folytatásaként húsosan kiemelkedik, vagy húsos emelkedéstől félre tolva oldalvást van elhelyezve. *Kelyhe* nyílt, vékony, nem szaruszerű osztványjaival sekély, szűk, többnyire kissé oldaltálló mélyedésbe helyezett. Ennek falán lapos bordák, emelkedések váltakoznak s a karimát kissé hullámossá téve a gyümölcs derekára is felvonulhatnak.

Héja: Elég finom, szívós, száraztapintatú, fénytelen. Értével kissé fehéreszöldessárga, napos oldalán is csak ritkábban kap némi gyenge piros lehelletet. Pontozata apró, ritkás, alig szembetűnő. Rozsdaalakzatok némely évben hálózatosan elszórva, a két végén azonban rendszeren előtalálhatók rajta.

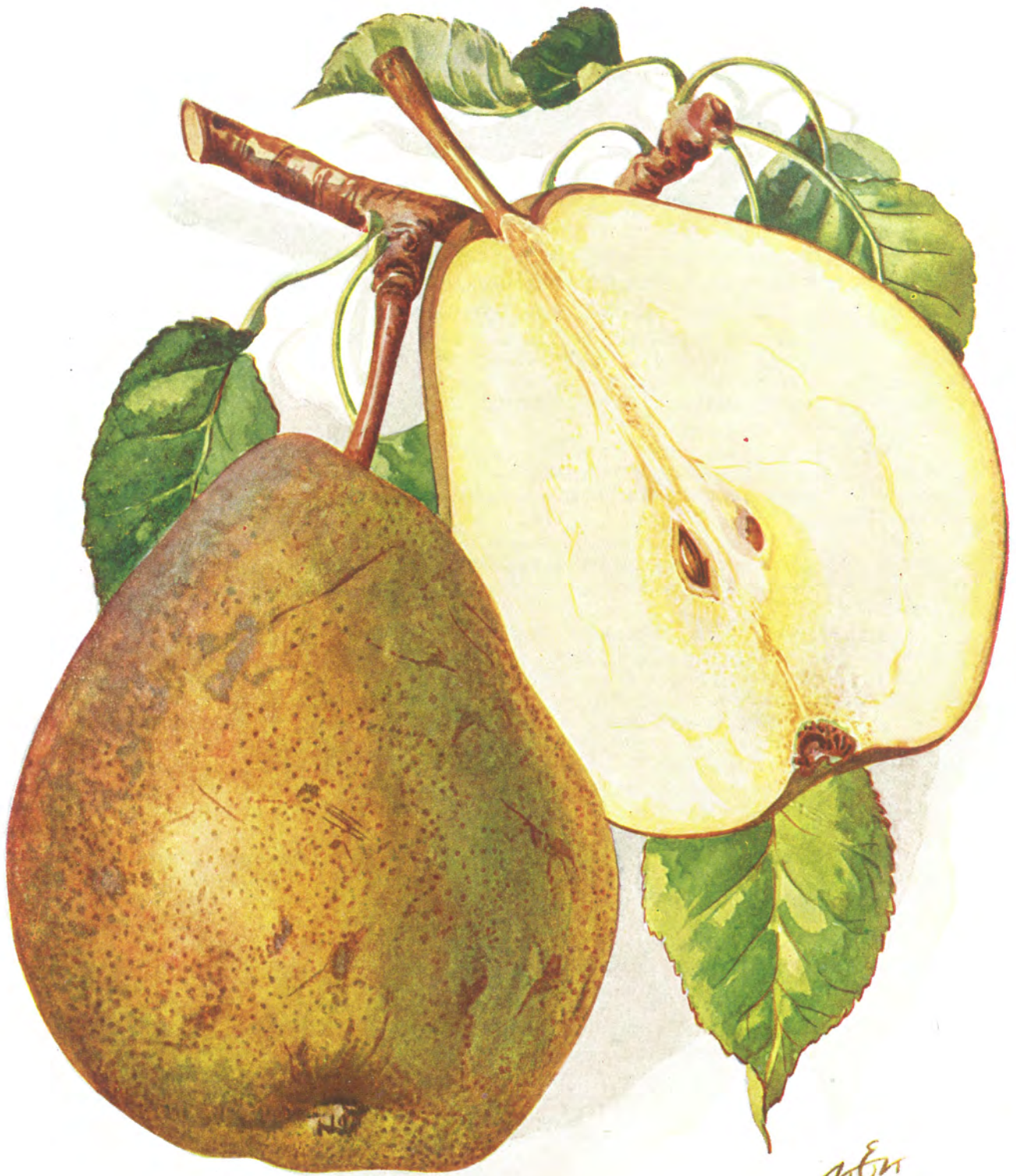
Belseje: Húsa bágyadt fehér, néha kissé zöldesfehér, finom, kevésbé tömött, olvadó. Magháza körül csak a száraz helyen termelt példányok húsa szemcsésen kövecses. *Leve* igen bő, üdítő, elég édes, gyengéd savanyval emelt, sajátzerűen illatos, noha kevésbé fűszeres zamatú. *Magháza* tengelye zárt. Magháza kicsiny, a gyümölcs közepetáján elhelyezkedett, ép vagy idétlen magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid.

Fája: Erősen növekedik, teljesen edzett. Felfelé törekvő ágai szép, sűrű gúlaalakú koronát nevelnek, később azonban a sok gyümölcs ágainak a végét lehajlítja. Korán és nagyon bőven terem. Helyben, talajban nem válogat, de a jó agyagtalajban hozza meg a legízesebb gyümölcsét. Vadalanyon középtörzsű fának, birsen törpe- és alakfának is alkalmas. Gyümölcsei a szelet jól állják a fán, azonban ágai könnyen letöredeznek. *Vesszői* hosszúak, középvastagok, bunkósan végződők, sokszor elgörbülők, nagyon könnyökösek, majdnem fényesek, sokszor vörösbarnák, rövidebb rügyközűek. *Rügyei* nagyok, hosszúak, hegyesek, elálló, emelkedett alapon állók. Virágrügyei középnagyok, hegyesek. *Levelei* aránylag kisebbek vagy középnagyok, vékonyak, kemények, elég fényesek, finoman fűrészeltek. Levélnyelük rövid vagy középhosszú, elég vastag, levélpálhái hosszúak, fonálalakúak, tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy bár a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé nincsen felvéve, mégis jó piacos volta miatt nagybani termesztésre alkalmas. Virágzásban nem kényes. Sűrűsödő koronája gyakran kiritkítandó. Gyümölcsei, hogy jobban kifejlődjenek és mert rendszeren nagyon bőven terem, megritkítandók. A vizek mellékét, nyirkosabb jellegű talajokat nagyon kedveli. Ilyen helyeken az Alföldön is eredménnyel ültethető.

Származása: Bizonytalan. Sokféle más fajtaival összetévesztve Német- és Franciaországban különféle neveken is leírták. Így pl. a Virgouleuse-vel, Jó Lujzával és a Louise bonne ancienne-el, valamint más nevek alatt is leírták. Hazánkban nemcsak Eger táján, hanem mindenfelé másutt is — sokszor helyi nevek alatt — előtalálható. Németországban — tévesen — Virgouleuse név alatt van elterjedve, pedig ez más ismert fajtának a neve. Magyar elnevezését dr. Entz Ferenc adta.

Horn János.

Erdei vajkörte .

Stephaneum nyomda Budapest.

Erdei vajkörte

Holzfarbige Butterbirne, Liegels Dechantsbirne, Davy, Bosc per, Bosch per, Fondant des Bois, Flemish Beauty, Beurré de Deftinge, Beurré Deftinghem, Verlainé d'été, Belle de Flandress, Belle de Bois, Beurré Davy és még igen sok más, kevésbé használt hasonlóév.

Érés ideje: Szeptember végétől október legvégéig tarthat.

Minősége: Elsősrendű, sokszor kiválóan elsőrendű asztali, elsőrendű piaci és gazdasági.

Nagysága: Közepesnél nagyobb vagy néha igen nagy.

Alakja: Tojásdad gömbölyű, hordóalakú, egyik oldala hizottabb mint a másik. Szára rövidebb, elég vastag, fás, mázas. Sekélyebb, szabályos vagy hullámos karimájú, rendszeren félrenyomott üregeen ül. Kelyhe félig nyílt, szarunemű osztványai felálló, sekély, elég tág üregben ülők, melynek falán lapos bordák és emelkedések váltakoznak, de karimája csak ritkán hullámos.

Héja: Finom, kissé érdes tapintatú, zöldessárga, napos oldalán szennyes-vörössel mosott, márványozott, barna pontokkal behintett. Rozsdaalakzatok a gyümölcs két végén gyakran sűrű máz alakjában, máshol hálózatosan láthatók. Ragyafoltok gyakran mutatkoznak rajta.

Belseje: Húsa sárgásfehér, olvadó, finom, magháza körül is alig szemcsés. Leve igen bő, nagyon édes, finom savanyal emelt, igen kellemesen fűszeres ízű. Kissé illatos. Magháza félignyílt vagy nyílt tengelyű, elég kicsiny. Magvai hosszúak, kevés számúak. Kehelycsöve középhosszú.

Fája: Elég erős, erőtlen növekedésű, edzett, korán és igen bőven terem. Eleinte felfelé, később szétálló ágazata terjedelmesebb, szellősebb koronát nevel. Vadalanyon jól, birsalanyon csak kötöttebb talajon diszlik jól. Középtörzsű fának való. Gyümölcssei a szelet nem jól állják a fán, ezért védett helyet kíván. Talajban, vadalanya oltva nem válogat, homokon is szép termést ad. Vesszői hosszúak, könyökösek, simák, molyhosak, később csupaszok, majdnem fényesek, napos oldalukon vörösek, alig szembetűnően pontozottak. Rügyközei rövidek. Rügyei kisebbek, hegyesek, kissé elálló, sekélyebben kiemelkedő alapra helyezettek. Virágrügyei középnyagok, hegyesedők. Levelei kicsinyek, kemények, kerületek, éles hegyben végződők, csupaszak, bágyadtan fénylők, apró fogakkal fűrészesek. Nyelük vékony, középhosszú, levélpálhái finomidomúak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy ez a kitűnő késő őszi körtefajta csak azért van a tömegtermesztésre másodsorban ajánlott fajták közé sorolva, mert leveleit és gyümölcsét a különféle gombabetegségek nagyobb mértékben megtámadják. Bár vadalanyon jobban diszlik mint birsen, mégis törpe- és bokoralakú fának kötöttebb talajon ilyen alanyon is nagyon ajánlható. Neki való védett, melegebb, nyirkosabb jellegű talajon, homokon és agyagon egyaránt érdemes elültetni. A piacon jól ismerik, keresik. Gyümölcssei könnyen igen nagyra felhízalhatók. Már apró gyümölcsre piros színezetet kap. Házikertben alakfának is nagyon alkalmas. Szárazabb homokon gyenge növekedésű vadcsometére oltva még eléggé jól fejlődik. Vezérvesszőit hosszabbra, termővesszőit szeptemberben 3—4 rügyre kell nyelni. Termése megrikítandó. Egyik legjobb őszi körtének tartom.

Származása: 1800 letelején a Flandriai Deftinge környékén elterülő erdőben Van Mons, mások szerint az Alost környékén levő enghieni park igazgatója, Chatilin fedezte fel az ottani erdőben. Innen ered a neve is. Kiváló minősége miatt nagyon hamar elterjedt és sok nevet is ennek köszönheti.

Horn János.

Esperen Bergamot.

Stephaneum nyomda Budapest.

Esperen Bergamot

Esperens Bergamotte, Bergamotte Esperen, Poire d'Esperen, Bergamotte d'Esperen.

Érés ideje : Novembertől január végéig tart, de a hűvös tájakon termett gyümölcs megfelelően eltartva tavasz derekáig is eláll. Megjegyzem, hogy az eltarthatóságot nem a hűtőházakban való tárolásra, hanem mindig a rendes, mesterséges hűtés nélküli eltartó helyiségben történő, természetes elraktározásra értem.

Minősége : 1. rendű, teljes kifejlődése idejében nappal meleget, éjjel harmatot adó vidéken természetve kitűnőleg 1. rendű.

Alakja : Többnyire csigas gömbalakú. Felülete némileg buckós, benyomogatott. Legnagyobb átmérője a közepére esik. Innen szára felé összehúzódva rövid, tompa nyakban, míg kelyhe felé szépen boltozódva elég széles talpban végződik. Szára vastag, fás, görcsös felületű, többnyire bunkóban végződő, zöldesbarna mázas, a gyümölcs csúcsára helyezett, néha kis emelkedések közül sekély mélyedésből kiálló. Kelyhe félig nyílt, rendetlenül álló osztványai néha hiányzanak. Tágasabb, elég mély üregben ül, melynek fala szabályos vagy sokszor laposan bordás. Ilyenkor a kehelymélyedés karimáját szelíden hullámossá tevő bordák néha a gyümölcs derekára is felhúzódva, annak gömbölydedségét megzavarhatják.

Héja vastag, keménykés, száraz, érdes, bágyadtan fénylő. Eleinte szürkészöld, értével zöldessárga, napos oldalán vörhenyesen árnyalt vagy márványozott. Pontozata sűrű, fahéjszínű, szembetűnő. Rozsdaalakzatok hálózatos, szakadozott vörhenyes foltokban gyakran mutatkoznak, különösen kehelymélyedésének falán és a száras végén.

Belseje : Húsa sárgásba, néha halvány rózsaszínbe is játszó fehéres. Finom, tömött, olvadó. Magháza körül többnyire kövecses. Leve bő, igen édes, gyengéd savanyval emelt, kissé illatos, fűszeres ízű. Magháza nyílt. Magvai barnák, hegyes tojásdadok, sokszor fejletlenek. Kehelycsöve rövid, széles tölcseralakú. Porzószállai elég magasán állók, korán letéredzők.

Fája edzett. Erőteljesebb növekedésű. Későbbben termőre álló. Neki való helyen bőven termő. Fölfelé törekvő ágai eléggé szellős, gúlaalakú koronát képeznek. Vesszői középhosszúak, vékonyabbak, könnyökösek, inkább hamvasak, mint molyhosak. Érett korban csupaszok, hosszú rügyközűek, ritkásan, nem szembetűnően pontozottak. Rügyei kicsinyek, elálló, feketésbarnák, duzzadt, csaknem bordázatlan alapon állók. Virágrügyei hasaskúposak, hegyesedők, feketés gesztenye színűek. Levelei inkább kicsinyek, vastagok, lándzsástojásdadok, hosszú hegyben végződők, csatornásak, fiatal korban ritkásan molyhosak, éretten csupaszok, fényesek, széleiken nagy fogakkal szabálytalanul és nem mélyen fűrészeltek. Levélnyelük középhosszú, vékony. Levélpárhái hosszúak, árszerűek, nem tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy bár birsen, vadalanyon egyaránt jól díszlik, mégis inkább középtörzsű fának, vagy még inkább bokoralakú fának való. Így termését is korábban mutatja be és még bővebben terem. A mély, termékeny, nyirkosabb, de azért nem hideg talajt kedveli. Száraz, laza, homokos talajban csak tengődik. Az Alföldre nem való. Bár a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé nincs felvéve, mégis vizek mellékén és ahol a jó föld kellően nyirkos, nyáron sem szárad ki, a nagyban való természetét is megérdemli. Gyümölcssei a szelet jól állják a fán.

Ágai nyezetlenül is jól beruházkodnak termőrészekkel. Termőrészei rövidre nyesve is sok termőrugyot nevelnek. Alakfának is jól felhasználható. Gyümölcsét, aki megismerte, máskor is szívesen vásárolja. Ha alakfának neveljük, birsalanyon is inkább nagyobb alak képzsére használjuk. Birsalanyon tartós nyári szárazságban jó, ha fáját időközönként alaposan megöntözzük.

Származása : Ezt a kitűnő téli körtét a belga Esperen őrnagy 1830 körül Malinesban nyerte magról. Ma már minden országban, különösen házikertekben természetve elég szép számban megtaláljuk.

Horn János.

Ghelin vajkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Ghelin vajkörte

Ghelin's Butterbirne, Beurré de Ghelin, Délices Fontaine.

Érés ideje : Szeptember végétől december közepéig van.

Minősége : Kitűnőleg elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága : Középnagy, gyakran kisebb, néha nagyobb.

Alakja : Többnyire szabálytalan csigaalakú, tompa kúpalakú vagy tojásdad gömbölyű. Rendesen szabálytalanul boltozódott, sarkos, buckós felületű. Egyik oldala hizottabb, mint a másik. *Szára* rövid, elég vastag, kissé húsosodott, gyengén görbült, bunkós végű. A gyümölcs csúcsán húsos emelkedések körül kiálló, vagy emelkedéstől ferdén félrenyomva, szinte a felszínből kiemelkedő. *Kelyhe* nyílt, kisebb, tágnylású sekély üregben ül, melynek alkarjáról a karimát hullámossá tevő, a gyümölcs derekára felhúzódó lapos bordák nyujtóznak, melyek a gyümölcsöt sarkossá teszik.

Héja : Vastag, kemény, száraz tapintatú, fényes. Értével szalmasárga, napos oldalán élénk sárgáspirossal mosott. Éretlen állapotában fehéreszöld. Pontozata sűrű. Rozsda leginkább csak kehelymélyedésének a falán látható.

Belseje : *Húsa* sárgásfehér, tömött, elég finom, olvadó, magháza körül rendesen kövecsesen szemcsés. Leve nagyon bő, igen édes, gyengéd savanyval emelt, igen kellemes, illatos, fűszeres ízű. Magháza többnyire nyilttengelyű, sok ép magvakat rejtő.

Fája : Gyenge, lassú növekedésű, nem teljesen edzett, korán, rendesen és bőven termő. Felfelé törekvő rövidebb, merev ágai kisebb terjedelmű szellős, gúlaalakú koronát nevelnek. Vadalanyon középtörzsű fának, birsalanyon kisebb alak- és törpefának alkalmas. Törpealanyon nevelve még jobban megkívánja a nyirkosabb jellegű, táplálóanyagokban gazdagabb jó, melegebb talajt. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán. *Vesszői* elég ritkásak, rövidebbek, vastagabbak, többnyire bunkósan végződők, egyenesek, hegyük felé pirossal kissé színezettek. Pontozata sűrű. *Rügyközei* rövidebbek. *Rügyei* nagyok, kissé elálló, magasabb alapon ülők. *Virágrügyei* középnagyok, hegyesek. *Levelei* elég kicsinyek, tojásdadok, bágyadtan fénylők, előrehajló tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelük inkább rövid, mint középhosszú, vékonyabb, levélpálhái áridomúak, tartósak.

Termesztésére vonatkozólag megemlítem, hogy kitűnő gyümölcse és fájának kisebb alakja miatt minden házikertben helyet kellene neki adni. Csak a száraz, könnyen kiszáradó laza talajba nem való, de a homokon is jól díszlik, ha az alul nyáron is elegendő nyirkossággal bír. Legjobb gyümölcseit a magasabb tájak kötöttebb, nyirkosabb talajában, páratelt levegőjében, melegebb fekvésben hozza meg. A nyesést, alakítást nagyon jól bírja.

Szármarzása : 1845 körül a belgiumi Monsban Ghelin földbirtokos nyerte magról. Ma már mindenütt előtalálhatjuk, azonban tömegesebb termesztésre, talán kisebb faalakja és kényesebb volta miatt csak hazájában és Franciaországban használják.

Horn János.

Guyot Gyula körte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Guyot Gyula körte

Dr. Guyot Gyula, Jules Guyot, dr. Jules Guyot.

Érési ideje: Augusztus.

Minősége: Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: A Vilmos-körtére emlékeztető hasas körtealakú. Zöme középtájnál kissé alább esik. Innen szára felé több-kevesebb behajlással hosszasan tompakúpban végződik, míg kelyhes vége felé szelíden boltozódva hullámos, szűk karimában fogy el. Szára elég rövid, vastag, görbült, kissé bunkós végű. A szármélyedés karimájának egyik felemelkedése mellett, rendszerint oldalra helyezve vagy húsos dudortól félrenyomva, igen sekély mélyedésből vagy a gyümölcs csúcsáról húsos dudorból indul ki. Kelyhe kicsiny, nyílt, apró, szaruszerű osztványával szűk, sekély mélyedésbe van helyezve, melynek karimájáról kiinduló hullámos emelkedések a gyümölcs derekára is lehúzódnak.

Héja: Elég vékony, síma vagy gyengédtapintatú, fényes. Eleinte zöld, értével citromsárga, napos oldalán halványpirossal belehelt, sötétebb piros pettyekkel behintett. Pontozata jól látható. Rozsdaalakzatok gyakran láthatók rajta.

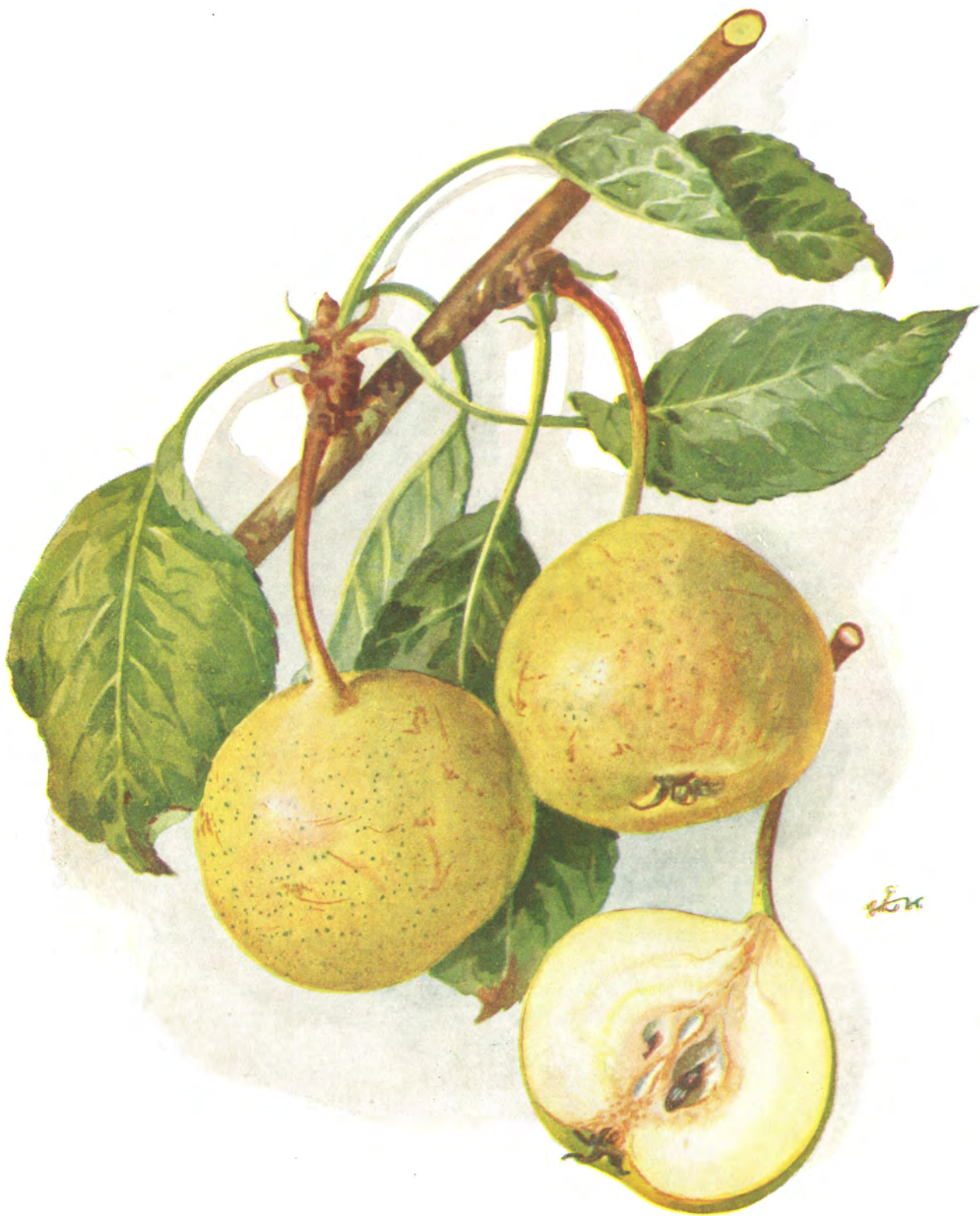
Belseje: Húsa fehér, finom, tömött, olvadó. Magháza körül is csak alig szemcsés. Leve bő, édes, gyengéd savanyval emelt, kellemes fűszeres ízű, illatos. Magháza zárt, elég kicsiny, magvai rendszeren fejletlenek.

Fája: Erős növekedésű, edzett, felfelé törekvő ágazata inkább gúlaalakú, nem nagyon terebélyes koronát nevel. Korán, rendszeresen és igen bőven terem. Minden alanyán egyaránt jól díszlik. Középtörzsű gazdasági fának, törpe- vagy alakfának nevelhető. Talajban, helyben nem válogat, csak a talaj nyáron ki ne száradjon teljesen. Gyümölcsei a szelet jól állják a fán. Vesszői vastagabbak, könyökösek, fiatal korukban finoman molyhosak, olajsín sárgák, pontozottak, váltakozó rügyközűek. Rügyei kicsinyek, hozzásimulók, virágrügyei középnagyok, hosszasak, pirossal árnyalt barnaszínű pikkelyekkel lazán takartak. Levelei nagyok, vastagok, éles hegyben végződők, fényesedők, szabálytalanul fűrészelvek. Levélnyelük inkább hosszabb, elég vastag, levélpálhái fonálszerűek, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozólag megemlítem, hogy a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van felvéve. Tömegben és házikertben kicsinyben — mint egyik legjobb nyári körte — a termesztést nagyon is megérdemli. Fehérhúsú gyümölcse kiváló aszalási anyagot ad. Kitűnő törpefa és alakfa képzésére alkalmas fajta, amely a rendszeres nyesést is nagyon meghálálja. Gazdasági fa gyanánt nevelve elsűrűsödésre hajló koronája miatt a 2—3 évenkénti koronaág ritkítást megkívánja. Ma már hazánkban is nagyon elterjedt, a piacokon is ismert, keresett nyári fajta. Túlérve sem lesz szotyós.

Származása: Franciaországból származik, ahol a hatvanas évek elején, Troyesben Baltet Ernő neves francia pomológus állította elő magról s a jeles francia oenológus, dr. Guyot Gyuláról nevezte el.

Horn János.

Gyöngykörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Gyöngykörte

Dinnyekörte, Oskolakörte, Nyári tojáskörte, Tojáskörte, Schulbirne.

Érés ideje: Augusztus második fele.

Minősége: Elsőrendű piaci és gazdasági, elsőrendű, néha másodrendű asztali.

Nagysága: Közepesnél kisebb, néha jóval kisebb.

Alakja: Tojásdad vagy lapított tojásdad. Néha ferde vagy kissé részarányatlan.

Szára hosszú, vékony, görbült, zöldecs vagy barnásan mázas, gyengén bunkós végű. A gyümölcs csúcsára helyezett vagy húsdudortól kissé félrenyomott, ami azután a gyümölcs szabályos alakját megrontja. *Kelyhe* teljesen nyílt, hosszú, nagy osztványai széles, tág, sekély, gyengén hullámos vagy nélküli karimával határolt üregben ülnek vagy majdnem a felszínre helyezettek.

Héja: Elég vastag, száraz tapintatú. Zöldessárga, napos oldalán kissé pirossal belehelt. Pontozata jól látható. Ritkán és ekkor is csak gyengén rozsdafoltos.

Belseje: *Húsa* fehér vagy sárgásfehér, olvadó, elég finom, tömött, roppanó, sokszor kövecsesedő, nagyon édes, elég bőlevű, illatos, kellemesen fűszeres ízű. *Magháza* nyílt-tengelyű, aránylag nagy, sok, ép, nagy magot rejtő.

Fája: Erős növekedésű, edzett, elég korán és nagyon bőven, rendszeren termő. Ágazata sűrűsödésre hajlamos kuszáltabb, gömb- vagy laposgömbalakú koronát nevel. Helyben, talajban nem válogat. Vadalanyon közép- és magastörzsű fának nevelendő. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán. *Rügyei* aprók, feketék, hegyesek. *Virágrügyei* aprók. *Vesszői* közép-vastagok. *Levelei* középnagyok vagy kisebbek, szabálytalanul fűrészelték. Levélpálhái sokáig megmaradók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy a 61. és 65. körzetekbe tömegtermesztésre van ajánlva. Békés vármegyében és vidékén régóta ismerik, ahol százévesnél idősebb fákat is előtalálunk. Ezen a vidéken nagyobb piacok közelében korai volta miatt érdemes termesztetni. Gyümölcse különösen befőzésre alkalmas. Koronája ritkításon kívül nem nyesendő. Törpefának nem való.

Származása: Valószínűleg Németországból származik, ahonnan Schulbirne néven a gyulavidéki németek útján került hozzánk.

Horn János.

Hardenpont téli vajkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Hardenpont téli vajkörte

Kozmás vajonc, Hardenpont vajkörte, Hardenponts späte Winterbutterbirne, Hardenponts Winterbutterbirne, Späte Hardenpont, Bon Chrétien de Rans, Beurré rans, Hardenpont de printemps, Beurré de Noirchain.

Érés ideje : Október-december, a hűvösebb, magasabb fekvésű tájakon termett gyümölcssei áprilisig is eltarthatók.

Minősége : Elsőrendű asztali, a nem neki való helyen termett másodrendű asztali, de mindig elsőrendű piaci.

Nagysága : Nagy vagy legalább jókora nagy.

Alakja : Nagyon eltérő, változó. Hasas-kúpos körtealakú vagy tojásdad kúpalakú, rendszeren szabálytalan, egyik oldala hízottabb, mint a másik. Buckós felületű. Szára rövidebb, vastagabb, kissé görbült, barnamázás, tövénél húsos, hegyénél bunkós. A gyümölcs csúcsán a felszínre vagy sekély mélyedésbe helyezett, gyakran húsos emelkedéstől félrenyomott. Szármélyedésének karimája bordásan hullámos, egyik oldala rendszeren magasabb, mint a másik. *Kelyhe* nagy, nyílt, rövidebb osztványaival tágas, sekély, hullámos felületű karimával határolt szabályosabb üregben ül.

Héja : Vastag, érdes tapintatú, fénytelen. Értével zöldessárga, napos oldalán néha kevés barnavörössel színezett. Pontozata apró, szembetűnő. Rozsdafoltok, hálózatok minden gyümölcsön, de legalább a két végén előtálálhatók. Néha a rozsdázottság alól az alapszín alig látható.

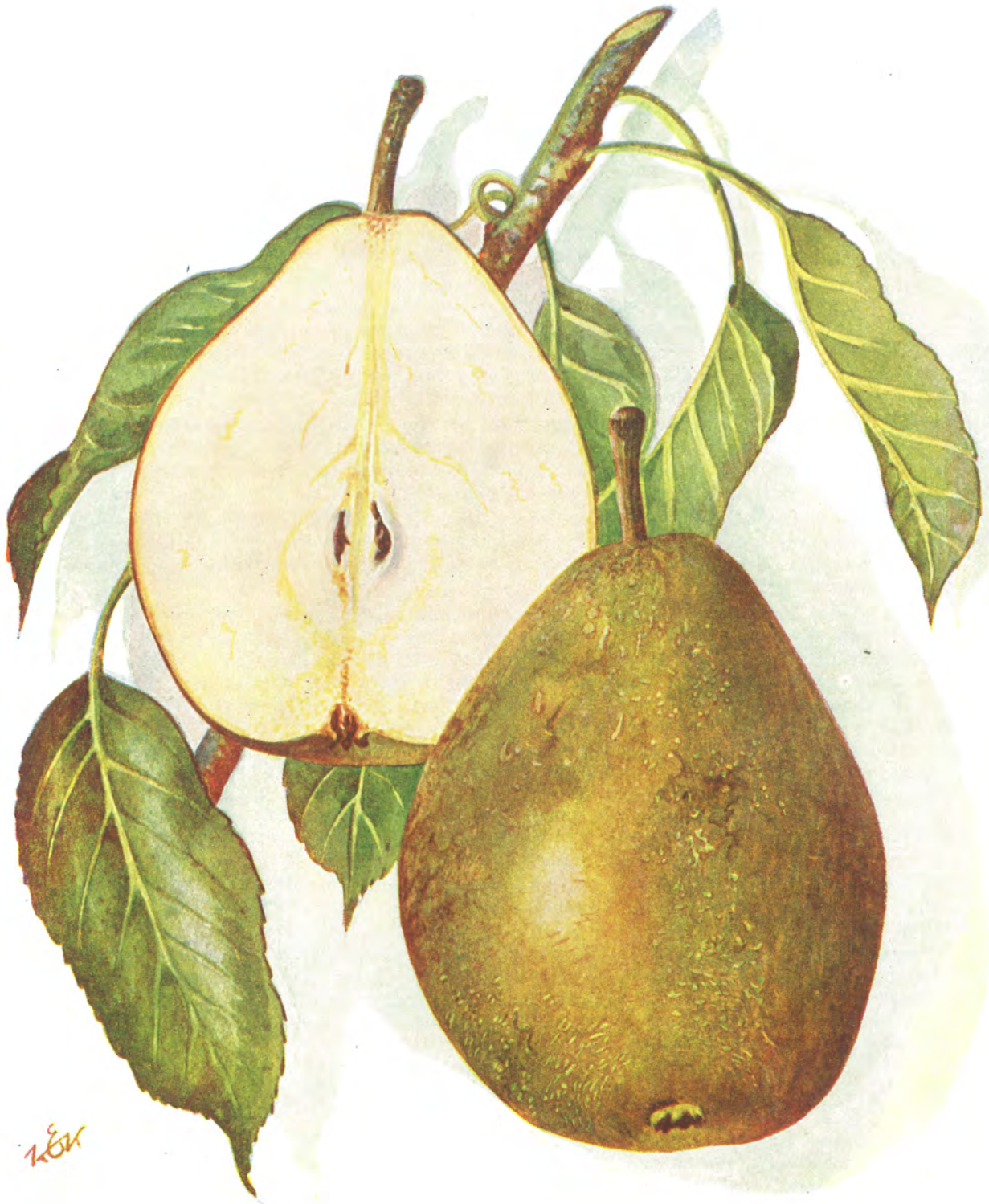
Belseje : Húsa fehér vagy inkább halványzöldesfehér, félfinom, szemcsésen olvadó, kitűnően és kellemesen fűszeres ízű. A száraz helyen, birsalanyon termett példányok kellemetlen, összehúzó fanyarsággal bírnak. A fiatal fák gyümölcssei sokszor kozmás utóízűek. Innen ered egyik francia elnevezése is. *Magháza* nagy, középtájra helyezett, nyílt, sok, ép magot rejtő. Kehelycsöve nagyon rövid.

Fája : Eleinte erősen, későbbben gyengébben növekedik. Teljesen edzett, korán és bőven terem. Felfelé törekvő ágazata ritkásabb ágú, gúlaalakú koronát nevel. Gyümölcssei sokszor csomósan teremnek. A szelet nem jól állják a fán. Vadalanyon féltörzsű fának vagy bokoralakú fának nevelendő. Birsalanyon csak sínylódik. Kisalakú törpefának kétszeroltással nevelendő. A nyesést jól tűri. Nyirkosabb, táplálékban gazdag jó talajt, hűvösebb harmatban bővelkedő magasabb fekvésű, széltől védett helyet kíván. *Vesszei* gyérek, vastagok, könyökösek, fiatal korában molyhosak, többnyire rövid izközűek. *Rügyei* nagyok, hegyesek, alig emelkedett alapon állók. Virágrügyei nagyok, szürkésen molyhosak. *Levelei* középnyagok, vastagok, kemények, tojásdadok, fiatal korukban is csak széleken molyhosak. Ritkásan és szabálytalanul fűrészesek, néhol épszélűek. Levéllyelük középnyagok, elég hosszú, merev. Levélpálhái elég hosszúak, kissé a nyélre helyezettek, tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van sorolva. Az Alföldre nem való, mert ott korán érik és íze sem fejlődik ki. Minden házikertben helyet kellene neki adni. Itt alakfának, törpefának nevelendő.

Származása : Belgiumban, Monsban, Hardenpont apát 1760 körül nyerte magról. Ma az egész világon el van terjedve. 1865 óta ismerjük a **Csikos Hardenpont vajkörtét**, amely egy kevésbé értékes, csak gyűjteménybe való változata.

Horn János.

Izambert körte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Izambert körte

Szürke őszi vajkörte, Normanni bergamot, Amboisi vajkörte, Graue Herbstbutterbirne, Beurré gris, Beurré roux, Beurré d'Anjou.

Érés ideje: Szeptember közepe—október közepe.

Minősége: Kiválóan elsőrendű asztali.

Nagysága: Középnagy, néha ennél nagyobb.

Alakja: Szabálytalanul gömbölyded, néha hasas kúpalakú, kissé hosszú körtealakú, vagy csaknem szabályosan tojásdad alak. Gyakran egyik oldala húzottabb. Szára vastag, rövid, fás, bunkósan végződő. A gyümölcs csúcsára, vagy itt szűk mélyedésbe helyezett, avagy némi sekély emelkedéstől kissé félrenyomott. Kelyhe kicsiny, többnyire félig nyílt, osztványai rövidek, szétterülő, nagyon sekély mélyedésben, szinte a gyümölcs felszínén a közepén avagy kissé félrenyomva ülök.

Héja: Vékony, érdes tapintatú, világoszöld, értével sárgászöld, napos oldalán néha némi szennyesvörössel árnyalt. Mindebből azonban egyes példányokon alig látható valami is, mert az egész gyümölcsöt szinte teljesen szürkés rozsdamáz borítja. Pontozata alig látható. Ragyafoltok majd minden gyümölcsön előtalálhatók.

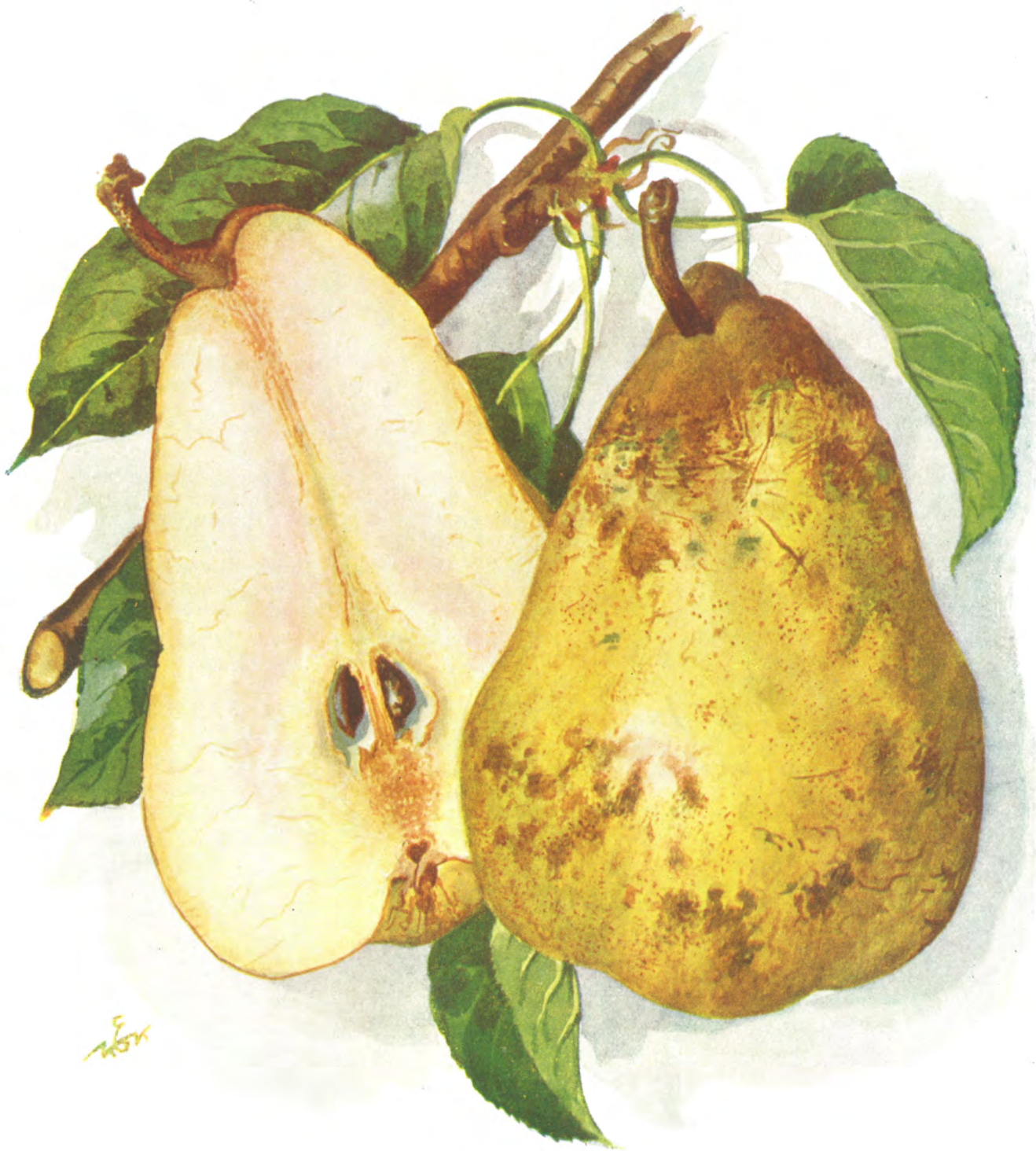
Belseje: Húsa zöldesen fehér, igen finom, tömött, teljesen szétolvadó. Rendesen kövecsességtől mentes. Leve igen bő, édes, kissé savanyval emelt, üdítő, nagyon kellemesen kitűnően fűszeresízű. A legjobb körték egyike. Magháza zárt, kicsiny, szétolvadó, magja kevés és többnyire fejletlen.

Fája: Fiatal korában némileg vígabban növekedik, de azután csak gyengén nő. Korán és bőven terem. Nem edzett. Kuszáltan és ritkán fejlődő ágazata szabálytalan, kisebb koronát nevel. Birsnek való talajon birsen is elég jól díszlik, de aránylag csak kisebb fát nevel. Vadalanyon nagyobbra fejlődő fája tartósabb életű lesz, bár így sem él sokáig. Gyümölcssei elég jól állják helyüket a fán. A sivár, égető homokot nem szereti. Táplálóanyagokban bővelkedő, meleg, középkötött teljesen ki nem száradó jó kerti talajt kíván. Nedves talaj és éghajlat nem neki való. Ilyen helyen fája, gyümölcsse beteg, fája elfagy. Virágjai és apró gyümölcssei a tavaszi fagyok iránt nagyon érzékenyek. Ezért melegebb, védettebb helyet kíván. Vesszői hosszabbak-rövidebbek, elég vastagok, könnyökösek, görbültek, elég síma felületűek, hamvasak, vörhenyes színezetűek, sűrűn pontozottak. Levélközük hosszabb. Rügyei közepnagyok, kúposak, elálló, magas alapon állók. Virágrügyei nagyok, kúposak, vöröses színezetűek. Levelei vastagok, kemények, közepnagyok, rövid hegyben végződők, hullámos szélűek, fénylők, sárgászöldes zöldek, ritkán es hegyesen fűrészeltek. Levélnyelük többnyire hosszabb, vastagabb, merev, levélpárhái hosszúak, keskenyek.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy egyike a legkiválóbb körténknek. Tömegtermesztésre azonban nem való, mert a helyben nagyon válogat és mert nagyon érzékeny. Minden gombabetegség és rovarellenség ennek a fáját és gyümölcsét támadja meg elsősorban. Felséges ízű gyümölcsse miatt azonban minden házikertben helyet kell adni neki. Hideg északi tájakra nem való, itt a házikertben is védett napos helyre, birsalanyra oltva kell ültetni. Jó talajban az Alföld száraz éghajlatát elég jól bírja. A nyesést, alakítást minden hátrány nélkül állja. Gyengén növekedő magcsemetéi jó törpefát nevelő alanyt szolgáltatnak.

Származása: Egyike a legrégebben termesztett körtefajtáknak. Ezért ma már minden ellentállóképességét elveszítve a kipusztuló fajták közé sorolhatjuk. Franciaországból, Normandia vidékéről származhat. Közelebbi előállási helye és módja ismeretlen. Lehet, hogy már a rómaiak is ismerték és még akkor innen került Franciarországba. Ma az egész világon előtalálható.

Horn János.

Kongresszus emléke

Congressus emléke, Andenken an den Congress, Souvenir du Congrès.

Érés ideje: Augusztus elejétől október elejéig tart.

Minősége: Elsőrendű asztali és piaci. Nagyon jól használható asztaldíszítésre.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: Magas körtealakú. Elég szabályos. Szára rövidebb, vastag, tövénél néha húsosan dudoros, fényes. Vagy kissé ferdén a gyümölcs csúcsára helyezett, vagy barna mázas emelkedések közé sekély, szűk mélyedésbe nyomott. *Kelyhe* kicsiny, nyílt, felálló, tág, sekély üregben ül. Ennek karimájáról kiinduló szabálytalan lapos bordák a gyümölcs derekára is felhúzódnak.

Héja: Síma, eléggé finom, száraz tapintatú. Értével élénk sárga, napos oldalán csak néha némi szennyesvörössel árnyalt. Pontozata sűrű, szembetűnő. Rozsdafoltok a két végén mindig, másutt csak elszórtan láthatók. Némely vidéken termett gyümölcsének csaknem az egész felülete vörhenyes rozsdamázzal van bevonva.

Belseje: Húsa fehér, félfinom, olvadó, tömött. *Magháza* körül többnyire köves. Leve elég bő, édes, kevés savanyval emelt, nagyon kellemes ízű. Száraz évjáratban azonban meglehetősen fanyar. *Magháza* nyílt, középnyag, kevés ép magot rejtő.

Fája: Erősen növekedik, teljesen edzett, nagyon korán és bőven terem. Tavasz fagyoknak még virágjai is jól ellentállnak. Felfelé törekvő ágazata sűrűbb, gúlaalkaú koronát nevel. Vadalanyon és birsalanyon egyaránt jól díszlik. A nyesést jól bírja. Szép alakfák nevelhetők belőle. Középtörzsön széltől védett helyet kíván, mert nagyobb gyümölcsseit a szél megtizedeli. Talajban, fekvésben nem válogat, mégis a túl kiszáradó talaj nem neki való. *Vesszei* hosszúak, vastagok, könyökösek, csupaszak, pontozottak. *Rügyei* hosszúak, elállóak, gyenge alapra helyezettek. *Virágrügyei* kisebbek, lazán állanak, hegyesedők. *Levelei* vastagok, kemények, középnyagok, inkább hegyes tojásdadok, fiatal korukban kissé molyhosak, később símák, fényesek, tompa fogakkal finoman fűrészeltek. Levélnyelük alul hosszú, felfelé mindinkább rövidebbek, elég vastagok, merevek. Levélpálhái hosszabbak, hamar lehullók, fonálalakúak.

Termesztésére nézve megjegyzem, hogy szép nagy gyümölcssei miatt minden házikertben méltó helyet talál. Az Alföldön is jól terem, ha a talaj alsó részében nyáron is elegendő nyirkosság van. Alakfának kitűnően használható.

Származása: Lionban Morel nyerte magról s az 1867. évi párizsi nemzetközi kiállításon mutatta be. Innen ered elnevezése. Ma már mindenütt el van terjedve.

Horn János.

Le Lectier körte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Le Lectier körte

Érés ideje : November közepétől december hó végéig van.

Minősége : Elsőrendű csemege- és piaci körte.

Nagysága : Nagy vagy igen nagy.

Alakja : Szabályos körtealak. Legnagyobb átmérője közepére vagy ennél valamivel alább esik. Innen szára felé igen kevés behajlással vagy sokszor enélkül, lassan fogyva, elég széles, egyenletesen szűkülő nyakkal végződik, míg hosszasan, szabályosan domborodó, majd hirtelen szűkülő alsó része elég széles talpban végződik. Szára legtöbbször egyenesen, néha kissé ferdén van a lapos vagy sekély mélyedésbe helyezve. Egyébként középhosszú, fás, vastagabb, többnyire egyenes vagy a vége felé kissé elgörbülő, néha barnásvöröses mázzal bevont. *Kelyhe* félig nyílt, rövidebb, vastagabb osztványaival sekély, sokszor kissé ráncos falú mélyedésben ül. Innen többnyire alig érzékelhető lapos bordák a kehelymélyedés peremét kissé egyenlőtlené teszik, de azért a gyümölcs a kehely peremére többnyire biztosan felállítható.

Színe : Eleinte zöld, értével aransárga, szembetűnő barnaszínű pontokkal sűrűn ellátott. Egészen finom, sokszor igen szakadozott világosabb barna színű rozsdamáz, különösen a száras és kelyhes végén gyakran látható.

Héja : Elégé vastag, kissé szemcsézett, érdesebb felületű, száraz tapintatú.

Belseje : *Húsa* fehér, igen finoman szemcsézett, teljesen szétolvadó. *Leve* igen bő, édes, zamatos, erősen fűszeres, aromás ízű. *Magháza* aránylag kicsiny, többnyire zárt, értével a hús róla teljesen leolvad. *Magtokjai* kicsinyek, kevés, apróbb, fekete színű magot rejtők. Porzószállai alsóállásúak, hamar letöredezők.

Fája : Elégé edzett, fiatal korában gyorsan növekedő, korán és igen bőven termő. Hosszú, később elhajladozó ágai ritkás, idősebb korban kuszált koronát nevelnek. *Hajtásai* vastagabbak, símák, számosak, egyenesedők, a rendesnél valamivel rövidebb levélközűek. *Vesszei* felálló, egyenletesen vékonyodók, a rügyeknél alig könyökösek, kevéssé és igen finoman bordásak, bágyadt fényűek, elszórtan pontozottak. *Farügyei* kicsinyek, elálló, fényesek, sötétbarnák. *Virágrügyei* hosszasan hasasak, vörösesbarnák, símák, a körtefa virágzás elején nyílnak. *Sziromlevelei* nagyok, rövidszárúak, végükön jól kicsípettek, elég tartósak. *Levelei* kisebbek, hosszas tojásdadok, laposak, símák, fényesek. Szélük finoman fűrészes vagy ritkábban ép, néha pirossal mosott. Nyelük középhosszú, merev. Levélpálhácskái hosszúak, keskenyek, sokáig megmaradók.

Társnevei : Nincsenek. Magyarban is a francia elnevezést használjuk.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy úgy törpefa, mint alakfa gyanánt egyaránt jól díszlik és bőven terem. Gazdasági fának jobb középtörzsű, mint magastörzsű faalakban ültetni. Törpe- és alakfának birs, gazdasági fának vadkörtealanyra oltandó. Fája a nyesést, alakítást jól és haszonnal tűri. A táplálóanyagokban bővelkedő jobb kerti talajokat kívánja, bár más, jó táperőben levő meleg, kötöttebb talajon is még kifogástalan terméseket ad. Inkább a nyirkosabb felé hajló, semmint a kimondottan száraz talajra való. Nagy gyümölcssei miatt megfelelő talajapolást, trágyázást és szél-től védett helyet kíván. Az Országos Pomológiai Bizottság a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé nem vette fel.

Szép alakú, jó ízű gyümölcssei a piacon eléggé kapósak. Hűtőházban 1—2 hónapig is jól eláll, de előnyösebb ezt is nem hűtött, rendes eltartó helyen tárolni. A gyümölcsök érése nem egyszerre történik és ezért a sárgulni kezdőket a többi közül 2—3 naponként is kell szedni. Megérdemli, hogy a házi kertekben ennek is egy-két helyet juttassunk.

Horn János.

Lepin jegyző.

Stephaneum nyomda Budapest.

Lepin jegyző

Notaire Lepin, Lepin, Notar Lepin.

Érés ideje : Januártól március közepéig tart.

Minősége : Kiválóan elsőrendű csemege és piaci.

Nagysága : Nagy, sokszor igen nagy.

Alakja : Rövidebb harangalakú. Zöme közepénél inkább valamivel feljebb esik, ahonnan szára felé eléggé szabályos behajlással képződött rövidebb nyakkal szélesebb vállú csúcsban fogy el. Kelyhes vége felé szabályosan vagy sokszor sarkosan domborodva elég széles karimában végződik. Egyik oldala gyakran hizottabb mint a másik s ennek következtében hossz tengelye kissé elgörbül. Vastagabb, középhosszú, mázas, napos oldalán színezett, alul húsosodó, végén kissé bunkós. Szára gyengébb-erősebb buckók közé többnyire ferdénállóan van benyomva. Kelyhe nyílt, széles, sekélyebb, hullámos-laposan bordázott falú üregben ül. Kehelylevélkéi szaruszerűek, kemények, vastagok, elég rövid.

Színe : Halvány zöldes-sárga alapszínen értével sárgás-zöld, árnyékos oldalán néha sötétebb sárgás-zöld. Rozsdapontok sűrűn, szétmázolt rozsdalakzatok gyakran és több helyen láthatók rajta. Kehelymélyedésének fala többnyire rozsdamázzal bevont.

Héja : Szárzabb tapintatú, durvább felületű, elég vékony, kissé szemcsés.

Belseje : Húsa fehér, finom, olvadó. Bő leve cukros, illatos, kitűnő, finom savanyval emelt fűszeres zamatú. Kövecses szemcsék magháza körül is csak ritkán és kisebb mennyiségben fordulnak elő. Magháza aránylag nem nagy, megfelelő alanyon és helyen húsos, többnyire zárt, magtokjai puhák, kevesebb, nagy, ép, sötét barnaszínű magvakat rejtők. Magháznyalábja kifejtett, de puha, olvadó. Kehelycsöve rövid, széles, porzói alsóállásúak.

Fája : Közepes, erős növekedésű, eléggé edzett, sűrűbb ágazatú, tojásdad-gömbölyű koronát nevel. Korán és igen bőven terem. Nagy gyümölcsseire való tekintettel szélől védetebb helyre ültetendő.

Vadalanyon közepestörzsű fának jó, nyáron sem teljesen kiszáradó talajon birsre oltva bokor- és alakfának is kiválóan alkalmas. Vesszői barnák, csupaszok, eléggé vastagok, hirtelen elfogyók. Hajtásai élénk zöldek, símák. Rügyközei a rendesnél rövidebbek. Levelei hosszas oválisak, kissé fűszeres, néha bodros szélűek, kemények. Levélszárai közepes hosszúságúak, vastagok, mereven állók. Levélpálhái hosszúak, sallangosak, hamar leválók. Farügyei többnyire simulók, kicsinyek, hegyesek, sötétbarnák. Termőrügyei középnagyok, kissé hosszasan hasasak, barnás-fekete pikkelyesek. Fája a rendesnél valamivel későbbben virágzik, virágszirmai elég nagyok, hosszabb nyélen ülők, többnyire felhajtott szélűek. Jól termékenyül és pollenjei is jól termékenyítenek.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy bár nincs felvéve a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé, mégis mint különleges helyekre ajánlott fajta gyümölcsseinek kiváló minősége, fajának bőventermő tulajdonsága folytán nyirkosabb jellegű, de nem nyirkos, nyáron sem teljesen kiszáradó jó talajon, közepestörzsű fa gyanánt a kereskedelmi célra való ültetést is megérdemli. Házi kertekben vad- vagy birsalanyon a helyét mindig megérdemli. Gyümölcssei későn szedendők le a fájáról és hűvös helyen tartandók.

Franciaországból származik. A XIX. század közepétáján kezdték nagyobb mennyiségben terjeszteni. Egy legrégebbi — és talán egyedüli — feljegyzés szerint a Gironde alsó folyásának lapályán, Tarence városka környékének egyik meg nem nevezett falujának Charles le Pine nevű jegyzője kezdte nagyobb mértékben elszaporítani. Innen ered az egyszerűsített alakjában általánosan elfogadott Lepin neve.

Horn János.

Liegel téli vajkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Liegel téli vajkörte

Liegel téli vajonca, Liegels Winterbutterbirne, Colomas köstliche Winterbutterbirne, Prince Schwarzenberg, Kopertscher, Colomas köstliche Tafelbirne, Suprême Coloma, Unique musqué.

Érés ideje : Október-november, hűvös vidéken november-január.

Minősége : Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága : Középnagy.

Alakja : Gömbölyű vagy kissé tojásdad gömbölyű, kelyhes végén lapított. Egyik oldalán többnyire hizottabb. Egyébként elég szabályos, hasas, száras végefelé összehúzódó. Felületét néha lapos emelkedések buckóssá tehetik. Zöme a középtájnál kissé alább esik. Szára vastag, sokszor kissé húsos, rövidebb, bunkós végű, többnyire sekély mélyedésből, húsos ráncokból kiálló. Kelyhe nyílt, apró, kemény osztványú, sokszor a kelyhes vég gömbölyödésének tetejére kiemelhető. Kehelymélyedése sekély, szabályos, símafalú.

Héja : Finom, vékony, síma. Fehéresen fűzöld, később sárgászöld, ebben sötétebb zölddel tarkázott, néha napos oldalán vörhenyes színnel befuttatott, barna pontokkal ellátott, amelyek gyengébb rozsdafoltokba mennek át. Kelyhe, szára körül sokszor erősebben, finoman rozsdás.

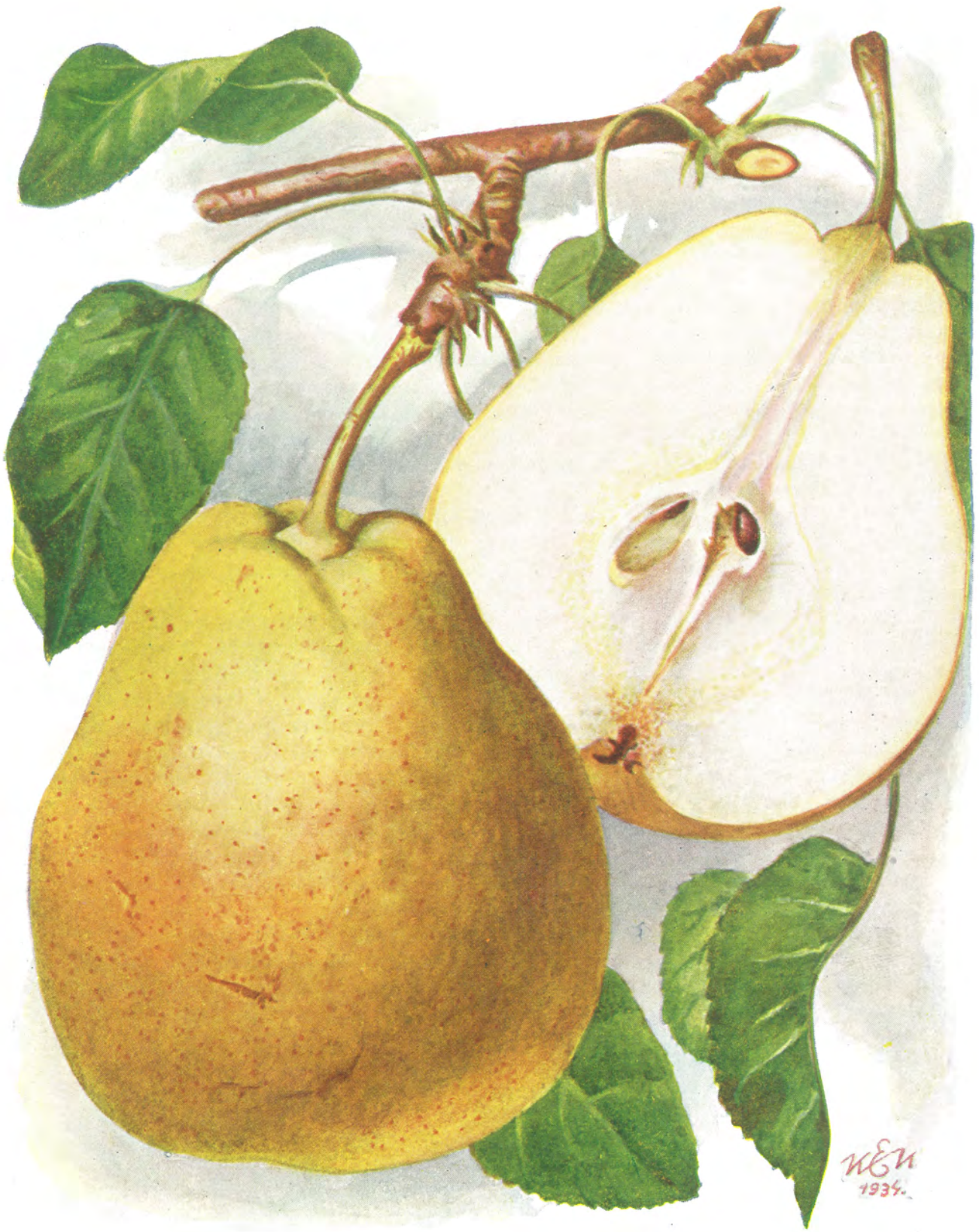
Belseje : Húsa sárgásfehér, finom, olvadó, igen ritkán gyengén köves-szemcsés. Leve bő, kissé savanykás, édes, kellemes fűszeres ízű. Magháza közepnagy, sokszor csak négyosztatú. Magvai világosbarnák, hosszasan hegyezettek, alapjuk oldalán kis foggal ellátottak, elég kicsinyek, fejlettek.

Fája : Elég erőteljes növekedésű, teljesen edzett. Igen bőven, rendszeren és korán termő. Virágjai nem kényesek. Koronája szabályos gúlaalakú. Minden talajon jól díszlik, ha az nem száraz jellegű. Gyümölcssei a szelet jól állják. Vesszei hosszszak, felfelé állók, könnyökösek, vékonyabbak, alul sárgászöldrök, napos oldalon pirosak, rövid levélközűek, pontozottak. Rügyei aprók, elálló, nyílt pikkelyűek, duzzadt alpra helyezettek. Termő-rügyei kicsinyek, hosszszak. Hajtásai zöldesbarnák, pontozottak. Levelei inkább kicsinyek, finoman fogazottak, fényesek, nyelvük felé szűkülők, rövid, szúrós hegyben végződők. Levélpálhái kevésbé hosszúak, fonálszerűek, inkább a nyélre helyezettek, elég hosszú ideig megmaradók, hegyükkel visszahajlók.

Termesztésére vonatkozólag felemlítem, hogy minden házikertben méltán megérdemli a helyét. Vadalanyon középtörzsű fának, vagy birsalanyon törpe- vagy alakfának egyaránt jól nevelhető. Igen szép gúlafákat képez. Tömesebb termesztésre magasabb fekvésű, hűvösebb tájakra való, ahol inkább téli érésű gyümölcsöt terem. Alföldön, melegben őszi érésű lesz. Talajban nem válogat, csak az nyáron mélyebb rétegeiben ne száradjon ki. A nyesést, alakítást jól tűri. Európában eléggé el van terjedve. Gombák kissé erősebben fertőzik.

Származása : A múlt század elején kezdett elterjedni. Egyesek szerint Csehországból, Kopertsch községből származik, ahol már 1782-ben ismerték. Mások szerint Belgiumban gróf Coloma magról állította elő. Neve Liegel braunai gyógyszerész-pomológus emlékét őrzi. A németek *Liegels Herbstbutterbirne* fajtája más, ettől különböző fajta.

Horn János.

W&N
1934.

Naghin vajkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Naghin vajkörte

Butternbirn von Naghin, Beurre de Naghin.

Érés ideje : Októbertől március elejéig van.

Minősége : Elsőrendű csemege és piacos gyümölcs.

Nagysága : Nagy, néha középnagy.

Alakja : Egyik oldalán többnyire hizottabb, magasabb, hasas körte- vagy tompa kúpalakú. Felülete buckóssága mellett is elég sík. Zöme középtájon alul esik, honnan kelyhe felé hirtelen fogyva többnyire kissé összehúzódva boltozódik és elég széles talpban vagy ferdén álló szűk karimában végződik. Szára felé eleinte szelíden, majd némi behajlással is fogyva rövid, tompakúpos végben enyészik el. *Szára* középhosszú, vastagabb, kissé görbe, sárgásbarna, fényes. A csúcson szűk mélyedéskébe, mintegy benyomva vagy húsos emelkedéstől oldalra taszítva áll. *Kelyhe* nagy, többnyire nyílt, kissé hosszás, keskeny, molyhos osztványokkal szűk, elég mély üregben ül. Ennek falán lapos bordák, kis barázdák mutatkoznak, ezek a karimát hullámossá téve a gyümölcs derekára is felvonulnak, annak egyenletes alakját megzavarják.

Héja : Elég vastag, kemény, simább, száraz tapintatú. Eleinte sápadt vagy fehéreszöld, értékével sárgászöld, napos oldalán pirossal mosott. Pontozata barna, sűrű, elég apró. Rozsdafoltok ritkán fordulnak elő felületén, de kehelymélyedésének falát sokszor finom rozsdamáz borítja.

Belseje : Húsa fehér, finom, szétolvadó, magtokja körül sem kövecses. Leve bő, cukros, illatos, fűszeres, gyöngéd savanyval emelt. Magtokja nyilttengelyű. Rekeszeiben nagy, fekete ép magvakat látunk.

Fája : Erőtlenül nő, edzett. Korán és igen bőven terem. Felfelé törekvő ágai elég szellős gúlaalakú koronát nevelnek. *Vesszői* középhosszúak, vastagok, hegyüknél bunkósan végződők, könyökösek, síkfelületűek, fiatal korukban finoman molyhosak. Színük vörhenyeszöld vagy sárgásbarna. Pontozata nem szembetűnő. *Hajtásai* sötétzöldek, molyhosak, elég vastagok, rövid levélközűek. *Rügyei* elég nagyok, kúposak, sokszor erősen elállóak. *Virágrügyei* középnagyok, tojásdadok, gesztenyebarnák. *Levelei* elég nagyok, vékonyak, kemények, kerülékesek, hosszás hegyben végződők, gyakran csavarosan félregörbülők. Széleiken finoman molyhosak, tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelük középhosszú, merev. Levélpálhái igen keskenyek, hosszúak, tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy vadalanyon, birsalanyon egyaránt jól díszlik. Ennek megfelelően közép- vagy magastörzsű fának, törpe- és alakfának is nevelhető. A nyesést jól bírja. Helyben és talajban nem válogatós, még a mostoha viszonyok között is jól növekedik és bőven terem. Birsre oltva a törpefák gyümölcse még rosszabb helyeken sem kövecsesedik. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán. Törpealanyon gúla- vagy alakfa gyanánt is jól nevelhető, könnyen alakítható és bő termést ad.

A tömegtermesztésre ajánlott fajták között nem szerepel, de azért megérdemli, hogy minden házikertben több fát is elültessünk belőle.

Everard Gábor tournayi kertész magvetés útján állította elő. Nevét Daras de Naghin tournayi birtokosról nyerte, aki a magoncot felnevelve elszaporította. Első gyümölcseit 1858-ban mutatták be.

Horn János.

Nagy macskafej.

Stephaneum nyomda Budapest

Nagy macskafej

Grosser Katzenkopf.

Érés ideje: Nyers fogyasztásra alkalmas állapotra nem puhul meg. Csak főzésre való. Felhasználhatósága nyár végétől az őszi hónapok végéig tart.

Minősége: Elsőrendű gazdasági, másodrendű piaci. Igen jó főzőkörte.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: Gömbölyded vagy lapított gömbölyű, egészen rövid, széles nyakkal. Felülete hullámos, a helyes végétől felhúzódó bordáktól sokszor sarkos. Többnyire egyik oldala hizottabb. Szára középhosszú vagy hosszú, aránylag vékonyabb, egyenes vagy csak kissé görbült, fás, mázas, vége gyengén bunkós. A gyümölcs csúcsán húsos emelkedések közé egyenesen benyomott, vagy kissé félrecsúszott. *Kelyhe* nagy, nyílt, széles nyílású tág, nem mély üregben ül, melynek falát, karimáját szelíd hullámok, bordák egyenetlenné teszik.

Héja: Vastag, durva felületű, fénytelen. Világoszöld, legizesebb állapotában halványzöldes szalmasárga, napos oldalán barnásvörössel mosott. Pontozata sűrű, nagy, szembetűnő. Rozsdaalakzatok itt-ott láthatók rajta.

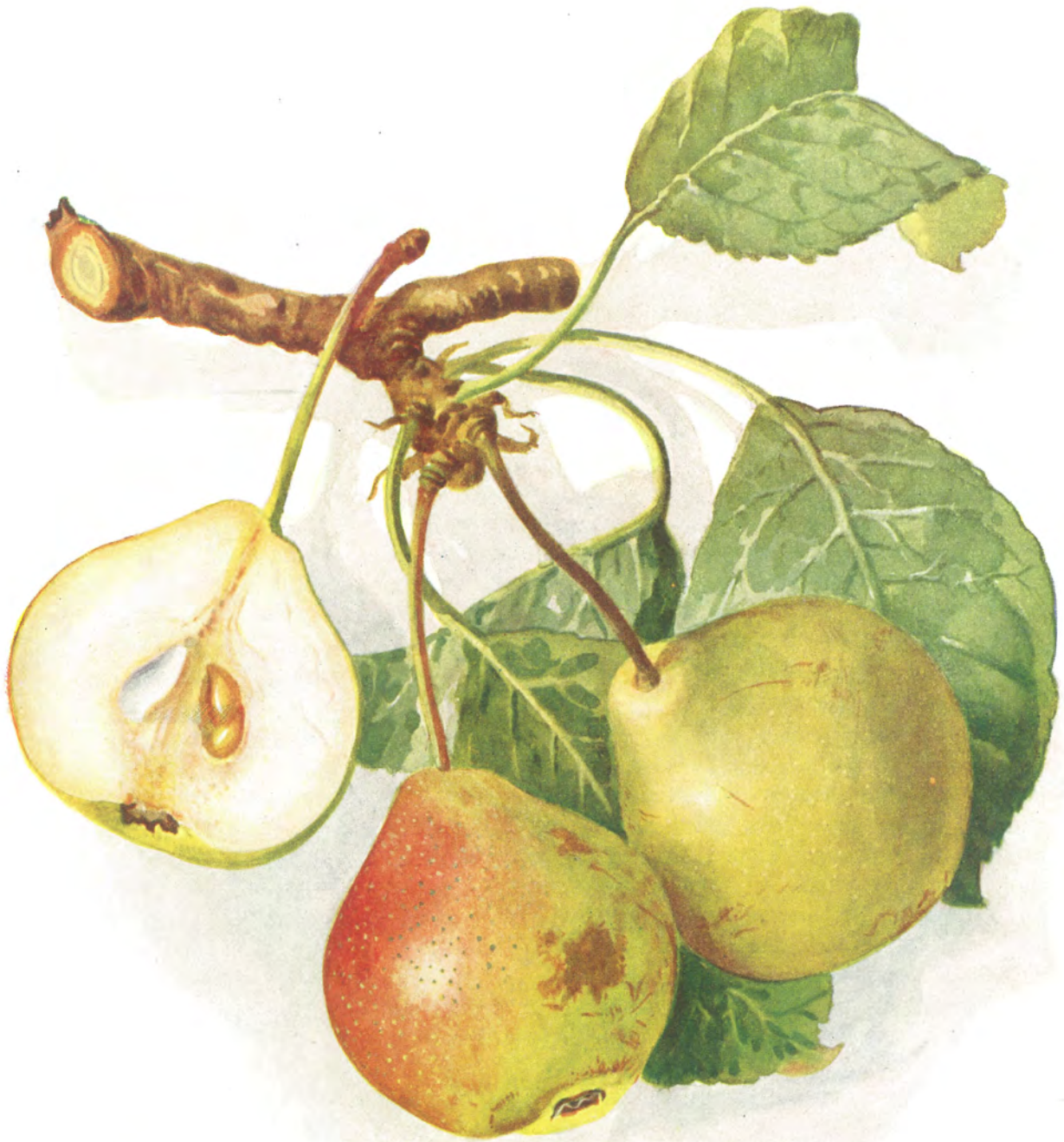
Belseje: Húsa sárgásfehér, szemcsés, magháza körül kövecses, kemény, csak megfőzve puhul meg. Leve kevés. Húsa főzve igen kellemes, aromás, fűszeres ízű. Egyik legjobb főzőkörtenk. *Magháza* zárt tengelyű, elég nagy, sok, ép magot magába rejtő. Kehelycsöve rövid.

Fája: Nagyon erős növekedésű, teljesen edzett. Nem nagyon korán, de azután rendszeren és elég bőven terem. Hosszú ágazata szellős, szétágazódó, kuszáltabb koronát nevel. Talajban, helyben nem válogat. Vadalanyon középtörzsű és magastörzsű fának nevelendő. Nyirkosabb talajban, száraz kötött agyagtalajban egyaránt jól díszlő igénytelen fa. A nyesés nem neki való. Gyümölcssei helyüket jól állják a fán. *Vesszői* erősek, hosszúak, vastagok, könyökösek, bordásak, szürkék. *Rügyei* nagyok, elálló, magasabb alapon ülők. *Rügyközei* hosszabbak. *Virágrügyei* nagyok, hegyesek, feketék, szinte fénylők. *Levelei* nagyok, kerülékesek, bágyadt zöldek, vastagabbak, kemények. Levélnyele elég hosszú, merev, vastagabb, levélpálhái keskenyek, hullámosak, elég sokáig megmaradók, néha a levél szárán ülők.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy csak vadalanyon neveljük magasabb fává. Törpefának nem való. Főzés nélkül nem fogyasztható gyümölcssei miatt útmenti sorfának nagyon alkalmas. A házikertbe sem érdemes ültetni. Nagyobb gyümölcsösben legfeljebb egy-két fának adhatunk helyet, hogy az ilyen főzőkörte kívánók igényei is kielégíthetők legyenek.

Származása: Bizonytalan. Valószínűleg Württembergből terjedt el.

Horn János.

187x

Nácika

Tévesen Cukorkörte.

Érés ideje: Többnyire augusztus első fele.

Minősége: Elsőrendű piaci, másodrendű asztali.

Nagysága: Kisdéd, vagy valamivel nagyobb.

Alakja: Tojásdad körtealakú, lapított tojásdadalakú, gyakran kissé ferde. Szára hosszú vagy nagyon hosszú, zöldes, egyik oldala barnás, fás, kisebb bunkóban végződő, gyengén görbült, a gyümölcs csúcsából vagy arról gyakrabban kissé félrenyomva sekély, kicsiny mélyedésből nő ki. *Kelyhe* nyílt, rövid osztványai tág, sekély, kissé hullámos karimájú üregben ülnek, vagy néha szinte a felszínre helyezettek.

Héja: Száraz tapintatú, elég vastag, szemcsés, kissé érdes, értékével zöldessárga, napos oldalán élénkebb pirossal mosott. Rozsdahálózata itt-ott előfordul rajta. Pontozata szembetűnő.

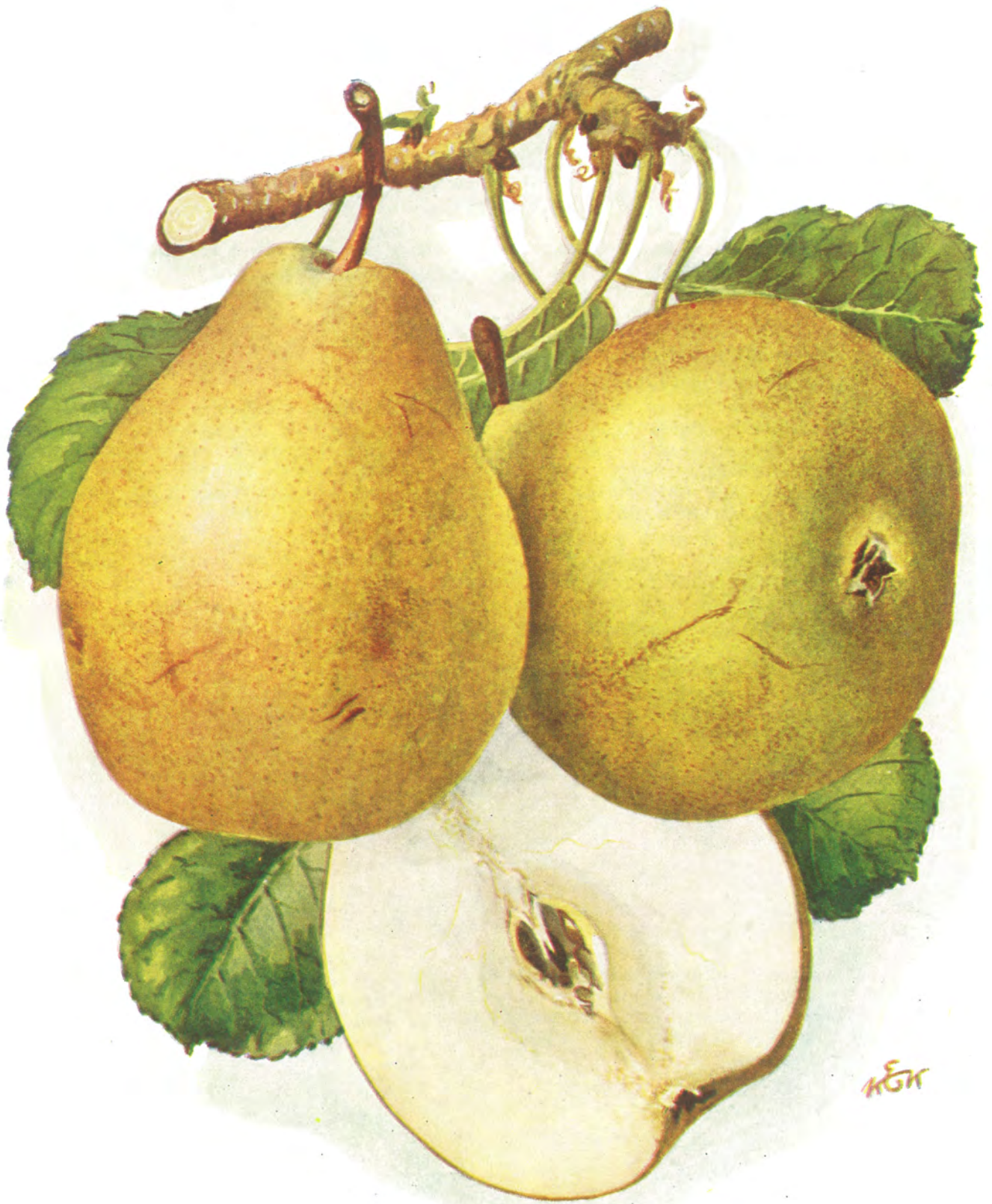
Belseje: Húsa fehér, félfinom, olvadó. Száraz évjáratban durvább, szemcsésedő. Elég bőlevű, gyöngéd savanyval emelt édes, kellemes fűszeres ízű. *Magháza* zárt, aránylag nagy, több nagy, ép magot rejtő.

Fája: Erőteljes növekedésű, teljesen edzett. Erős ágazata nagy, terebélyes, kuszált koronát nevel. Helyben, talajban nem válogat. Mindenütt korán és bőven terem. Vad-alanyra oltva mint középtörzsű és magastörzsű fa nevelendő. Gyümölcsseit csomókban hozza. Jól állják helyüket a fán. *Vesszői* középvastagok, egyenesek, könyökösek. *Rügyei* kisebbek, hegyesek, kissé elálló, feketék. *Virágrügyei* középnagyok. *Levelei* középnagyok vagy kisebbek, vékonyak. Levélpálhái hamarabb lehullók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy korai volta miatt jó piacos. Ezért nagy piacok közelében helyet is adhatunk neki. Cukorkörte néven a 61. és 65. körzetbe tömegtermesztésre van ajánlva. A nyesést nem szereti, koronája csak ritkításban részesítendő. Virágjában az utófagy nem sok kárt tesz. Igénytelen, nem kényes. Rovar, gomba nem sok kárt tesz benne. Törpealanyra nem való. Piacainkon gyakran látjuk. Befőzésre alkalmas.

Származása: Ismeretlen. Békés vármegyében és vidékén már régóta termesztik.

Horn János.

Nemes Kolmár

Regentin, Die Regentine, Passe Colmar, Passe Colmar épineu, Colmar souverain, Passe Colmar ordinaire, Comar Silly, Precels Colmar, D'Argenson.

Érés ideje: Október végétől január elejéig van.

Minősége: Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága: Középnagy vagy jókora nagy.

Alakja: Kúpos körtealakú vagy hasas, buckos kúpalakú, emelkedéses, hovádasos felületű. Egyik oldala néha kissé hizottabb. Szára középhosszú, nem nagyon vastag, rendszeren görbült, törékeny, tövénél, méginkább a hegyénél bunkós. A gyümölcs folytatásaképpen húsosan kiemelkedő vagy sekély, szűk mélyedésbe buckos emelkedések közé függélyesen vagy ferdén beszorított. *Kelyhe* nyílt, elég nagy, osztványai a felszínre vagy tágas, sekély mélyedésben ülnek, melynek fala és karimája rendszeren buckos, emelkedéses.

Héja: Vékony, finom tapintatú, zöld, teljes értékű citromsárga, napos oldalán karmazsinpirossal belehelt, alig szembetűnő pontokkal behintett. Rozsdaalakzatok különösen a két végén szinte minden gyümölcsön láthatók. Sokszor fekete ragyafoltos.

Belseje: Húsa igen finom, fehér, olvadó, szemcsés kövecsség még magháza körül is ritka. *Leve* igen bő, édes, illatos, üdítő, gyengéd savanyval emelt igen kellemes fűszeres ízű. *Magháza* zárt, apró, kevés, ép magot rejtő.

Fája: Mérsékeltlen növekedő, kevésbé edzett, korán és igen bőven termő. Ágazata lecsüngésre hajló kuszált koronát nevel. Vadalanyon, birsen egyaránt jól díszlik. Törpe- és alakfának, valamint középtörzsű fának való. Melegebb éghajlatot, lazább, melegebb és nem túl száraz talajt kíván. Kényesebb fája, valamint, mert gyümölcsei a szelet nem jól állják a fán, védett helyet kíván. *Vesszői* hosszúak, vékonyak, könyökösek, barázdált felületűek, élénk sárgák, napos oldalukon vörössel mosottak, fényesek. Rendetlen levélközűek. *Rügyei* nagyok, elálló, gyengéden kiálló talpra helyezettek. *Virágrügyei* középnagyok, tojásdadok, hegyesek, fényesek. Leveleik kisebbek, kemények, merevek, apró fogakkal nem mélyen fűrészeltek. Levélnyelük hosszú, hajlékony, levélpálhái fonálidomúak, visszagörbülők.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy bár tömegtermesztésre nincsen ajánlva, gyümölcsösbe, házikertbe egyaránt megérdemli az elültetését. Gyengébb növekedési készsége miatt némileg erősebb visszanyesést kíván. A nyesést, alakítást jól bírja. Alföldre azért nem való, mert ott a meleg éghajlat alatt kétszer, tavasszal és nyár elején is virágokat fejleszt.

Származása: Hardenpont apát 1758-ban Belgiumban nyerte magról. Ma mindenütt ott, ahol a jó körtét kedvelik, kiterjedtebben is termesztik. Leroy francia pomológus 53-nál több hasonnevét számlálta össze. 1860 óta van egy változata, a **Csikos nemes kolmár**, amely azonban csak gyűjteménybe való.

Horn János.

Nyári Kálmán körte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Nyári Kálmán körte

Kálmán-körte, Torzsátlan-körte, Buzdovány-körte, helytelenül Császár-körte, Kármán-körte, Budai körte, Szent Lőrinc-körte, Plutzerbirne, Sommer Apothekerbirne, Sommer Gute Christbirne, Gracioli, Bon Cretien d'été, Summer Bon Chétien.

Érés ideje: Augusztus végétől szeptember közepéig, néha végéig tart.

Minősége: Első-, sokszor inkább másodrendű asztali, elsőrendű háztartási.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: Változó. Többnyire hasas körtealakú, vagy hosszas tojásdad. Buckás, hovádasos, szabálytalan emelkedéses felületű. Zöme a középtájra, vagy ennél alább van, honnan szára felé behajlással avagy enélkül fogyva, hosszas, néha oldalt hajló tompa csúcspan végződik, míg kelyhe felé kidomborodva, vagy enélkül ferdén álló, szabálytalan felületű keskenyebb talpban fogy el. Úgy száras mint kelyhes végén karimája szabálytalanul emelkedett, rendesen félrekapottan ferde. Szára hosszú, fás, ívelten görbe, aránylag vékonyabb, barnamázás, két végén bunkós, szűk, hepe-hupás falú szármélyedésből húsos alaptól kiinduló. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt, apróbb, merev osztványú, sekélyebb, egyenlőtlen falú, szűkebb mélyedésbe helyezett, melynek karimájáról a gyümölcs oldalára is lehúzódo lapos, széles bordák, emelkedések a gyümölcs alakját egyenetlenné teszik.

Héja: Vékony, síma, néha érdekesebb tapintatú. Színe világoszöld, értével élénk arany- vagy citromsárga, napos oldalán ritkán pirossal belehelt. Apró zölddel szegett pontozata sűrű. Rozsdafoltok, alakzatok, ragyafoltok ritkán láthatók rajta.

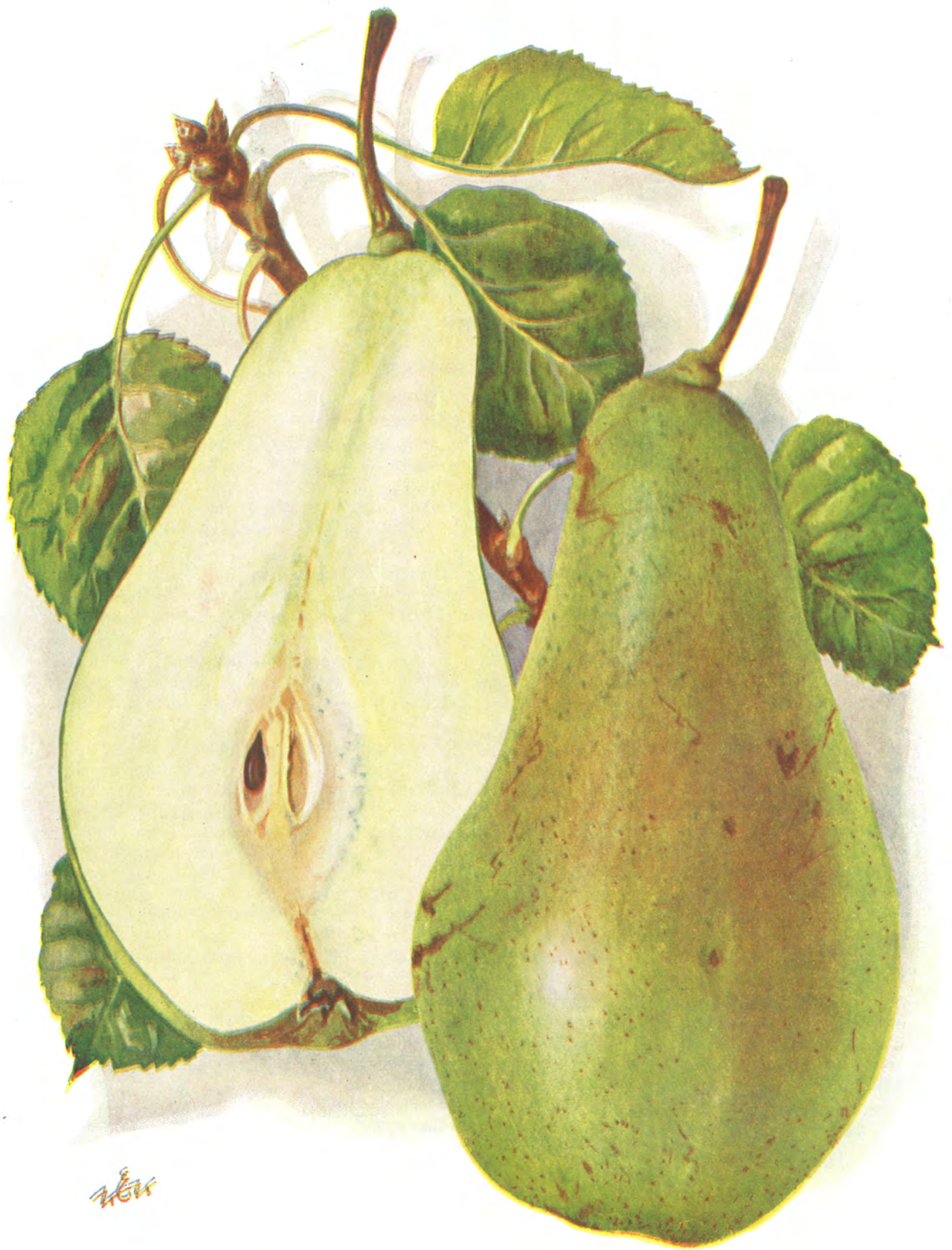
Belseje: Húsa sárgásfehér, kissé durvábban szemcsézett, tömött, olvadó. Leve bő, édes, kitűnőleg muskotályos zamatú, rossz viszonyok között fejlődött gyümölcse eléggé fanyar ízű. Magháza szűk, kicsiny, sokszor alig érzékelhető, puha, a húzával együtt olvadó. Magvai többnyire hiányoznak vagy teljesen fejletlenek, aprók.

Fája: Buja növekedésű, teljesen edzett. Kuszált, ritkás ágazatú, nagy koronát nevel. Nem korán, de azután rendszeresen és bőven terem. Mély, kötött, nyirkosabb jellegű talajt, szélmentes helyet, hűvösebb éghajlatot kívánja. Vesszői vastagok, görbék, bütykösek, csak a hegyük felé kissé molyhosak, zöldesbarnák, kissé vörhenyesen árnyaltak, pontozottak, hosszú rügyközűek. Rügyei nagyok, elállóak, laza pikkelyűek, kiálló alapra helyezettek. Virágrügyei középnagyok, hegyesedők. Levelei nagyok, vastagok, hullámos szélűek, szúrós hegyben végződők, csupaszok, fénylők, élesen fűrészesek. Levéllyelük hosszabb, hajlékony, gyenge fuvallatra is — mint a nyárfák — könnyen lebegtetik a levelet. Levélpárhái hosszúak, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozólag felemlítem, hogy Alföldre, száraz, könnyű homoktalajra, forró vidékre nem való. Hegyek lába, folyók menti iszapos földje a legjobb helye. Ismert, keresett piaci fajta. Gyümölcse aszalványok készítésére különösen alkalmas. A tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van felvéve. Hazánkban nagyon el van terjedve. Állítólag magról, gyökérsarjakról is szaporítható, de szaporítása csak megfelelő gyümölcsöt termő anyafáról történjék. Vadalanyon középtörzsű fának való. Birsalanyon még elég jól díszlik s mint ilyen minden házikertben is megérdemli a helyét. Kissé hosszabbra nyesendő, egyébként a nyesést nem nagyon tűri.

Származása: Egyesek szerint Olaszországból terjedt el egész Európában. Dr. Rapaics Raymund neves kutatónk szerint Kármánkörte helyes nevének régi magyar fajta.

Horn János.

Papkörtè.

Stephaneum nyomda Budapest.

Papkörte

Pastorenbirne, Curé, Poire de Curé, Curette, Belle Adrienne Comice de Toulon, Monsieur, Vicar of Wakefield.

Érés ideje: Október-november, hűvösebb tájakon termett gyümölcsök azonban januárig is eltarthatók.

Minősége: Másodrendű asztali, elsőrendű piaci és gazdasági.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: Hosszas hasas körtealakú vagy hosszúságú kobakalakú, sík felületű, egyik oldala húzóttabb, mint a másik. Szára elég hosszú, középvastag, görbült, tövével húsos, hegyénél bunkós, barnamázás, fényes. A gyümölcs csúcsán, annak folytatásaként húsosan kiemelkedő vagy húsos emelkedéstől félrenyomott. Kelyhe igen nagy, nyílt, többnyire tág, sekély üregben ül, melynek aljáról lapos emelkedések indulnak ki és a karimát hullámossá téve lapos bordák gyanánt a gyümölcs oldalára is felvonulnak és annak kerekdedségét megzavarják.

Héja: Igen vastag, keménykés, száraz tapintatú, bágyadtan fénylő, eleinte fűzőld, értével zöldes-szalmasárga, napos oldalán is csak kissé sárgább, néha barna-vörössel behellelt. Pontozata sűrű, szembetűnő. Rozsdaalakzatok a két végén sűrűbben, másutt itt-ott szakadozottan találhatók rajta.

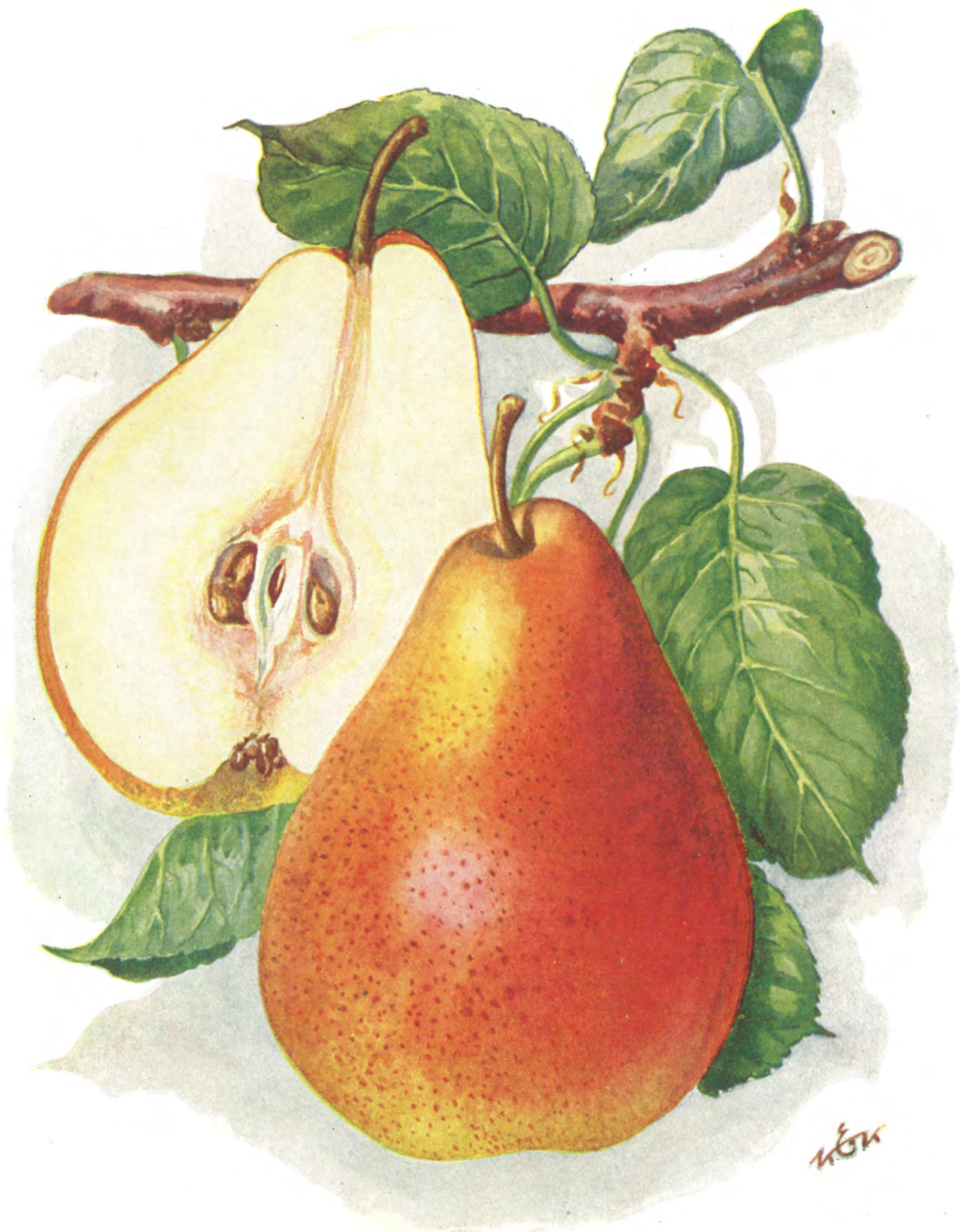
Belseje: Húsa fehér vagy sárgásfehér, félfinom, eléggé olvadó, magháza körül kövcses. Leve bő, elég édes, gyengén savanykás, amelybe azonban némi összehúzó fanyarság is vegyül. Egyébként elég kellemes, némileg fűszeres ízű. Magháza nyílt, többnyire fejletlenebb magvakat rejt. Kehelycsöve rövid.

Fája: Erősen növekedik, teljesen edzett, nem korán, de azután igen bőven terem. Felfelé törekvő ágai sűrű, gúlaalakú, szép szabályos koronát nevelnek. Vadalanyon, birsen egyaránt jól díszlik. Középtörzsű fának alkalmasabb mint törpefának, mert fája túlerős növekedése miatt csak kifejlett alakjukban kezdenek teremni. Nyirkosabb, kötöttebb talajt, hűvösebb, harmatban bővelkedő éghajlatot kedveli. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán. Vesszei hosszúak, középvastagok, hegyüknél egy kissé bunkósan végződnek, hajlékonyak, szürkés-vörösek, vagy zöldesbarnák. Ritkásan, de szembetűnően pontozottak, hosszú izkőzűek. Rügyei nagyok, hosszúságúak, kissé elállóak, alig emelkedett alapon ülők. Virágrügyei középnyagok, fehérén molyhosak. Levelei középnyagok, vékonyak, kemények, inkább kerekdedek, hullámos szélűek, fényesek, éles fogakkal finoman fűrészesek. Levélnyelük elég hosszú, középnyagok, merev. Levélpálhái kicsinyek, fonálidomúak, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozólag megemlítem, hogy a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van felvéve. Virágai a tavaszi utófagyokat jól kiállják. A nyeseést elég jól tűri. Szép, szabályos gúlaalakú törpeágot nevel, de alakfának már nem való. Ahol a talajban elegendő nyirkosság van, még alföldünkön is termesztésre érdemes. Kevésbé fűszeres, zamatos, inkább csak üdítő gyümölcse miatt sokan nem kedvelik.

Származása: 1750 körül Franciaországban Leroi lelkész Clion közelében mint magról kelt fát találta. Ma már mindenfelé elterjedt.

Horn János.

Pisztrángkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Pisztrángkörte

Forelle, Forellenbirne, Corille, Truitée, Corail.

Érés ideje: Október végétől december végéig tart.

Minősége: Elsőrendű. A forró, száraz éghajlat alatt termelt gyümölcssei másodrendű asztali, de minden esetben elsőrendű piaci minőségű.

Nagysága: Rendesen középnagy, ritkábban ennél kissé nagyobb, többször kisebb.

Alakja: Többnyire körte- vagy csigalakú, a nagyobb példányok inkább tompább, hosszal kúpalakúak. Egyik oldala néha kissé hízottabb. Szára középhosszú vagy rövidebb, fás, vékony, kissé görbült, két végén bunkós, a csúcsra ráhelyezett vagy némileg oldalra nyomott vagy sokszor hullámos karimájú sekély mélyedésből kiálló. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt, osztványai kicsinyek, kemények, szűk, sekély mélyedésben ülők, sokszor ráncokkal, lapos emelkedésekkel ellátott karimával körülvettek.

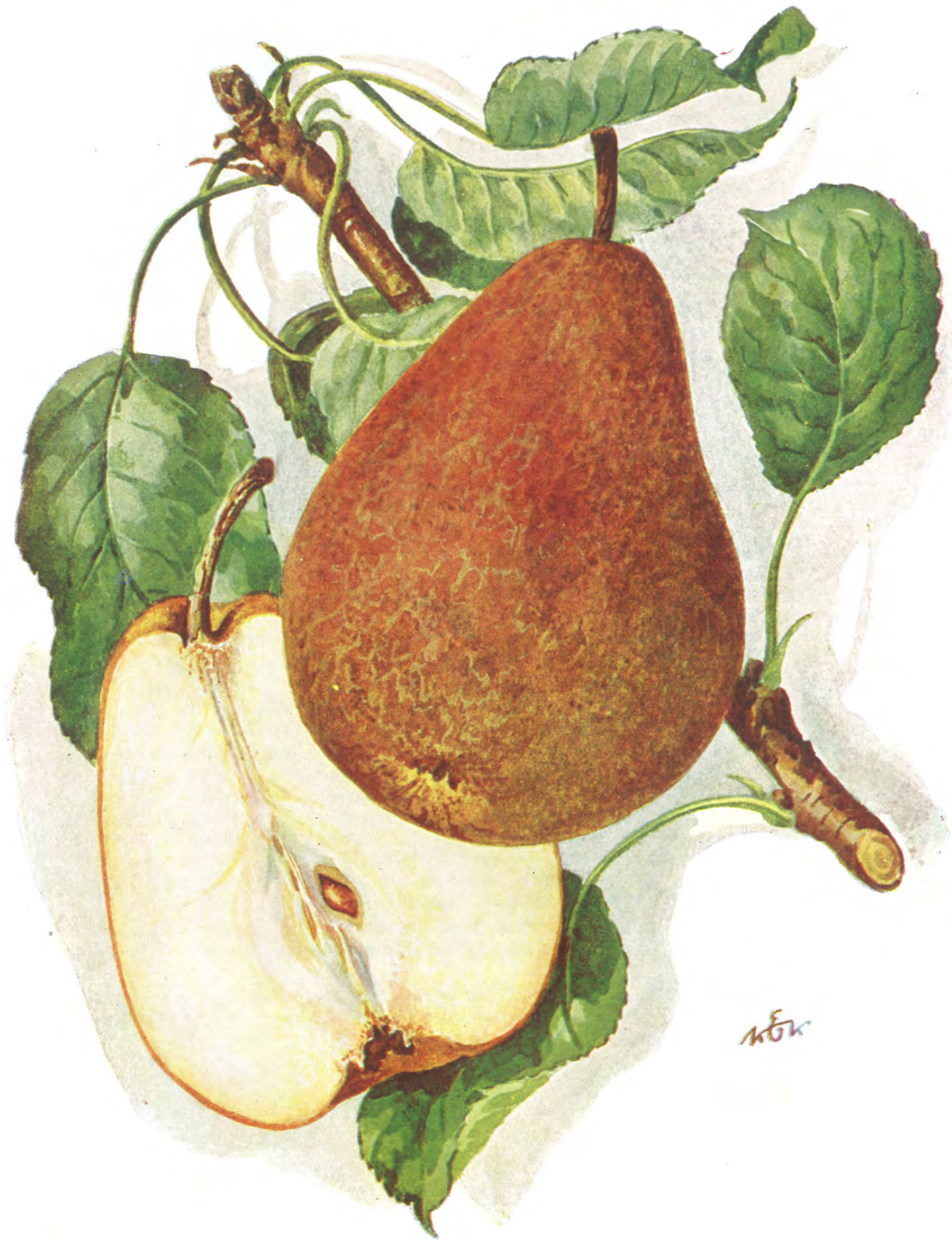
Héja: Vastag, elég sima. Világoszöld, értével szalmasárga, napos oldalán pirossal tarkázott, gyakran sötétebb pirossal határolt, élénk piros pettyekkel teleszórt. Pontozata sötétszürke. Rozsdafoltok különösen a gyümölcs két végén gyakoriak. Élénk piros színezete, piros pettyezett volta jellegzetes.

Húsa: Fehér, finom, tömött, olvadó. Leve igen bő, édes, kellemes, különlegesen fűszeres ízű. Magháza elég kicsiny, nyílt, kevés magot rejtő.

Fája: Élénk növekedésű, teljesen edzett, elég korán és bőven termő. Felfelé törekvő ágazata szép, szabályos, ritkásabb gúlaalakú koronát nevel. Vadalanyon sem nő nagy fává. Vadon, birsen egyaránt jól díszlik. Az utóbb említett alanyon azonban jó, táplálékban gazdag, nem túl száraz, inkább nyirkosabb, mély talajt és melegebb, védett fekvést kíván. Gyümölcssei a szelet jól állják, sokszor csomósan fejlődnek. Vesszői hosszabbak, közép-vastagok, bordázottak, alig könyökösök, csupaszok, sötétvörösek vagy violásan vérvörösek, apró pontokkal ritkásan tarkázottak. Rügyközei rövidek. Rügyei kicsinyek, hegyesek, hegyükkel kissé elállók. Virágrügyei középnagyok, hegyesedők. Levelei kisebbek vagy közép-nagyok, többnyire molyhosak, finoman fűrészesek, néha majdnem épszélűek. Levélnyelük rövid, elég vastag, merev. Levélpárhái keskenyek, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy a gyümölcsök szép, élénk színeződése miatt keresett piaci és asztaldíszítésre használt igen jóízű körténk. Birsalanyon, megfelelő talajon nagyra növekedő, szép gyümölcssei kövecsesség mentes nagyszerű zamatú asztali gyümölcsöt képeznek. Fája a nyesést, alakítást jól bírja. Különösen lombtalan állapotban és fiatal korban nagyon hasonló az almafa fájához. Alföldre nem való. A hűvösebb tájak, folyóvizek melletti iszaplerakódások a legjobban neki való helyek. Minden házikertben vagy nagyobb piacok közelében nagyobb mennyiségben is megérdemli a termesztést.

Származása: Németországból, Szászországból származik. 1896-ban már ismerték és terjesztését ajánlották. Előállításának közelebbi adatai ismeretlenek.

Pouyer-Quertier elnök

Érés ideje: Október—december.

Minősége: Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága: Középnagy vagy valamivel nagyobb.

Alakja: Kúpos vagy többnyire tompakúpos körtealak. Egyik oldala rendszeren kissé hízottabb mint a másik, ettől eltekintve azonban elég szabályos. Felülete többnyire síma, csak néha teszik azt kissé hullámossá a kelyhes végétől a derekáig is felhúzódó lapos emelkedések. Szára a gyümölcs csúcsán gyengén hullámos karélya helyezett sekély mélyedésben ül, vagy ezzel együtt magasabb emelkedéstől kissé félrenyomottan van elhelyezve. Szára inkább rövidebb, elég vastag vagy középvastag, fás, mázas felületű, kissé görbült, végén gyengébben bunkós. *Kelyhe* félignyilt, apróbb osztványaival sekély, tág nyílású, de szűk mélyedésbe van helyezve, melynek karimája gyengén hullámos vagy ezt nélkülözően sík felületű.

Héja: Elég vastag, száraz tapintatú, kissé érdes. Eleinte zöld, majd szalmasárga alapszínű. Napos oldalán, de még másutt is barnásvörössel festett, ebben sötétebb vörössel lángozott. Rozsdamáz a két végén mindig, sokszor azonban az egész gyümölcsön is szétzaggatva vagy összefolyóan látható rajta. Nem annyira vörösszínű, mint ahogy az eredeti festesű képek a nyomdai sokszorosítása mutatja, hanem a vörös színnek inkább rozsdázottságot, rozsdapontokat kellene mutatnia.

Belseje: *Húsa* sárgásfehér, tömött, kissé szemcsés, de azért olvadó, magháza körül is alig kövecsesedő. *Leve* elég bő, üdítő, nagyon kellemesen, jellegzetesen fűszeresen zamatos ízű. *Magháza* kisebb, zárt tengelyű, sok, szép magot magába rejtő. Kehelycsöve rövid.

Fája: Gyengébb növekedésű, elég edzett. Ágazata ritkás, nem nagy kiterjedésű, kissé kuszáltabb, szétterülő koronát nevel. Korán, nagyon bőven és rendszeren terem. Vadalanyon féltörzsű fának, de még inkább birsalanyon törpe- és alakfának való. A nyesést, alakítást jól tűri, meghálálja. Talajban, helyben nem válogat. A hegyvidéken éppen úgy díszlik, mint az Alföldön. *Vesszői* világosabb színűek, rövidebbek, vastagok, rövidebb rügyközűek. *Rügyei* nagyok, elállóak, magasabb alakra helyezettek. *Virágrügyei* nagyok, hasasak. *Levelei* kisebbek, vékonyak, szabálytalanul fűrészelték. Levélnyelük középhosszú, elég vékony, hajladozó. Levélpálhái hosszúak, fonálidomúak, tartósak.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy inkább házikertbe törpe- és alakfának való. Kitűnő gyümölcse miatt a helyét itt nagyon megérdemli. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Származása: Bizonytalan. Állítólag Franciaországban keresztezés útján állították elő. A kilencvenes évek végén kezdték terjeszteni. Ma ritkán látni, pedig a kiterjedtebb termesztést érdemelné.

Horn János.

Serres Olivér

Olivér, Olivier von Serres, Olivier de Serres.

Érési ideje : November végén, decemberben van, de a hűvösebb vidéken termesztett gyümölcssei helyesen eltartva márciusig is elállnak.

Minősége : Kitűnőleg elsőrendű asztali kevésbé ismert volta miatt sokszor csak másodrendű piaci.

Nagysága : Középnagy, vagy sokszor ennél nagyobb.

Alakja : Gömbölyded. Két végén belapított. Sokszor féloldalas, szabálytalan, buckós, lapos-bordás felületű. Zöme közepére esik, honnét két vége felé csaknem egyenlően, de szára felé mégis kissé összehúzódva boltozódik. Talpa széles, hullámos felületű. Szára vastag, bunkós, rövid, fás, pirosmázás. Szűk, mély üregbe nyomott, melynek fala, karimája bordás, hullámos felületű. *Kelyhe* középnagy, többnyire zárt. Rövid szaruszerű osztványai vannak. Mély, elég szűk mélyedésben ül. Ennek fala, karimája laposan bordázott, melyek a gyümölcs derekára is felhúzódva annak kerekdedségét zavarják, néha szinte gerezdessé teszik.

Héja : Vastag, érdes, vagy legalább száraz tapintatú, bágyadtan fénylő. Eleinte bágyadtzöld, értékével tompacitromsárga. Napos oldalán csaknem aranysárga, néha némi pirossal belehelve. Pontozata sűrű, nagy, szembetűnő. Hálózatos rozsdalakzatokat minden gyümölcsön láthatunk. Szár- és kehelymélyedése s ezek környéke rendszerint fahéjszínű rozsdával fedett.

Belseje : Húsa fehér, bőre alatt sárgásba játszó, tömött, olvadó, igen gyengén szemcsézett, magháza körül gyakran kövecses-szemcsés. Leve bő, igen édes, finom savanyval emelt, igen kellemesen fűszeres ízű, illatos, aromás. *Magháza* kissé nyílt, magtokjai kisebbek, ép magvakat magukba rejtők.

Fája : Mérsékelt növekedésű, elég edzett. Korán és bőven terem. Vastag, görbülő ágazata kuszált, sűrűbb, gömbölyded koronát nevel. Vadalanyon, birsen egyaránt jól díszlik. Elegendő nyirkossággal bíró jó talajt, iszapos földet, inkább hűvösebb éghajlatot kíván. Gyümölcssei a szelet jól állják a fán. *Vesszei* elég vastagok, igen könyökösek, fiatal korukban finoman, sűrűn fehérszürkén molyhosak, később csupaszak, zöldesbarnák, aprón pontozottak, elég rövid rügyközűek. *Rügyei* középnagyok, kissé hegyesedők, elálló, kiálló alapon állók. Virágrügyei nagyok, hasasok, pirossal árnyalt sötétbarnák. *Levelei* középnagyok vagy kisebbek, vastagok, kemények, rövid éles hegyben végződők, bágyadtan fényesek, világoszöldek, elég szabályosan fűrészeltek. Levélnyelük hosszabb, vastagabb, levélpárhái fejletlenek, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozólag felemlítem, hogy a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van sorolva. *Egyike a legjobb télikörte fajtáknak.* Kár, hogy hazánkban még nincsen nagyon elterjedve. Tömegtermesztése — nekivaló helyen — nagyon kifizeti magát. Minden házikertbe egy-két fájának helyet kellene szorítani. Törzsét rosszul neveli s ezért középtörzsű gazdasági fának jobb, ha koronába oltjuk. A koronaritkítást többször megkívánja. Kitűnő törpefát és alakfát képez. Száraz talajú és éghajlatú helyre nem való, mert gyümölcsé apró marad és kövecses, nagyon fanyar ízű lesz.

Nem élénk, inkább csúnyább, piszkos, igénytelen színe miatt a közönség a piacon nem értékeli eléggé. A nyesést jól tűri s nagyon meghálálja. Bő termés esetén gyümölcssei megritkítandók.

Származása : Franciaországi eredetű. Rouenben Boisbunel francia pomológus nyerte a Fortunata körtefajta magvából. A hatvanas évek elején kezdték terjeszteni. Neve a francia földművelés előmozdítása érdekében sokat tett Olivier du Serres emlékét őrzi.

Horn János.

Six vajkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Six vajkörte

Six körte, Six's Butterbirne, Beurré Six.

Érés ideje : Október-november, ritkábban december közepe.

Minősége : Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága : Középnagy, néha ennél nagyobb.

Alakja : Többnyire hasas körtealakú. Alakját lapos emelkedések szabálytalanná teszik. Szára középhosszú, vékonyabb, fás, görbült. A gyümölcs csúcsából annak folytatásaképpen kiemelkedik, vagy némi húsos emelkedésre ferdén ráhelyezett. Kelyhe közép-nagy, félignyílt, rövid osztványai kúszáltak, sekély mélyedésben ülők, melynek falán ráncok, emelkedések láthatók. Ez utóbbiak a gyümölcs derekára is felhúzódnak.

Héja : Síma, fénylő, világoszöld, értével alig sárguló, sohasem színezett. Pontozata szembetűnő, sötétebb zöld. Rozsdaalakzatok a kehely táján és a száras végén gyakoriak.

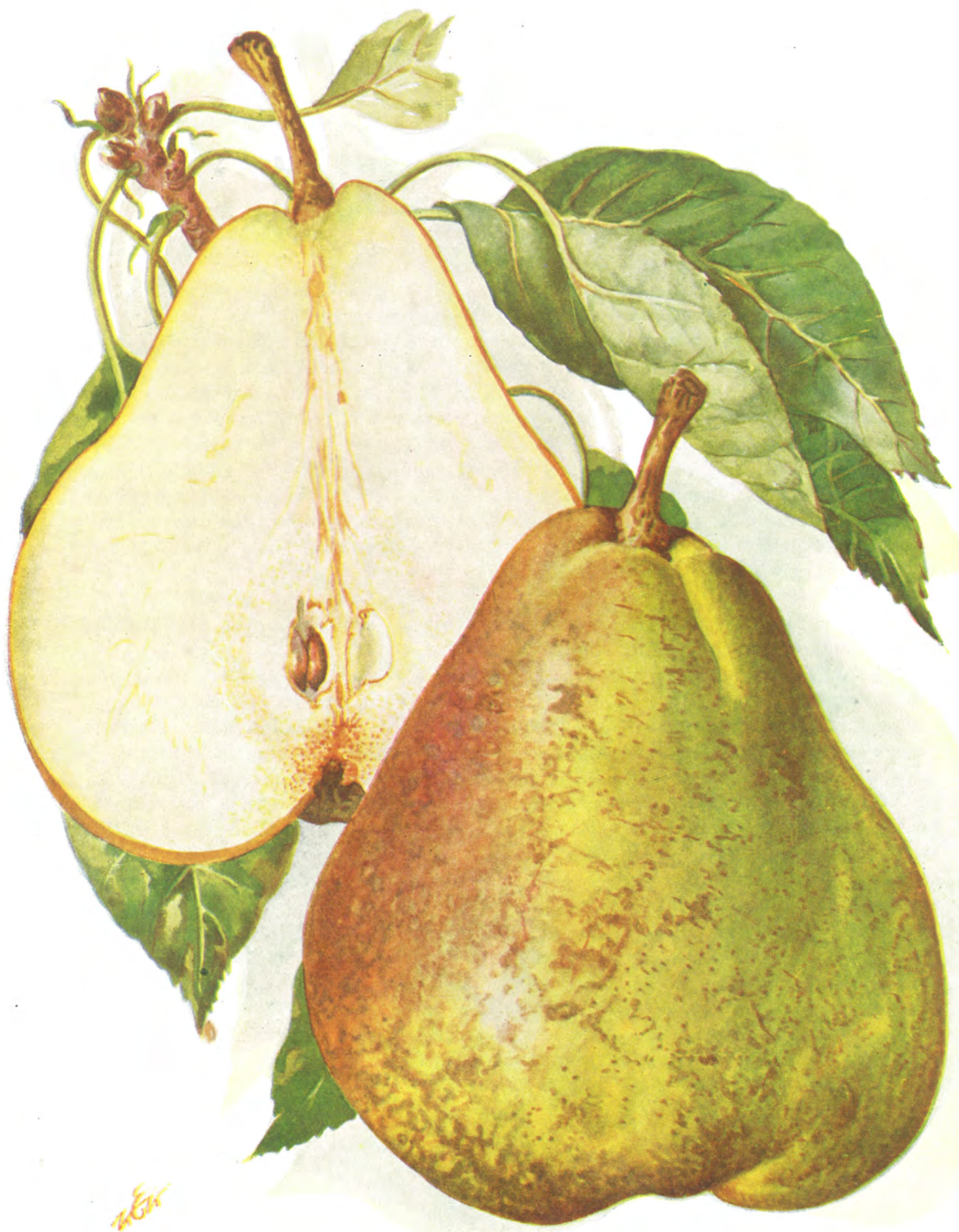
Belseje : Húsa zöldesfehér, a héj alatt zöldes, igen finom, szétolvadó, nem kövecsesedő. Leve igen bő, édes, gyenge savanyal emelt különleges fűszeres ízű. Magháza kicsiny, nyílt, kehelycsöve igen rövid. Magvai nagyok, hegyesek.

Fája : Erős növekedésű, nagyon bőven és korán terem. Ágazata szép, szabályos gúlaalakú koronát alkot. Edzett. Birseni, vadalanyon egyaránt jól díszlik, csak ne legyen a talaj túlságosan száraz. Vesszei rövidebbek, középvastagok, finoman bordázottak, fiatal korukban végük felé kissé molyhosak, későbbben barnás-hamvaszöldek, pontozottak, rövid izközüek. Rügyei nagyok, kúposak, elálló, erősen kiálló talpra helyezettek. Virágrügyei közép-nagyok, alig hegyesek. Levelei inkább kicsinyek, kemények, hosszas hegyben végződők, fényesek, alig észrevehetően fűrészesek. Levélnyelük középhosszú, elég vastag, levélpárhái hosszúak, fonálidomúak, felállóak.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy szél ellen védett helyre ültetendő. Jó talajon, nyirkosabb helyen terem a legjobban. A nyesést, alakítást jól bírja. A fusikládiium és más gombák iránt eléggé érzékeny. Ezek száraz helyen, a nyári forróságban már augusztusban leszedik a leveleit a fájáról.

Származása : A belgiumi Courtrai városban Six kertész 1820 körül nyerte magról. Eléggé elterjedt, jó őszi körte.

Horn János.

Sterckmans vajkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Sterckmans vajkörte

Sterckmans Butterbirne, Beurré Sterckmans, Belle Alliance, Doyenné Sterckmans.

Érés ideje: November-december.

Minősége: Elsőrendű, száraz évjáratban csak másodrendű asztali, elsőrendű piaci.

Nagysága: Középnagy, sokszor ennél jóval nagyobb vagy nagy.

Alakja: Többnyire alul erősen kiszélesedett rövid körtealakú. Sokszor szabálytalan, egyik oldala hízottabb mint a másik. *Szára* rövidebb, vastag, kiindulásánál és a végén többnyire bunkós, fás, mázas. A gyümölcs csúcsára, vagy itt sekély mélyedésbe, húsos emelkedések közé helyezett vagy bordáktól félrenyomott. *Kelyhe* félig nyílt, osztványai rövidek, kicsinyek, széles, hullámos karimájú, tölcseírszerű mélyedésben ülők, melynek faláról sokszor a gyümölcs derekáig is fekhúzódó emelkedések a gyümölcsöt szabálytalaná is tehetik.

Héja: Vastag, kemény nem egészen síma felületű, értével világoszöld alapon citromsárga színű, napos oldalán karminpirossal mosott, vagy csak pettyezett. Pontozata szembe-tűnő. Rozsdaalakzatok gyakoriak, különösen a kehelymélyedés táján sűrűek. Nedves időjárásban ragyafoltos.

Belseje: *Húsa* sárgásfehér, elég finom, olvadó, magháza körül szemcsés. Leve bő, finom savanyval emelt édes, fűszeres zamatú, szárazabb vidéken kissé fanyar. *Magháza* zárt, kicsiny, sárga ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid.

Fája: Erős növekedésű, igen edzett, korán és bőven termő. Szabályos növekedésű ágazata egyenletes, terebélyes koronát alkot. Vadalanyon középtörzsű fának, birsalanyon gúlafának való. Mindkét alanyon jól díszlik. Gyümölcsseit a szél könnyen leveri a fáról. Ezért védett helyet kíván. Inkább a szárazabb de nem túlszáraz és nem túl meleg talajra, éghajlat alá való. A sok nyirkosságot nem kedveli. *Vesszői* hosszúak, vastagok, kissé bunkósan végződők, gyengén könyökösek, simák, ezüstös hárttyások, zöldesbarnák, napos oldalukon vörhenyesek, pontozottak, rendetlen ízközűek. *Rügyei* kicsinyek, hegyesek, elálló, kiálló alapra helyezettek. *Virágrügyei* nagyok, csaknem fényesek. *Levelei* elég nagyok, kerülékesek, fényesek, majdnem épszerűek. Levélnyelük hosszú, elég vékony, hajlított. Levélpálhái igen hosszúak, árszerűek.

Termesztésére vonatkozólag megjegyzem, hogy a melegebb, szárazabb vidékre, az Alföldre való fajta. Széltől védett helyet kíván. Fiatalabb korában rendszeresen nyesendő, mert a különben túlságosan felnyurguló fájában könnyen kárt tesz a szél. Ma már ritkábban látható, házi kertbe való körte.

Származása: Belgiumban, van Mons életének idejében Sterckmans löweni polgár nyerte magról. Akkor nagyon elterjedten természetették. Kényesebb fája és gyümölcse miatt az idők folyamán a természetéből kimaradt.

Horn János.

Takarékkörte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Takarék körte

Sparbirne, Frauenschenkel, Epargne, Cuisse Madame, Beau Présent d'été Cueillette.
Nálunk egyes helyeken — helytelenül — Búzás körtének is nevezik.

Érési ideje : Július közepétől augusztus elejéig van.

Minősége : Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága : Középnagy vagy ennél kisebb.

Alakja : Hossza körtealak vagy hasasabb kúpalak. *Kelyhe* nagy vagy középnagy, nyílt, nagy osztványai felálló, letöredezők, sekély mélyedésbe vagy sokszor kissé oldalra nyomottan a felületre helyezettek. A kehely karimájának egyik oldala többnyire magasabb. *Szára* hosszú, fás, sárgásbarna, görbült, bunkósabb végű, rendszeren a csúcsra oldalt helyezett.

Héja : Vastag, sárgás világoszöld, pontozott, rozsdalakzatokkal tarkázott, két végén rozsdával sűrűbben bevont, napos oldalán sokszor halványpirossal mosott.

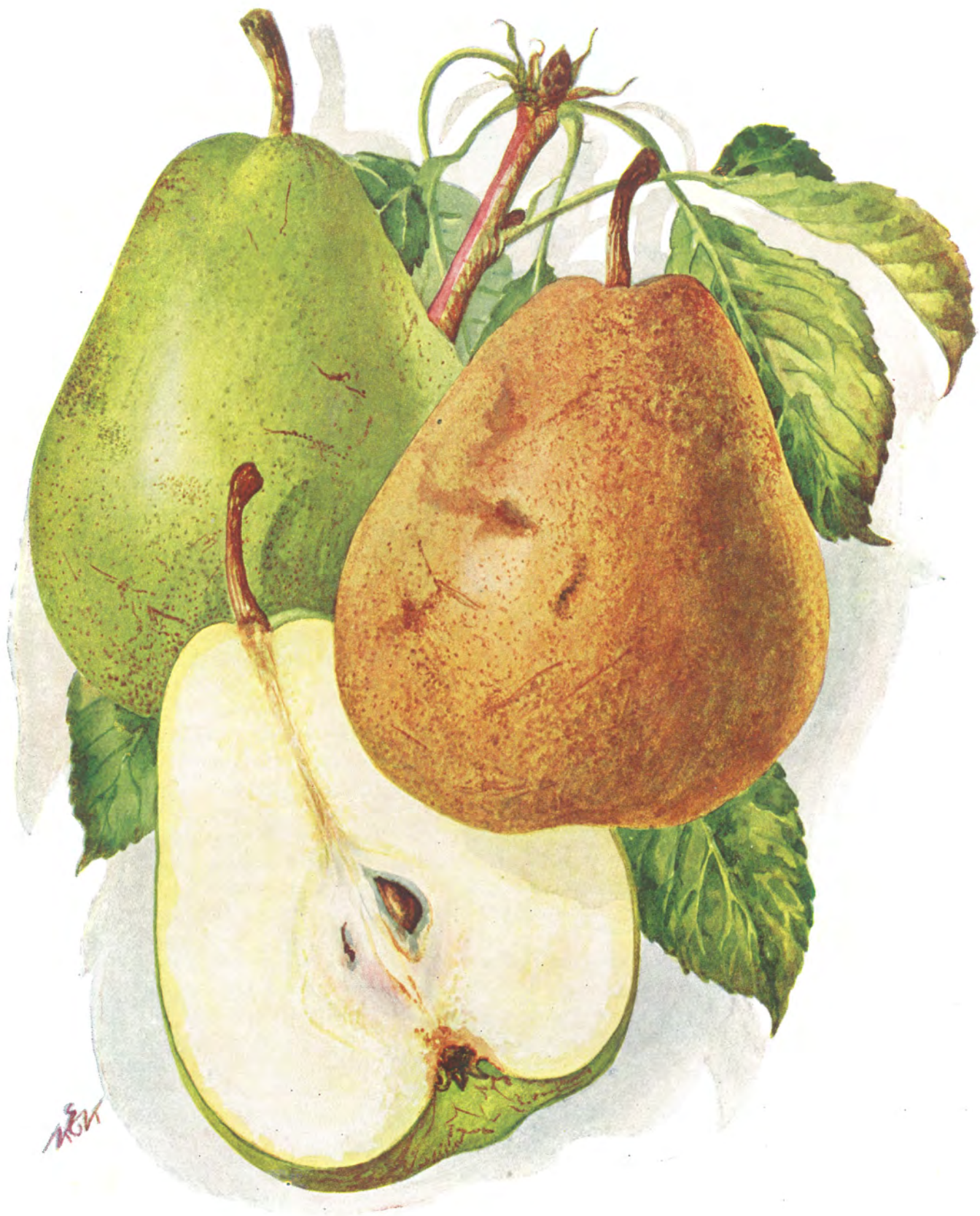
Belseje : *Húsa* fehér, némi zöldes erecskéekkel átszótt, olvadó, félfinom, magháza körül kissé szemcsésedő. Leve igen bő, édes, borízú, aromás zamatú, néha kissé fanyar ízű. A *magháza* közel esik a kelyhes végéhez, zárt, kevés, nagy magot rejtő. Kehelycsöve nagyon rövid.

Fája : Nagyon erősen növekedő. Kuszáltan álló ágazata ritkásabb, terebélyes koronát alkot. Aránylag későbbben kezd teremni, de azután rendszeren és bőven terem. Vadalanyon középtörzsű fának való, de birsen mint bokorfa is jól díszlik. Inkább a melegebb, lazább talajokra, mérsékelt éghajlat alá való. A szelet jól álló gyümölcsseit csomókban termi. *Vesszői* hosszúak, vastagok, elgörbülők, alig könyökösek, simák, sötétvioletszínűek, sűrűen pontozottak, hosszas levélközűek, eleinte molyhosak és vérvörössel festettek. *Rügyei* rövidek, hegyesek, némileg elálló, alig emelkedett alapon állók vagy besüllyedtek. *Virágrügyei* nagyok, rövidek, vörösesbarnák. *Levelei* nagyok, vastagok, tojásdadok, keskeny hegyben végződők, hullámos szélűek, sűrűn, hegyesen fűrészeltek. Levélnyelük elég hosszú, vékonyabb. Levélpálhái fejlettek, hosszúak, könnyen lehullók.

Termesztésére vonatkozóan megemlítem, hogy az Alföldre való laza meleg talajt kedvelő fajta, ahol gyümölcssei korán beérve egyik legelső körtéinket adják. Házikertbe egy-két fát haszonnal ültethetünk, de nagyobb városok mellett korai volta miatt tömegebben is ültethetjük. A nyesést kevésbé szereti. Birsalanyon is erős fejlődést mutat. Hideg, nedves talajon termett gyümölcssei kevésbé aromásak, fanyarabb ízűek. Kár, hogy húsa nagyon hamar szotyósodik. Gondos csomagolást kíván, mert a nyomódás foltjait azonnal megmutatja.

Szármasága : Régi, francia eredetű gyümölcs. Ott már 1600 eleje óta ismerik. Korai érése miatt házikertekben mindenütt előtalálhatjuk.

Horn János.

Társulati esperes

Vereins Dechansbirne, Doyenné du comice, Poire du comice.

Érésí ideje: Szeptember végétől október végéig, a hűvösebb tájakon termett gyümölcsök november végéig is eltarthatók.

Minősége: Kiválóan elsőrendű asztali és elsőrendű piaci.

Nagysága: Nagy vagy jókora nagy.

Alakja: Hasas, kúpos csigaalakú, néha csigás gömbalakú, szelíden buckos és hovadásos felületű. Szára középhosszú, középvastag, hegyénél bunkós, tövénél húsos, kissé görbült, vörhenyes mázzal bevont. A gyümölcs csúcsán emelkedések közül kiálló, sokszor félrenyomott. *Kelyhe* kicsiny félignyílt, apró osztványaival tágnylású, de szűk és mély üregben ül, melynek karimáján lapos emelkedések láthatók, melyek lapos bordák alakjában a gyümölcs oldalára is fölvonulva annak egyik oldalát hízottabbá tehetik.

Héja: Elég vastag, síma, száraztapintatú, bágyadtan fénylő, eleinte világoszöld, értével szalmasárga, napos oldalán vérpirossal mosott vagy belehelt. Pontozata sűrű, apró. Rozsdafoltzatok ritkásan elszórva, a gyümölcs két végén összefolyva minden gyümölcsön előfordulnak.

Belseje: Húsa sárgásfehér, finom, tömött, szétolvadó, magháza körül is alig szemcsés. Nagyon bő leve igen édes, nagyon kellemes, fűszeres zamatú. *Magháza* zárt, elég kicsiny ép magvakat rejtő.

Fája: Erőteljesen növekedik, elég edzett, elég korán rendesen, de nem nagyon bőven terem. Fölfelé törekvő ágai szellős, gúlaalakú koronát nevelnek. Vadalanyon, birsen egyaránt jól díszlik. Közepes törzsű fának, alakfának alkalmas. A nyesést jól tűri. Különösen a nyirkosabb jellegű iszaplerakodásból álló talajban díszlik. Gyümölcsei a szelet elég jól állják. *Vesszői* gyérek, középvastagok, nagyon könyökösek, hajlékonyak, napos oldalakon pirossal mosottak, rendetlen rügyközűek. *Rügyei* kicsinyek, hegyesek, erősen elálló, kiálló alapra helyezettek. *Virágrügyei* kicsinyek. *Levelei* kicsinyek, vékonyak, kemények, tojásdadalakúak, fényesek, apró fogakkal sűrűn fűrészesek. Levélnyelük rövidebb, vékony, levélpálhái lándzsásak, hamar lehullók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy minden házikertben helyet kellene neki adni. Az Alföldön is jól megterem csak a talajban alul legyen elegendő nyirkosság.

Származása: 1840 körül az angersi kertésztársulat kertjében kelt magról. Ma már mindenütt előtalálható, kitűnő körtefajta.

Horn János.

Téli esperes körte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Téli esperes körte

Lauer húsvéti vajkörte, Wölfel teli vajkörte, Winterdechantsbirne, Lauers englische Osterbutterbirne, Pjüngstbergamotte, Doyenné a'hiver, Doyenné de printemps, Pastoral d'hiver, Bergamotte, de la pentecôte, Poire de pentecôte, taster beurré.

Érés ideje: November—április.

Minősége: Kiválóan elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága: Nagy vagy igen nagy.

Alakja: Kúpos- vagy tojásdad gömbalakú, néha hengeralakú. Buckós felületű. Szára rövid, vastag, fás, erősen bunkósvégű, pettyes. Főlszínre helyezett és húsos dudoroktól félre nyomott, vagy szűk, sekélyebb dudoroktól környezett mélyedésbe többnyire függélyesen benyomott. *Kelyhe* nagy, nyílt, tág és mély üregbe ráncok, emelkedések közé beszorított.

Héja: Vastagabb, gyengéd tapintatú, síma. Értével sárgászöld, napos oldalán sokszor szennyespirossal festett. Pontozata sűrű, szembetűnő. Rozsdaalakzatok a két végén, sokszor — hűvösebb tájakon termett példányain — a derekán is gyakoriak.

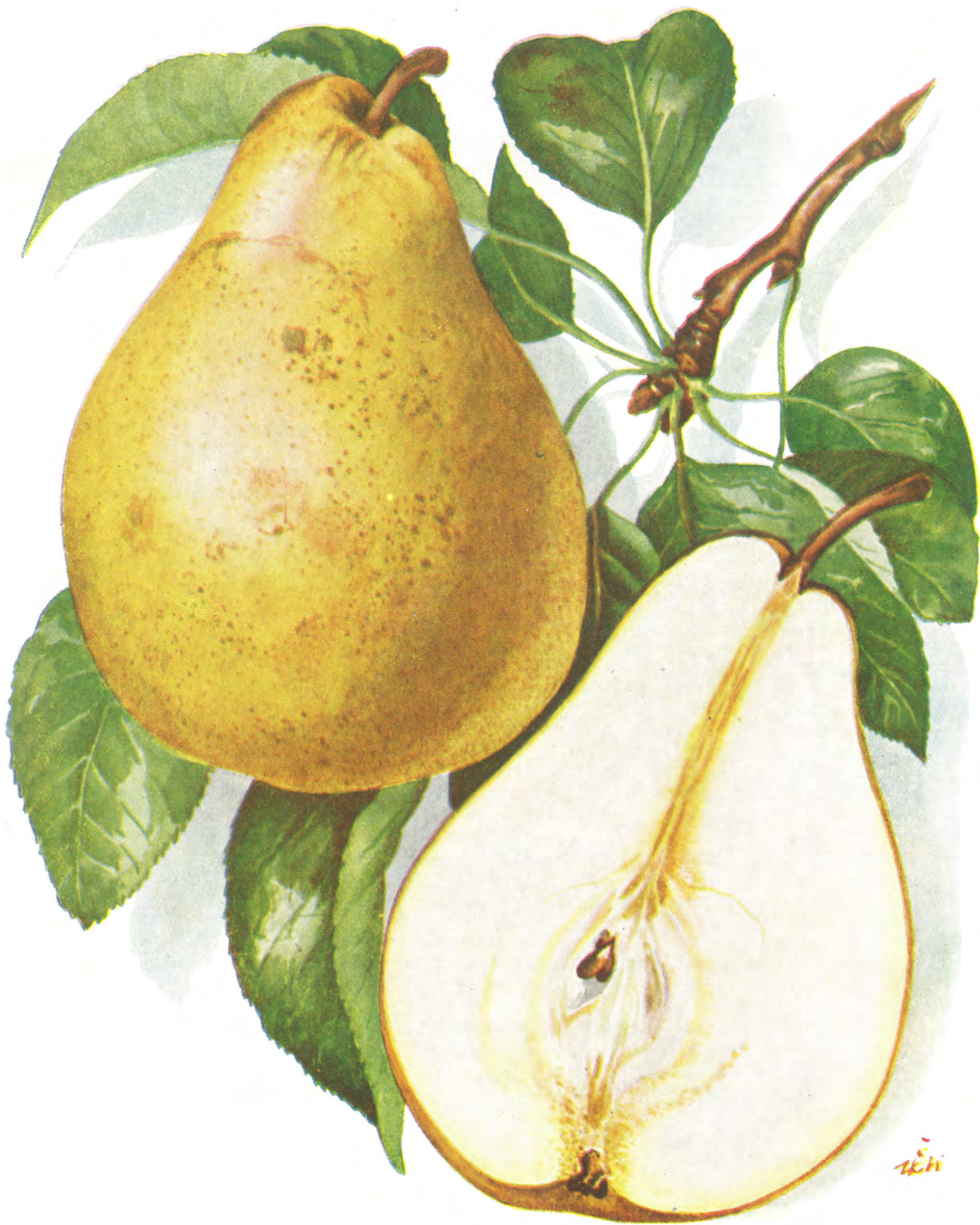
Belseje: Húsa fehér, teljesen szétolvadó, nagyon finom, magháza körül kissé szemcsés. *Leve* igen bő, nagyon édes, alig savanykás, illatos muskotályos, kitűnően zamatos, fűszeres ízű. *Magháza* kicsiny, zárt, kevés, gyakran fejletlen magvakat rejtő.

Fája: Erőteljesebb növekedésű, edzett, korán és bőven termő. Ágazata zömökebb, sűrűbb koronát nevel. Vadalanyon középtörzsű fának való. Birsalanyon nem jól díszlik. Nagyobb gyümölcsei a szelet kevésbé állják a fán. Ezért védettebb helyet kíván. A melegebb, kötöttebb, táplálékban bővelkedő, nyirkosabb jellegű talajt kedveli. *Vesszői* közep-hosszúak, vastagabbak, könyökösek, csupaszak, barnássárgák, napos oldalukon vörhenyesekek, szembetűnően pontozottak. Rügyközei rövidek. *Rügyei* nagyok, elállóak, kiemelkedő alapra helyezettek. *Virágrügyei* kicsinyek, tompák, lazán állók. *Levelei* közepnagyok, hosszastojásdadok, szúrós hegyben végződők, hegyükkel lefelé görbülők, bágyadtan fénylők, mélyen fűrészelték. *Nyelük* hosszú, vastag, levélpálhái nagyok, áridomúak, visszagörbültek, gyakran a nyél tövénél feljebb, a levél nyelére helyezettek.

Termesztésére vonatkozóan felemlítem, hogy a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van felvéve. Kitűnő, értékes, télen—tavasszal érő körte. Alakfának, törpefának közbeoltás útján neveljük. A nyesést nagyon jól bírja. Magasabb, hűvösebb tájakra nem való. A meleg fekvést kívánja. Gyümölcseit sokáig kell a fán hagyni, különben eltartó helyükön megérés nélkül összeráncosodnak. Nagyobb gyümölcsei október végén, az apróbbak az első éjjeli fagyok beállta után szedendők le. Kereskedelmi gyümölcsösben, házikertben helyét egyaránt nagyon megérdemli.

Származása: A tizenhetedik század közepén Belgiumban már ismerték. Állítólag Van Mons találta a löweni egyetem kertjében, ahol magától kelhetett magról. Ma az egész világon el van terjedve. Sok hasonneve onnan ered, mert alakja nagyon változó és ezért a régi pomológusok különböző néven is leírták.

Horn János.

Vilmos körte.

Stephaneum nyomda Budapest.

Vilmos körte

Williams Christbirne, Williams, Bon Chrétien Williams, Bartlett, Bartlett de Boston, Bartletts Williams, Delavault, Poire Williams, Doyenné Clément, Die Salis.

Érés ideje : Augusztus végétől szeptember elejéig tart.

Minősége : Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága : Nagy, néha igen nagy, máskor középnagy.

Alakja : Kissé változó. Többnyire tojásdad, vagy kúpos körtealakú, kissé hasas. Zöme középtájra vagy lejjebb, a kelyhes vége felé esik. Innen szára felé sekély behajlással egyenletesen fogyva tompa kúpban végződik, míg kelyhe felé kidomborodva rendszeren szélesebb talpat mutat. Sokszor részaránytalan, néha buckós felületű. Szára rövid, vagy ennél kissé hosszabb, középvastag, fás, néha kissé húsos, két végén bunkós, barnaszínű, néha hullámos karimájú, sekély mélyedésbe helyezett, máskor a gyümölcs folytatásaként annak tetején áll s gyakran félrenyomott. Kelyhe nyílt, apró, kemény osztványú, a gyümölcs felszínére helyezett vagy sekély, tágabb, bordás, ráncos karimájú mélyedésben ül.

Héja : Vékony, elég finom tapintatú. Eleinte sárgászöld, később citromsárga, napos oldalán — ritkán — némi pirossal mosott. Pontozata sűrű, apró, szembetűnő, amelyek kelyhes és száras végén rozsdamázas bevonatot képezve összefolyhatnak.

Belseje : Húsa fehér, igen finom, olvadó, magháza körül sem kövecsesedő. Leve igen bő, édes, néha némi savannyal emelt, olykor muskotályos, egyébként kellemes, fűszeres ízű. Magháza nyílt, osztványai kicsinyek, magvai épek, feketék. Kehelycsöve mély, tölcsérszerű.

Fája : Erőteljesen, fiatal korában szinte buján nő. Teljesen edzett. Korán, rendszeren és igen bőven terem. Felfelé törekedő, elég vastag ágazata szép, szabályos gúlaalakú, kissé sűrű koronát nevel. Vadalanyon, birsalanyon egyformán jól díszlik. Középtörzsű gazdasági fának, törpe- és alakfának alkalmas. Talajban, éghajlatban nem válogat. Gyümölcssei a szelet jól állják a fán. Vesszei vastagok, kissé könnyökösek, simák, hegyük felé vörhenyesekek, molyhosak, kissé hosszasan rügyközűek, pontozottak. Rügyei középnagyok, rövidek, hozzáállóak, jól észrevehető alapra helyezettek. Virágrügyei kicsinyek. Még hosszabb vesszőinek a végefelé is több-kevesebb virágrügycsőt fejleszt. Levelei középnagyok, vastagabbak, merevek, elég hosszú hegyben végződők, simák, bágyadtan fénylők, mélyen fűrészeltek. Levélnyelük rövid, vastag, ősz felé kissé vöröses színezetűek. Levélpárhái rövidek, fonalszerűek, elég hamar lehullók.

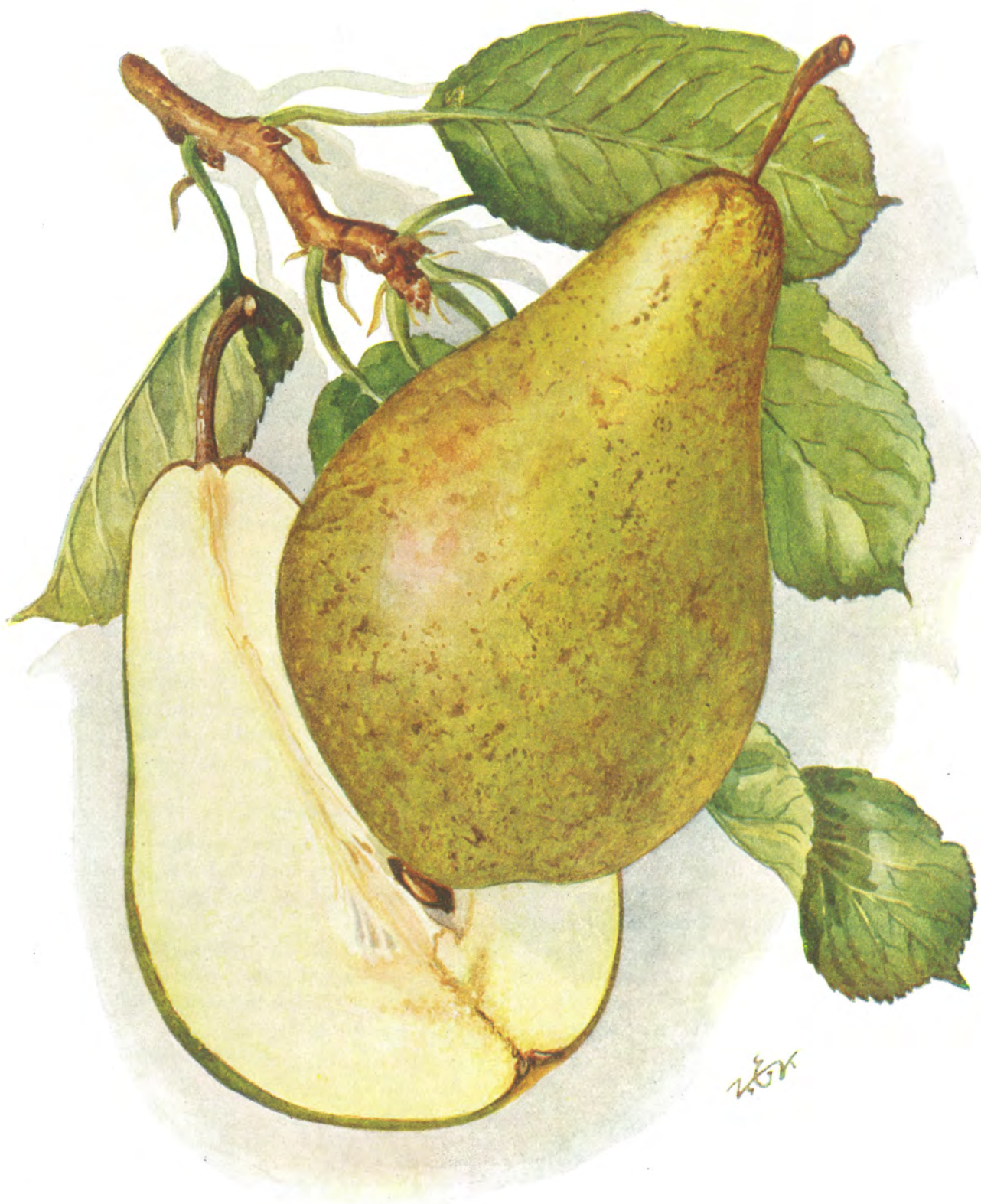
Termesztésére vonatkozólag felemlítem, hogy a tömegtermesztésre ajánlott fajták közé van sorolva. Minden házikertben is helyet kellene részére találni. Előnye, hogy mindenütt jól díszlik. Vadalanyra oltva szép gúlaalakú bokorfákat nevelhetünk belőle. Gyümölcse minden alanyon egyaránt jól kifejlődik.

Gyümölcset néhány nappal teljes megérése előtt szedjük s azután 3—4 napig hűvös helyen fekvő hagyjuk, mert kitűnő ízét-zamatát csak így kapja meg. Így a sokszor túlerős muskotályos ízéből is veszít. A teljes éréig a fán hagyott gyümölcs rendszeren lisztes húsú, kevésbé jó ízű lesz.

Bő termése miatt ágai feltámasztandók, mert különben meghajolva, koronájának szép alakja elvész. Tavaszonként rendszeres nyesést, koronája feltétlenül ritkítást kíván. Hosszú vesszői, ha végük felé termőrügyeket is mutatnak, megfelelően visszanyesendők, mert különben felkopaszodnak, elsűrűsödnek. Birsalanyon kitűnő és igen bőven termő alakfát képez.

Származása : 1796 táján Wheeler aldermastoni (Anglia) tanító kertjében kelt magról. Első elterjesztője Williams London mellett lakó gyümölcskertész volt, akiről nevét is kapta. Európában, Észak-Amerikában nagyon el van terjedve. Utóbbi világrészben Bartlett saját neve alatt terjesztette el.

Horn János.

Virgouleuse.

Stephaneum nyomda Budapest.

Virgouleuse

Érés ideje: November-február.

Minősége: Elsőrendű asztali és piaci.

Nagysága: Középnagy, néha nagyobb.

Alakja: Hosszas kúpalakú. Egyik oldala többnyire hizottabb, mint a másik. Különben elég síma, szabályos felületű. Szára középhosszú vagy rövidebb, elég vastag, sokszor szemölcsös, végén megvastagodó, rozsdamázas. A gyümölcs csúcsán, húsos dudortól kissé félrenyomva vagy sekély, bordás karimájú mélyedésbe helyezett. Kelyhe többnyire nyílt, osztványaival nagyon sekély, szűk, rozsdás mélyedésben ül.

Héja: Fehéreszöld, értével fehéres citromsárga, naps oldalán némi halaványpirossal bemosott. Rozsdafoltok különösen két végén, de egyebütt is gyakoriak. Egyébként inkább zöld körte. Pontozata apró, jól látható.

Belseje: Húsa sárgásfehér, főleg a héj alatt némi zöldes árnyalattal, erezettel. Olvadó, tömött, magháza körül néha szemcsésen kövecses. Leve bő, üdítő, édessavanykás ízű, mandulára emlékeztető kellemes zamatú. Magháza kicsiny, zárt, kevesebb, de nagyobb magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid. Magháztengelye durva.

Fája: Erőteljesen növekedik, teljesen edzett, elég korán és azután bőven terem. Felfelé törekvő ágazata eleinte gúlaalakú, majd kissé szétálló koronát nevel. Vadalanyon és birsen egyaránt jól díszlik. Középtörzsű fának nevelendő, mert a sok nyesést nem kedveli és ezért törpe- és alakfának nem való. Talajban, helyben nem válogat, csak a nyáron nagyon kiszáradó talajt kevésbé bírja. Gyümölcsei a szelet elég jól állják a fán. *Vesszői* elég vékonyak, mázasak, kissé könyökösek, rügyközei elég hosszúak. *Rügyei* középnagyok, hegyesek, kissé elállóak. *Virágrügyei* nagyok, vörösödők. *Levelei* kisebbek, vékonyak, merevek, hullámosak. Szabálytalanul élesen fűrészelték. Levélpárhái keskenyek, elhajlók, sokáig megmaradók.

Termesztésére vonatkozóan megjegyzem, hogy könnyű eltarthatósága, tartós volta, a fa igénytelensége és a gyümölcs jó íze miatt a házikertekben haszonnal adhatunk helyet ennek a csak koronaritkítást kívánó, középtörzsű fa alakjában nevelendő fajtának. Alföldön is jól díszlik, ha a talaj mélyében nyáron is elegendő nedvességet talál. Kár, hogy zöld színe ezt a különben jó gyümölcsöt kevésbé kapóssá teszi.

Szármozása: Franciaország Virgoulée községe mellett volt erdő szélén magról kelt s 1830 körül kezdték elszaporítani. Ma sokfelé termesztik, bár igénytelen színe miatt piaci célra kevésbé alkalmas. Az Egri körtével, majd a Jó Lujzával (Louise bonne, Louise bonne ancienne) egynek tartották, mert külsejükben nagy a hasonlatosság.

Horn János.